

Besluit 26/20

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 22 april 2020

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 14 februari 2020

Datum

22 april 2020

Documentnummer

4683240

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

gelezen het voorstel van de Griffier, d.d. 7 april 2020 – 4678886;

gelet op artikel 46, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2020;

besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 14 februari 2020.

's-Hertogenbosch, 22 april 2020

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

de griffier

M.V. de Kort, plv.

mw. mr. K.A.E. ten Cate

Vastgesteld

PS 26/20 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 14 februari 2020

Inhoudsopgave	
Inhoudsopgave	2
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	5
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	8
Bespreekstukken	9
10/20 Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant	9
Stemming	65
13/20 Lijst Ingekomen Stukken vergadering Provinciale Staten 14 februari 2020	78
03/20 Notulen vergadering Provinciale Staten 13 december 2019	78
Sluiting	79

Index gesproken personen

Altundal MIB, N., 67
Arts, mw. W.M.A., 67
Bankers, J.P.E., 68
Bekker, M.A. de, 70
Berg, H.F. van den, 68
Bie, E.J. de, 13, 34, 45, 46, 47, 48, 60, 61, 65, 71, 73, 74, 75, 76, 77
Boon, M.C.H., 36, 50, 52, 53, 56, 59, 60, 64, 65, 67
Bräuner, mw. G.E.A., 69
Brouwers, drs. J.F.X.M., 24, 35, 66, 67, 72, 73, 75, 76, 77, 78
Cate, mw. mr. K.A.E. ten, 8, 66, 67, 68, 69, 70, 71
Deryckere, M.N.R.C., 68
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van, 69
Dijk, mw. E. van, 71
Dirken, mw. ir. A.M.W., 9, 40, 41, 42, 44, 45, 49, 60, 65, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77
Duijs, F.B.G., 70
Everling, M.J., 34, 70
Grashoff, ir. H.J., 29, 54, 55, 56, 57, 58, 63, 64, 65
Gremmen, R.J., 68
Hattem, llb, A.W.J.A. van, 20, 21, 22, 33, 34, 35, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 57, 62, 63, 64, 66, 72, 73, 74, 76, 77, 78
Heer, drs. ing. C. de, 68
Heijmans, N.G.L., 70
Hendriks, C.A., 70
Hoon, mw. A.J.M. de, 14, 34, 66, 67, 72, 73, 74, 75, 76, 77
Janssen, R.P.M., 69
Kammen, mw. drs. P. van der, 67
Karaaslan, T., 68
Kessel, mw. J.J. van, 67
Kort, Msc. M.V. de, 23, 66, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78
Linden, mw. J.J. van der, 68
Logister, E.H.P., 69
Ludwig, T.W., 68
Manders, drs. W.J., 69
Meeren, C.J.R.F. van der, 70
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M., 69
Meijer, A.A., 15, 17, 34, 35, 39, 40, 41, 46, 48, 50, 51, 61, 66, 67, 72, 73, 74, 75, 76, 78
Oetelaar, J.C.M. van den, 71
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M., 34, 59, 71
Panhuizen, A., 69
Philippart, M.J.A., 67
Pinxteren, W.F.C. van, 26, 35, 51, 52, 66, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78
Roeles, S.G., 70
Roijackers, mw. H.I., 18, 20, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 62, 66, 67, 72, 73, 74, 75, 77, 78
Scholder-Penders, mw. G.M., 69
Sjouw, mw. mr. L.M., 71

Smeulders, MA, S.J.A.H., 35, 67
Smolders, H.A.J., 70
Spierings, mw. A, 32, 58, 59
Stoop, drs. J.W.P., 68
Swinkels, H.A.J.M., 15, 35, 36, 37, 38, 66, 68, 72, 73, 74, 75, 76, 77
Thijssen, J.G.M., 68
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de, 69
Vlasveld, mw. A.I., 24, 49, 50, 51, 69
Voorzitter, 8, 9, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79
Vreugdenhil, ing. H.J., 27, 35, 37, 52, 53, 66, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78
Wel, ir. M.C. van der, 35, 47, 54, 55, 66, 68, 72, 74, 75, 76, 77, 78
Wely, L.F.A.M. van, 70
Zwart, mw. P.S., 69

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Bankers, J.P.E.	CDA	Asten
Bekker, M.A. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bie, E.J. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Boon, M.C.H.	PVV	Bergen op Zoom
Bräuner, mw. G.E.A.	VVD	Veghel
Brouwers, J.F.X.M.	50PLUS	Son en Breugel
Deryckere, M.N.R.C.	CDA	Udenhout
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van	GroenLinks	Cuijk
Dijk, mw. E. van	PvdA	Eindhoven
Dirken, mw. A.M.W.	VVD	Hoeven
Duijs, F.B.G.	Forum voor Democratie	Maren-Kessel
Everling, M.J.	SP	Uden
Gremmen, R.J.	VVD	Berghem
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Vinkel
Heer, drs. ing. C. de	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Hendriks, C.A.	CDA	Erp
Hoon, mw. A.J.M. de	CDA	Etten-Leur
Janssen, R.P.M.	VVD	Rosmalen
Kammen, mw. drs. P. van der	PVV	Tilburg
Karaaslan, T.	VVD	Nieuwkuijk
Kessel, mw. J.A.M. van	D66	Maarheeze
Kort MSc, M.V. de	PvdA	Vught
Linden, mw. J.J. van der	GroenLinks	Oss
Logister, E.H.P.	D66	Chaam
Ludwig, T.W.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Manders, drs. W.J.	VVD	Gemert
Meeren, C.J.R.F. van der	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M.	D66	Best
Meijer, A.A.	D66	Waalwijk
Oetelaar, J.C.M. van der	Forum voor Democratie	Schijndel
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M.	VVD	Vught
Panhuizen, A.V.	VVD	Tilburg
Philippart, M.J.A.	GroenLinks	Eindhoven
Pinxteren, W.F.C. van	Lokaal Brabant	Haaren
Roeles, S.G.	Forum voor Democratie	Sint-Michielsgestel
Roijackers, mw. H.I.	GroenLinks	's-Hertogenbosch

Rutjens, W.H.A.	Forum voor Democratie	's-Hertogenbosch
Scholder-Penders, mw. G.M.	VVD	Nuenen
Sjouw, mw. L.S.	D66	Geldrop
Smeulders, S.J.A.H.	PvdA	Helmond
Smolders, H.A.J.	Forum voor Democratie	Tilburg
Stoop, drs. J.W.P.	CDA	Bergen op Zoom
Swinkels, H.A.J.M.	SP	Vught
Thijssen, J.G.M.	CDA	Beers
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de	CDA	Beek en Donk
Vlasveld, mw. A.I.	Partij voor de Dieren	Tilburg
Vreugdenhil, ing. H.J.	ChristenUnie-SGP	Nieuwendijk
Weert, M.J.M. van	50PLUS	Helmond
Wel, ir. M.C. van der	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Wely, L.F.A.M. van	Forum voor Democratie	Oss
Zwart, mw. P.S.	VVD	Lage Zwaluwe

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 14 februari 2020

Agenda

I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda

II. Actualiteit

III. Bespreekstukken

10/20 Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant

IV. Stemming

13/20 Lijst Ingekomen Stukken vergadering Provinciale Staten 14 februari 2020

03/20 Notulen extra vergadering Provinciale Staten 13 december 2019

V. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 14 februari 2020

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning, voorzitter

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Volgens de presentielijst zijn 54 leden aanwezig, te weten: Altundal, mw. Arts, Bankers, De Bekker, Van den Berg, De Bie, Boon, mw. Bräuner, Brouwers, Deryckere, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Duijs, Everling, Gremmen (tot 13.15 uur), Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, mw. De Hoon, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. Van Kessel, De Kort, mw. Van der Linden, Logister, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, Meijer, Van den Oetelaar, mw. Otters-Bruijnen, Panhuizen, Philippart, Van Pinxteren, Roeles, mw. Roijackers, Rutjens, mw. Sjouw, mw. Scholder-Penders, Smeulders, Smolders, Stoop, Swinkels, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, mw. Vlasveld, Vreugdenhil, Van der Wel, Van Wely, mw. Zwart.

Afwezig: Van Weert.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 13.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen.

Beste collegae, dames en heren, ik heet u allen van harte welkom in deze vergadering van de Staten van Noord-Brabant. Ik wil de vergadering openen met het gebruikelijke moment van stilte en wil u verzoeken daarbij allen te gaan staan.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Dank u wel, gaat u zitten. Ik wil de griffier verzoeken ons mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering. De griffier.

De **griffier**: Ik heb één bericht van verhindering, van de heer Van Weert.

De **voorzitter**: De heer Van Weert. Rinus, als je meekijkt: we denken aan je. We weten dat Rinus slechte berichten over zijn gezondheid heeft gekregen. We hebben vorige keer nog even een kaartje gestuurd. Niets verbiedt ons om ook persoonlijk nog even verbinding te leggen met Rinus, die wij het allerbeste toewensen.

Ik heet dan, naast u allen, nogmaals van harte welkom ook in het bijzonder de bezoekers op de publieke tribune, degenen die ons vandaag via het internet volgen en degenen die hier te gast zijn, vandaag helaas niet op de publieke tribune, maar wel in huis meekijkend, de KBO afdeling Erp-Keldonk-Boerdonk, als gast van onze Staten ontvangen door onze collega Willemieke Arts. Ook zijn er nog een aantal gasten van het CDA en een aantal gasten van het DMP uit Heusden. Zeer van harte welkom en fijn dat u belangstelling heeft voor het werk van onze Staten.

Gezien de belangstelling ook is er een aparte webpagina ingericht waarop de stukken en de eventuele moties en amendementen over het vandaag behandelde onderwerp komen te staan: www.brabant.nl/iov,

op de website dus van onze provincie te vinden. Ook kunnen bezoekers hier en in de Bois-le-duc zaal via de livestream over al die informatie beschikken.

Ik stel dan nu aan de orde de agenda. Er zijn verder geen bijzondere vragen/actualiteiten aan de orde, maar alleen het al voorziene Statenvoorstel 10/20, de wijziging van de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant. Wie wenst het woord over de agenda anderszins dan hier voorgesteld? Dan stel ik vast dat we die agenda vaststellen.

Bespreekstukken

10/20 Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant

De **voorzitter**: We beginnen met de eerste termijn. De fractie van de VVD, mevrouw Dirken heeft het woord.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Voorzitter. Volgens de media is het onderwerp van vanmiddag vooral een vreemde tussenstap geworden in een langer proces. Dat het om een tussenstap gaat vandaag, dat kan de VVD-fractie van harte onderschrijven. Maar laat ons tegelijk ook opmerken dat het wel een hele belangrijke tussenstap is, want deze stap maakt voor een groep ondernemers in Brabant namelijk het verschil tussen uitstel tot uiterlijk 1 april a.s. en uitstel tot in ieder geval 1 januari a.s. Wij ondersteunen dan ook de oproep die het Brabants Landbouw Collectief vanmorgen deed en vragen hier, om te beginnen aan u allemaal als Statenleden, om vandaag uw bestuurlijke verantwoordelijkheid te nemen en in te stemmen met de voorliggende wijziging. Als wij bereid zijn die verantwoordelijkheid vandaag met z'n allen te nemen, is er in ieder geval vandaag duidelijkheid voor een groep ondernemers én dan ontstaat gelijk ruimte om het overleg te voeren waar het Collectief om vraagt.

Als VVD zien we in het plan dat het Brabants Landbouw Collectief indiende dat de wil er is in de sector om tot emissiereductie te komen, maar dat die reductie wel in voor de sector haalbare stappen moet gaan plaatsvinden. Vanaf 2017 hebben wij als VVD altijd aangegeven dat wat ons betreft iedere ondernemer die van goede wil is de bocht moet kunnen maken. Dat vonden we, en dat vinden we nog steeds. Maar de VVD vindt het ook belangrijk dat alle andere sectoren in Brabant vooruit kunnen. Mensen willen werken en wonen in Brabant omdat het zo'n fijne provincie is. Als VVD zoeken we daarbij steeds de balans tussen economie en ecologie, maar daarbinnen zoeken wij ook naar de balans tussen de economische sectoren onderling. Er moet voor iedereen ruimte zijn en wat ons betreft ook ruimte blijven. Brabant mag niet op slot. U hoort ons dat niet voor het eerst zeggen vandaag.

Als grootste partij van Brabant weten wij dat het nemen van bestuurlijke verantwoordelijkheid betekent dat we regelmatig keuzes moeten maken. Dat hebben we gedaan, ook als het moeilijk was, en dat zullen we blijven doen. Daarbij geldt ook dat we ons houden aan afspraken die we gemaakt hebben. Maar dat betekent voor ons niet dat eenmaal gemaakte keuzes niet meer kunnen wijzigen als de omstandigheden veranderen. Dat hoort voor ons namelijk ook bij bestuurlijke verantwoordelijkheid.

Voor de VVD blijft het van belang, net als in 2017, dat Brabant niet op slot komt te staan. Sinds de uitspraak van 29 mei van de Raad van State geldt het systeem van de PAS weliswaar niet meer, maar is er nog steeds emissiereductie nodig om te zorgen dat Brabant vooruit kan. Wij gaan dan ook geen nieuwe discussies voeren óf ondernemers aan reductie zouden moeten doen, maar staan open voor de discussie hoé dat zou moeten gebeuren. Wij zijn dan ook blij om te zien dat er in de sector stappen gezet worden, bijvoorbeeld doordat de ontwikkeling van innovatieve systemen op gang is gekomen. Maar tegelijkertijd weten we ook – en daar hebben we heel veel mensen over gesproken – dat voor goede innovatieve systemen naar verwachting een time to market geldt van twee tot vier jaar. Niet voor niets dienden we vorig jaar al een amendement in, om te zorgen dat ondernemers die daar gebruik van willen maken die

tijd ook moeten krijgen. En al vaker hebben we als VVD benoemd dat er ruimte moet zijn voor ondernemers om ook andere slimme manieren van emissiereductie toe te passen. Wij zijn ook blij dat het kabinet in de stikstofbrief van vorige week ons standpunt onderschrijft dat er ruimte moet zijn om via voeren managementmaatregelen tot emissiereductie te komen. Waar het kabinet wil starten met pilots, zouden wij overigens liever meteen een regeling voor iedereen in Brabant zien, omdat ondernemers daar van West- tot Oost-Brabant ook om vragen. Daar heb ik zojuist een motie voor ingediend.

Met alle ontwikkelingen die wij als VVD zien rondom innovaties in systemen en andere emissiereducerende maatregelen vinden wij het van belang dat het spreekwoordelijke kind niet met het badwater wordt weggegooid. Wij vragen ons oprecht af of de termijn van 2022 die in de voorliggende IOV als datum wordt genoemd daarom nog wel de meest verstandige keuze is. Het is immers niet de bedoeling dat daardoor uiteindelijk minder emissiereducerende maatregelen in de praktijk worden toegepast dan wanneer we mensen iets meer tijd zouden geven, bijvoorbeeld tot 2024. Wij denken dat gezocht moet worden naar een datum die recht doet aan het totaal aan ontwikkelingen dat we vandaag in het veld zien. Voorzitter. Vanaf 2017 heeft de VVD aangegeven dat ondernemers door de bocht moeten kunnen. Wij hebben daarbij als uitgangspunt genomen, onder andere in het amendement dat we 7 juli 2017 indienden, dat ondernemers die op bedrijfsniveau voldoen de ruimte moeten krijgen. Wij vinden het wel een leuk gedachte-experiment om u eens mee te nemen. Wij zouden in de volgende versie van de verordening ons voor kunnen stellen dat er meer keuzevrijheid komt voor ondernemers, zonder dat we het doel, emissiereductie, uit het oog verliezen. Wij kunnen ons voorstellen dat we weer gaan kijken naar emissiereductie op bedrijfsniveau in plaats van emissiereductie op stalsniveau. Wij dagen het college uit om een regeling te bedenken die eenvoudig en eenduidig is, zonder alle uitzonderingen die nu steeds maar op elkaar stapelen in de verordening. We zijn ook benieuwd naar creatieve oplossingen in plaats van verboden – dat kent u van de VVD –, in lijn met het nieuwe denken volgens de Omgevingswet. Kunnen we bijvoorbeeld niet iets bedenken waardoor oudere stalsystemen niet verboden worden, maar zwaarder meetellen in de berekening van de totale bedrijfsemiszie? Zo houdt een ondernemer zelf de keuze en wordt het uiteindelijke doel – minder emissie – nog steeds gehaald.

Voorzitter. Het gedachtelijntje dat ik net beschrijf geeft aan op welke wijze wij als VVD naar zuurstof zoeken. We hebben dat neergelegd in een motie en we horen graag van de andere partijen in de zaal, zo meteen in hun termijn, hoe zij tegen zo'n gedachte-experiment aankijken.

De laatste week zien wij als VVD dat de wil vanuit de hele sector, als collectief, bestaat om aan de verduurzaming van Brabant bij te dragen. De haalbaarheid waar de sector om vraagt staat bij ons hoog in het vaandel, maar tegelijk, laat dat duidelijk zijn, zullen wij het belang van de ene sector nooit zomaar boven het belang van de rest van Brabant stellen, omdat iedereen in Brabant moet kunnen wonen, werken en eten. Reductie in de ene sector moet dan ook altijd in een andere gebruikt kunnen worden. Wij gaan ervan uit, als VVD, dat de gebiedsgerichte aanpak onverkort wordt doorgezet, om te zorgen dat we sowieso maatregelen nemen waar die voor onze wettelijke natuuropgave nodig zijn, maar ook dat we verder kunnen met de economische ontwikkeling van heel Brabant.

Voorzitter. Wij durven de bestuurlijke verantwoordelijkheid aan om opnieuw afspraken te gaan maken met partijen in het veld en erop te vertrouwen dat zij hun afspraken gezamenlijk ook gaan nakomen. Maar zoals gezegd geldt voor ons ook: afspraak is afspraak. Wordt die afspraak niet nagekomen, dan zal er ook gehandhaafd moeten worden. Onder deze condities is de VVD van harte bereid om met het Brabants Landbouw Collectief en andere stakeholders in gesprek te gaan. En die gesprekken kunnen wat ons betreft heel snel van start gaan. Want al lijkt 1 januari vandaag misschien nog ver weg, als ondernemer weet je vandaag al dat je dan rond de zomer met een vergunningaanvraag aan de slag zult moeten, met de IOV van vanmiddag. En wij vinden het van behoorlijk bestuur richting alle betrokkenen getuigen dat de benodigde duidelijkheid er dan ook voor de zomer ligt voor iedereen over wie het gaat en doen een

beroep op het college en alle aanwezigen hier verder binnen om de gesprekken zo snel mogelijk te laten starten.

Voorzitter. Zoals ik mijn betoog begon: wij delen de mening van de media dat wij vandaag een tussenstap maken, een tussenstap die voor veel mensen van groot belang is. Daarom eindig ik met de oproep waarmee ik begon. Neem allemaal uw verantwoordelijkheid om vandaag in elk geval voor de korte termijn duidelijkheid te creëren, want daardoor krijgt iedereen de ruimte om die ook voor de lange termijn te creëren, niet alleen voor de boeren, maar voor iedereen in Brabant. Daarom sluit ik vandaag af met: wordt vervolgd!

Motie M9-2020: 'Voer- en managementmaatregelen tellen mee'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020;

kennisgenomen hebbend van het voorstel tot wijziging van de Interim Omgevingsverordening; overwegende dat:

- via amendement A8 (d.d. 25-10-2019) ruim baan is gegeven aan ondernemers die met innovatieve systemen tot reductie van stikstofemissie willen komen;
- dit in het kader van welzijn van zowel mens als dier een gewenste ontwikkeling is;
- de betreffende innovatieve veehouders in de praktijk nog aan diverse andere 'knoppen' willen kunnen draaien in hun bedrijfsvoering om tot emissiereductie te komen;
- er ook in de recente stikstofbrief van het kabinet gezocht wordt naar mogelijkheden om reductie te bereiken via voer- en managementmaatregelen;
- de gezamenlijke landbouwpartners in hun plan van aanpak dat ze deze week presenteerden ook vragen om op voornoemde wijze aan emissiereductie te mogen doen;
- het doel, geborgde emissiereductie, centraal moet staan en ondernemers de keuze moeten hebben hoe zij aan dat doel willen voldoen;
- volgens planning eind 2020 de Omgevingsverordening wordt vastgesteld;

dragen Gedeputeerde Staten op:

- een voorstel uit te werken in de ontwerp omgevingsverordening waarbij voer- en managementmaatregelen, als bedoeld in Bijlage 2 en Bijlage 3 van de Regeling ammoniak en veehouderij, worden betrokken bij het op bedrijfsniveau voldoen aan Bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem;
- met het Rijk in overleg te treden over de borging hiervan;

en gaan over tot de orde van de dag.

Wilma Dirken, VVD."

Motie M10-2020: 'Het gaat om het doel, niet om het middel'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020;

kennisgenomen hebbend van het voorstel tot wijziging van de Interim Omgevingsverordening; overwegende dat:

- in 2009 afspraken met de landbouwsector zijn gemaakt over emissiereductie in 2028;
- in 2017, onder de vigeur van het PAS, een voortvarender reductiepad is ingesteld om te waarborgen dat Brabant niet 'op slot' zou komen te staan;
- daarbij via het VVD-amendement van 7 juli 2017 het college de opdracht heeft gekregen om te zorgen dat ondernemers die de bocht willen maken die ook moeten kunnen maken sinds de uitspraak van de Raad van State van 29-05-2019 het systeem van de PAS weliswaar niet meer geldt, maar er nog steeds emissiereductie nodig is om te zorgen dat Brabant niet op slot gaat;

- de gezamenlijke landbouwpartners volgens het door hen deze week gepresenteerde plan van aanpak bereid zijn tot emissiereductie, maar vragen om een haalbaar, betaalbaar en stapsgewijs pad daarnaartoe;
- de in gang gezette ontwikkeling van innovatieve systemen op gang moet blijven;
- voor innovatieve systemen die tot goede emissiereducties kunnen leiden, naar verwachting een time to market geldt van twee tot vier jaar;
- het handhaven van de termijnen in de IOV daardoor kan leiden tot de toepassing van minder emissiereducerende maatregelen in de praktijk dan wanneer iets meer tijd geboden wordt;
- ondernemers in het belang van de ontwikkeling van alle sectoren in heel Noord-Brabant niet moeten kunnen kiezen óf, maar wel hoé ze aan emissiereductie doen;
- emissiereductie op bedrijfsniveau meer keuze aan de ondernemer laat dan emissiereductie op stalniveau;
- het op termijn strenger meetellen van de emissie uit oudere stallen een stimulans kan zijn tot aanpassing, (analoog aan de regeling van het Rijk voor bijvoorbeeld het gebruik van oudere dieselauto's), maar tegelijk aan de ondernemer zelf de keuze laat;
- volgens planning eind 2020 de Omgevingsverordening wordt vastgesteld;
- ondernemers behoefte hebben aan een eenvoudige en eenduidige regeling;

dragen het college op een voorstel uit te werken in de ontwerp omgevingsverordening,

1. waarbij de innovatie op gang blijft, er een haalbaar tempo wordt vastgesteld, er een duidelijke lijn is zonder veel uitzonderingen en waarbij maximaal gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden die het landelijke spoor biedt, door bijvoorbeeld de artikelen 2.66, 2.67 en 2.68 van de IOV te wijzigen in:

'Artikel 2.66:

Lid 1

Voor een veehouderij die op 01-01-2020 voldoet aan het Besluit emissiearme huisvesting geldt dat de veehouderij vanaf 1 januari 2024 op bedrijfsniveau moet voldoen aan de eisen van bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem.

Lid 2

In afwijking van het eerste lid, geldt dat een huisvestingssysteem behorende tot een veehouderij die op 19 juli 2017 voor de hele betreffende hoofdcategorie niet voldoet aan de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting, op 1 januari 2020 moet voldoen aan de eisen van bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem.

Lid 3

In aanvulling op het eerste lid geldt vanaf 01 januari 2028 dat een verouderd huisvestingssysteem dubbel meetelt in de berekening of op bedrijfsniveau wordt voldaan aan de maximaal toegestane emissie.

Lid 4

Er is sprake van een verouderd huisvestingssysteem als dat:

- a. is gerealiseerd op basis van een omgevingsvergunning, onderdeel milieu, dan wel een melding ingevolge het Activiteitenbesluit, die:
 - 1) voor de hoofdcategorie rundvee uit de Regeling ammoniak en veehouderij: langer dan 20 jaar geleden onherroepelijk is geworden respectievelijk langer dan 20 jaar geleden is ingediend;
 - 2) voor alle andere diercategorieën: langer dan 15 jaar geleden onherroepelijk is geworden, respectievelijk langer dan 15 jaar geleden is ingediend,
- b. niet voldoet aan de vereisten opgenomen in Bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem.

Artikel 2.67 komt in het geheel te vervallen

Artikel 2.68 komt in het geheel te vervallen’.

2. Waarbij helder wordt:

- op welke wijze met de gezamenlijke landbouwpartners en andere stakeholders is overlegd over het plan van aanpak, en
 - op welke wijze de oplossingen uit het plan van aanpak al verwerkt zijn, of, voor zover van toepassing, op welke andere wijze dat zal gebeuren;
- en gaan over tot de orde van de dag.

Wilma Dirken, VVD.”

De voorzitter: Ik dank mevrouw Dirken. Dan nu de fractie van Forum voor Democratie, bij monde van de heer De Bie. Aan hem het woord.

De heer **De Bie** (FvD): Dank u wel. De IOV en alles wat daarmee verband houdt hoort bij Brabant, in feite is Brabant ermee vergroeid, zo’n lange geschiedenis kent het. Het is complexe materie, want het gaat om belangen, belangen van burgers, van ondernemers, van agrarische ondernemers, het gaat om natuur, het gaat om partijpolitieke belangen, belangen van onze provincie. De huidige situatie heeft geleid tot een bestuurlijke crisis die we in Brabant nog nooit hebben meegemaakt, die nu vier maanden geleden is begonnen en niemand zal ontkennen dat er zo snel mogelijk een eind aan moet worden gemaakt. Dat proces is nu gaande. Zonder daar nader op in te gaan, kan ik alleen maar bevestigen dat dit proces zich in een vertrouwenwekkende fase bevindt en het zal wat ons betreft geen lange tijd hoeven doorgaan. Maar in de tussentijd staan de agrarische ondernemers voor een acuut probleem. Met de datum van 1 april die nadert stapelen de problemen voor de betreffende agrarische ondernemers zich op, en dat kan nooit de bedoeling geweest zijn, van niemand: niet van ondernemers, niet van de agrarische ondernemers, niet van de natuurorganisaties, niet van de fracties in deze Staten, niet van de provincie en niet van onze burgers. Ook Forum voor Democratie is de datum van 1 april een doorn in het oog. Voor Forum voor Democratie moet er, meer dan nu het geval is, aandacht komen voor de belangen van agrarische ondernemers, met name op het gebied van rechtsgelijkheid. Echter, in de huidige situatie, waarin onderhandelingen plaatsvinden, acht Forum voor Democratie het niet wenselijk dat op dit moment daar uitgebreid bij stil wordt gestaan. Een debat is wat ons betreft niet dienstbaar aan een zorgvuldig onderhandelingsproces en daarmee een zorgvuldige besluitvorming. De moties die vandaag zijn ingediend zijn ook niet van ons. Wij brengen vandaag bewust geen moties in stemming en wij wensen over ingebrachte moties geen waardeoordeel te vellen. Dat is dus de boodschap van onze tegenstem op elke motie deze dag. Kijkend naar het stemgedrag van Forum voor Democratie in deze Staten kan eenieder voor zichzelf tamelijk eenvoudig bepalen welke motie onze voorkeur zou hebben, welke niet en welke in mindere mate. Al deze moties beschouwen wij als een inbreng in de onderhandelingen. Elke fractie heeft zijn voorkeur, een voorkeur die strijdig kan zijn met de voorkeur van een ander, maar in Nederland en in Brabant is het nou eenmaal zo dat het politieke landschap versplinterd is en dat een besluit zonder compromis ondenkbaar is. Over de IOV en de gevolgen voor agrarische ondernemers zal door de diverse partijen een compromis moeten worden gesloten.

Brabant verdient het in deze zaak dat het nu voor eens en voor altijd wordt afgesloten met een structureel en gewogen akkoord. Om de agrarische ondernemers nu lucht te geven en om het proces van onderhandelen niet onnodig te verstoren, zal Forum voor Democratie voor de IOV stemmen. Wij beschouwen vandaag echter niet als de eindbestemming, maar zien dit meer als het begin van een definitieve oplossing, een oplossing die zal moeten worden gevonden in een nieuw akkoord, een akkoord waarin zoveel mogelijk ondernemers in staat worden gesteld op verantwoorde wijze hun bedrijf van continuïteit te voorzien, een akkoord waarmee rust ontstaat, omdat het een structurele regeling omvat

waarin de belangen van alle betrokkenen naar behoren zijn afgewogen en waarbij recht wordt gedaan aan de belangen van alle betrokkenen. Dat verdient onze provincie.

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Bie voor zijn bijdrage. Dan nu de fractie van het CDA, bij monde van mevrouw De Hoon. Aan u het woord.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voorzitter. Ik zal starten met de motie, zoals zojuist gelezen van de VVD. Goed om de gedachten van de VVD naast het plan van aanpak te leggen dat we van de week ook hebben ontvangen van de belangenorganisaties, deze naast elkaar te leggen en daar goed over door te praten de komende tijd.

Voorzitter. In december hebben wij met elkaar gesproken over de Brabantse Aanpak Stikstof. Voor het CDA bevatte die aanpak heel goede aanbevelingen, met name de afspraak om met de sector en de belangengroeperingen samen tot een plan te komen: praten met elkaar en niet over elkaar. In december moesten wij helaas constateren dat dat plan niet realistisch genoeg was. Data negen maanden verschuiven is en blijft voor het CDA geen haalbare optie, als het daarbij blijft. Toen keken we, en ook nu kijken we, nadrukkelijk of de mensen in de praktijk, in de sector en in de belangengroeperingen, ermee uit de voeten kunnen. Je kunt hier van alles gaan roepen en beslissen, maar voor ons stond en staat vast: alleen met betrokkenen samen kun je tot een haalbaar plan met voldoende draagvlak komen, en dan is louter een datum opschuiven veel te mager en een miskenning van de problematiek die betrokkenen ervaren buiten dit provinciehuis. Daarom zijn wij blij dat er deze week een visie is aangeboden, zo'n plan vanuit de praktijk. "Maak landelijke stikstofaanpak nu ook leidend voor Brabant" heet het, aangeboden namens NMV, ZLTO, Nederlandse Pluimveehoudersvakbond, POV, NBM, BAJK en Agrifirm. Dat is een mooi resultaat. Praten en plannen maken met elkaar.

De zienswijzen die zijn ingediend bij dit voorstel bevestigen ons weer in de overtuiging dat er vele manieren zijn om naar problemen te kijken en oplossingen te bereiken. Ook vanmorgen hebben inwoners de moeite genomen om in te spreken op voorliggend voorstel. Veel dank daarvoor. Ik kan het niet genoeg herhalen: voor het CDA waren en zijn niet de protesten op zichzelf, en al helemaal niet de loutere schreeuw, maar voor het CDA zijn het de argumenten die tellen. Dat was in november zo, dat was in december zo, dat is nu zo en dat zal in de toekomst ook steeds zo zijn. Mensen met goede argumenten, valide, houdbaar, oprecht, dié kunnen ons overtuigen. Luisteren naar mensen in de achterban, maar ook daarbuiten: die mensen hebben invloed op de lijn die we uiteindelijk kiezen. Maar zo luisterde het CDA ook vanmorgen naar de argumenten hier in het provinciehuis, ontvankelijk en uiteindelijk alles afwegend. En zo hoort het wat ons betreft te zijn.

Voorzitter. Als het CDA vandaag instemt met het opschuiven van de datum van negen maanden, dan is dat niet omdat we het een voortreffelijk voorstel vinden waarmee alles is geregeld en bezegeld. Nee, wanneer wij instemmen is dat omdat we hiermee tijd kopen voor ons allemaal in Provinciale Staten, om tijd te kopen om tot een echte, realistisch onderbouwde, duurzame langetermijnoplossing met een zo breed mogelijk draagvlak te komen, een oplossing op basis van alle argumenten die we nog kunnen ophalen en uitwisselen de komende tijd, een oplossing die op solide draagvlak in deze Staten kan rekenen, een oplossing, hoe Brabants ook, die rekening houdt met landelijk ingezette ontwikkelingen, plannen en kaders. Daarover bestaat nog gewoon veel te veel onzekerheid nu om met al in beton gegoten oplossingen te komen. Geen twijfel dus van onze kant, maar verstandige behoedzaamheid. Als we vandaag instemmen, geven we lucht aan de sector, want niets doen betekent dat ondernemers vóór 1 april een vergunningaanvraag moeten indienen. Het alternatief voor hen is de wet overtreden, en met dat dilemma wil het CDA hen niet opzadelen.

Concluderend, voorzitter. De argumenten zijn bij ons aangekomen, ze doen ertoe, maar ook: we zijn er nog niet. We hebben tijd nodig, met elkaar hier in Brabant, om tot een duurzame oplossing te komen voor werkelijk alle belanghebbenden.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw De Hoon voor haar bijdrage. Dan nu de SP-fractie, bij monde van de heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Voorzitter. Voor ons ligt een voorstel, uitsluitend gericht op het verschuiven van de datum van aanpassing van de stalsystemen van 1 januari 2022 naar 1 oktober 2022, alsmede het verplaatsen van de datum voor aanvraag van de omgevingsvergunning, of melding. Op 13 december jl. spraken we daar feitelijk al over, toen nog als onderdeel van de Brabantse Aanpak Stikstof. Als SP toonden we toen ook bereidheid om mee te kijken hoe die verschuiving eventueel tot stand gebracht zou kunnen worden, maar stelden daarvoor aanvullende garanties. Met deze maatregel was het immers nodig dat we overtuigend zorgden dat de stikstofdepositie afnam in onze natuur en we stelden dat onze natuur steeds maar niet, niet eens het laatste woord, maar gewoon níét aan het woord komt in deze discussie. Daarom vroegen we garanties om allereerst een buffer op te bouwen, zodat er daadwerkelijk stikstofafname kan plaatsvinden en ook als onze techniek en alle maatregelen die we treffen tekortschieten, we toch overtuigend aan een dalende lijn kunnen blijven werken. Voor ons was dat een harde garantie, om uiteindelijk tot een verschuiving van de datum te kunnen komen. Nu ligt er slechts en alleen de datum en het zal u dan ook niet verbazen dat we met zo'n voorstel niet uit de voeten kunnen. Het huidige voorstel bevat geen onderdelen die een dergelijke garantie afgeven en biedt dus voor ons geen aanleiding om met de verschuiving in te stemmen. Wij blijven van mening dat een dergelijke buffercapaciteit van belang zal blijven om überhaupt tot een juridisch houdbare uitgifte van stikstofruimte te komen. En als die er niet komt, achten wij de versnelling die voortkomt uit het vasthouden van bestaande data de beste optie. Daarbij komt nu – dat mochten we net in verschillende toonaarden horen – dat dit voorstel feitelijk de deur openzet naar verder uitstel. De VVD sprak al over “in ieder geval 1 januari 2021” en we hoorden Forum en het CDA in gelijke bewoordingen. We zien misschien een motie, maar als u goed leest, heeft het alle kenmerken van een amendement. Maar uitstel verlenen we al zo'n veertig jaar, met steeds weer “afsprak is afspraak”, om er uiteindelijk juist vóór de deadline steevast weer uitstel op te verlenen. Ook vanmorgen mochten we weer van de BMF, Natuurmonumenten, Brabants Landschap en de GGD vernemen dat een algemeen uitstel, zoals hier vastgesteld, niet dat dient waarvoor we hier juist bijeen zijn: de Brabantse natuur. En we mogen ook niet vergeten, een goede waarschuwing van de GGD: de zeer intensieve veehouderij hier in Brabant is een directe bedreiging voor de gezondheid van onze Brabanders. Reden genoeg wat mij betreft om niet met dit voorstel in te stemmen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Swinkels voor zijn bijdrage. Dan nu de heer Meijer van de fractie van D66.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter. Boeren zijn ondernemers en ondernemende boeren en hun families hebben hart voor hun vak, hun dieren en hun omgeving. De beste producten van voedsel bevinden zich in Nederland, en voor een heel groot deel zelfs in Brabant. Wij geloven in de eigen kracht en de vrijheid van ondernemers, in tegenstelling tot andere partijen, partijen die in stand willen houden wat tot nu toe functioneerde, of heeft gefunctioneerd. Dit college kiest anders. Dit college stelt voor vertrouwen in de kracht van ondernemerschap te hebben, de kracht van innovatie, en daarmee nemen we afstand van bijbehorende subsidies, conservatieve werkwijzen, afstand van protectionisme van een agrarische branche. Protectionisme in een agrarische sector, of welke sector dan ook eigenlijk, is ten principale niet liberaal. De

agrarische sector is een economische sector, en dat betekent dat elke ondernemer vrij moet zijn om te kunnen ondernemen, tot het niveau dat het anderen beperkt, beperkt in vrijheid of gezondheid. Want – ik leen deze oneliner van Femke Dingemans –: zelfs als u natuur liever ziet op een bloemetjesgordijn, dan nog moet u voorstander zijn van deze Brabantse methode om te komen tot een duurzame veehouderij, voor de gezondheid van de Brabanders. Want gezondheid in Brabant is – we hoorden het vanmorgen opnieuw – in het geding. Sinds 2017 heeft Brabant een beleid waarmee emissiearme stallen worden verplicht, dit alles om de depositie van stikstof in Brabant te reduceren, stikstof die slecht is voor de natuur, maar ook slecht voor de menselijke gezondheid. We kunnen daarmee veilig stellen dat ingrijpen rechtvaardig is, ook als je van een liberale school bent, want wij wegen het belang van 10.000 boeren tegenover het belang van 2,5 miljoen Brabanders. D66 stelt het algemeen belang voorop en dan grijpen we inderdaad in op het bedrijfsmodel van boeren. Want gezondheid staat bij ons centraal, maar dat wil niet zeggen dat we geen oog hebben voor de boeren. Ik zal daar straks meer over zeggen.

Goed ondernemerschap vraagt om in te spelen op veranderingen, inspelen op wensen uit de omgeving. In onze beleidstaal noemen we dat niches en in Brabant zijn we daar fantastisch goed in. Ondernemers die al veel langer dan drie jaar inspelen op de wens vanuit de maatschappij om kleinschalig te ondernemen en hier, na moeilijke opstarttijden, ook eindelijk de revenuen voor zien. Ondernemers die sinds 2017 bovendien eindelijk de steun vanuit de Brabantse overheid voelen. Zo zijn er agrofood-pluimen uitgedeeld aan Jack Verhulst, biologisch melkveehouder in Etten-Leur, aan Alpeko, biologisch varkenshouder in Heusden, er waren hardheidsclausules voor de natuurinclusieve veehouder in Heukelom en voor een centrum voor kennis en educatie over het varken in Aarle-Rixtel. En Het Familievarken kreeg een lening voor een eerste stal in Boekel. Ook voor de gangbare boeren is er volop ontwikkeling. D66 maakt vanaf deze plaats graag een compliment aan al die koplopers die de afgelopen jaren zijn gaan ontwikkelen in lijn met het Brabants beleid. Innovatieve stalsystemen die ook vanuit het college volop steun hebben gekregen. Zo was er de hardheidsclausule voor een innovatief stalsysteem van melkveehouder D'Hel in Achtmaal, een subsidie voor De Hoeve BV, die op enkele varkenshouderijen een innovatief stalsysteem onderzoekt, en deze week nog een subsidie voor drie andere varkenshouderijen die samen met Kamplan een nieuw systeem ontwikkelen. We zagen dit college op bezoek gaan bij kalverhouders, pluimveehouders, varkenshouders, melkveehouders, geitenhouders en in allerlei soorten en maten werden de bedrijven bezocht. Er waren agrofoodpluimen voor gangbare bedrijven zoals geitenhouderij 4 Vennekeshoeve in Oirschot en pluimveehouderij De Kakelhoeve in Spoordonk, varkenshouderij Van der Meijden in Oirschot. Zitten tussen de varkens, kippen op de schouders, lopen tussen de koeien en met de hand melken van geiten: we zagen het dit college allemaal doen.

Rondom innovaties op de veehouderijbedrijven bevinden een aantal bedrijven zich in de fase dat ze systemen ontwikkelen. Zij investeren in innovaties, in de hoop een Rav-code te krijgen en daarna hun systemen ook te kunnen bouwen. Juist daar ontstaat een probleem als we te veel uitstelgedrag vertonen. De innovaties liggen klaar, de vraag blijft uit. Boeren die een systeem moeten gaan ontwikkelen wachten totdat de deadline daar is. Een belangrijke zorg van deze ondernemers – en ze weten D66 te vinden – is dat zij misschien wel failliet gaan als de politiek continu kiest voor conservatisme en protectionisme. Daar kan toch ook een ondernemerspartij als de VVD geen voorstander van zijn!

De VVD nodigde ons uit in haar eerste termijn om een gedachte-experiment uit te voeren hoe we het beleid van 2017 anno 2020 opnieuw zouden opschrijven. D66 wil die uitnodiging graag aannemen, maar het zal voor u niet verrassend zijn wat onze inzet is. Bovendien is het volgens ons helemaal niet nodig om blanco opnieuw te beginnen. Een stevige emissiereductie met flinke eisen voor agrarische ondernemers om te komen tot reductie van de uitstoot met een ambitieus tijdspad: dat vraagt onze natuur, maar vooral de gezondheid van de Brabanders van ons als verantwoordelijke politici. En we hoeven niet opnieuw te beginnen, zeg ik nogmaals, want we verbeteren continu onze voorstellen. Dat heeft u ons de afgelopen maanden zien doen. D66 blijft continu, soms via de fractie, soms via gedeputeerde Spierings, bij monde

van het college, onderzoeken of en hoe ons bestaande beleid beter kan. Zo steunden we in oktober het amendement van de VVD om innovatieve boeren dispensatie te verlenen voor de deadline. En vandaag wil D66 graag samen met andere partijen twee extra verbeteringen aanbrengen, om u maar te tonen hoe constructief wij mee kunnen denken met de agrarische sector.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Meijer** (D66): Dat wordt lastig. Ik wijs graag naar de kalverhouders. Zij vragen ons om mee te werken aan een Green Deal ten behoeve van een lauwe of warme sanering. U kunt de motie lezen en in de tweede termijn ga ik graag met u daarover in gesprek. En we wijzen naar de motie die we samen met GroenLinks indienen over de weidegang bij jongvee. Veel boeren worstelen ermee. Laten we hen stimuleren door hen te helpen.

Voorzitter, mijn laatste stukje....

De **voorzitter**: Nee, nee, de tijd is gewoon om. Daar houden we ons aan.

Motie M 11-2020: 'Jongvee in de wei'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020; behandelend het Statenvoorstel 10/20 over de Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant; constaterende dat:

- de provincie balans zoekt tussen maatschappelijke wensen zoals weidegang, verdienmogelijkheden voor agrarisch ondernemers en bescherming van de Brabantse natuur;
- de provincie hiervoor al diverse mogelijkheden aan agrarisch ondernemers biedt; maar
- de gedachtevorming hierover continu in ontwikkeling is;
- de provincie een samenhangend pakket van maatregelen voorstaat waarbij specifieke oplossingen per agrarische deelsector gepaard gaan met een ruimhartig generiek ondersteuningspakket;

overwegende dat:

- in bijlage 2 van de Interim Omgevingsverordening voor biologisch gehouden jongvee geen reductie-eis geldt vanwege het grote percentage weidegang en de boring via SKAL-certificering;
- jongvee vanaf 6 maanden grote delen per jaar permanent buiten kan lopen; ook op niet-huiskavels;
- er nauwelijks ammoniakuitstoot is wanneer jongvee in de wei loopt;
- Brabanders het liefst de koe in de wei zien;

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- bijlage 2 dusdanig te wijzigen dat ook gangbaar gehouden jongvee wordt uitgezonderd van aanpassingen van de stallen, mits het jongvee aantoonbaar en voldoende in de wei loopt om de emissiereductie te behalen van 43% dan wel 50% vanaf 1 januari 2024;

en gaan over tot de orde van de dag.

Janneke van Kessel, D66

Hagar Roijackers, GroenLinks."

Motie M12-2020: 'Green Deal kalverhouderij'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020; behandelend het Statenvoorstel 10/20 over de Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant; constaterende dat:

- sinds 2014 in de provincie Noord-Brabant volop ingezet is op de transitie in de veehouderij;
- de provincie het terugdringen van uitstoot ondersteunt en stimuleert via het innovatiespoor;

- vrijwillig staken van veehouderijbedrijven zoals in de warme sanering varkenshouderij ook de uitstoot van de veehouderij vermindert;

overwegende dat:

- de werkgroep Emissiereductie Kalverhouderij deze week Provinciale Staten heeft geïnformeerd over haar laatste stand van zaken mbt de gedachtevorming rondom een extra optie om te voldoen aan het huidige provinciaal beleid;
- een Green Deal kan voorkomen dat kalverhouders in Brabant op een later moment alsnog getroffen worden door eventueel te ontwikkelen Rijksbeleid;
- initiatieven vanuit de sector die goed aansluiten bij de provinciale doelstellingen in principe altijd op een welwillende overheid moeten kunnen rekenen;

verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- in gesprek te treden met de werkgroep Emissiereductie Kalverhouderij om te verkennen/onderzoeken of naast het huidige tijdstraject voor kalverhouders om hun stallen aan te passen, er een extra mogelijkheid kan ontstaan waarbij dierplaatsen van stoppende kalverhouders worden opgekocht om te voldoen aan de gestelde eisen;
- hierbij via een Green Deal met het Rijk te borgen dat hierbij in de toekomst geen stapeling plaatsvindt met rijksregelgeving met hetzelfde doel van vermindering van uitstoot;
- en gaan over tot de orde van de dag.

Arend Meijer, D66

Henri Swinkels, SP

Hermen Vreugdenhil, ChristenUnie-SGP

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant."

De **voorzitter**: Dank u wel voor uw bijdrage. De volgende in de rij is GroenLinks, mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Daar staan we weer in dit huis, met wijzigingen van de interim-omgevingsverordening, kleine wijzigingen weliswaar, maar betekenisvol. Het is een belangrijke verordening, de belangrijkste verordening, volgens gedeputeerde Van Merrienboer de meest gezochte term op onze provinciale website, en niet voor niets. Voorzitter. We staan na juli 2017 en na oktober 2019 nu opnieuw te debatteren over een omgevingsverordening, maar wel in een nieuw licht. Vanuit dit andere perspectief herhaal ik enkele van mijn woorden, misschien ook handig voor de Statenleden die in 2017 nog niet in ons midden waren, of die geen verkiezingsprogramma hebben om nu hun Brabantse ruimtelijk beleid op te enten.

De provincie is ruimtelijk regisseur. Deze ruimte krijgt vorm via de kaders en uitwerking van ons beleid hier, waarbij elke nieuwe coalitiesamenstelling – zo sprak ik ook in oktober – geen leeg canvas krijgt, maar veeleer moet puzzelen binnen het bestaande en befaamde mozaïek, en dat is passen met een schoenlepel....

[Geluid van soort gong, waarna stilte...]

De **voorzitter**: Er zijn hogere krachten aan het werk, wij weten niet welke! Gaat u verder.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Dit is de godin Gaia van de aarde, jongens, gechanneld!

Er zal geen Brabantse bestuurder zijn, zo betoogde ik eerder, die niet regelmatig verzucht heeft "hadden we maar meer ruimte, of zuurstof" na een werkbezoek, of de zorgen te hebben gehoord van ondernemers die zich knel voelen zitten, ook op deze Valentijnsdag vol boerendates, of juist na een gesprek met artsen of patiënten over de naar verhouding slechtere gezondheid van de Brabanders. Zoals vanochtend ook

indringend bij ons is ingesproken: hadden we maar meer ruimte, konden we maar meer doen, ons vrijer bewegen, meer mogelijk maken, zuurstof! En dat kan gelukkig ook nog steeds, maar dan moet je wel echt durven kiezen. Zoals onze commissaris altijd zegt, uw voorzitter: de afdeling gemakkelijke oplossingen is dicht. Lang niet alles kan, tenzij natuurlijk..., tenzij je de feiten gewoon ontkent: ontkent dat we onze bodem uitputten, ontkent dat we onze natuurlijke hulpbronnen in rap tempo opsouperen, ontkent dat we al talloze soorten van de Brabantse bodem hebben verdreven, dat we in de race om minder boeren en meer beesten – want wereldmarkt en onbelemmerde autonome groei – even vergeten zijn ten koste van wat onze export-gedreven strategie eigenlijk allemaal gaat. De ruimte gaat over ons allemaal en daarin is het van groot belang om te blijven kijken of het allemaal evenwichtig aan bod komt, zeker nu de traditie van het verstandige midden dreigt te worden losgelaten en de evenwichtsbalk tussen ecologie en economie door de VVD is weggehaald.

Omdat de vorige Statenvergadering met de interim-omgevingsverordening wat auditief en visueel werd gekleurd door een groep betrokken Brabanders buiten, toch even in herhaling deze video van de Britse geograaf Daniel Raven Ellison:

[Gedeeltelijke vertoning, alleen audio]

Voorzitter. Wie wil, kan het filmpje vinden op de website van GroenLinks Brabant, om het te zien, want als je het ziet – dat geldt überhaupt voor de waarheid – wordt het duidelijker. De film eindigt met de vraag of het niet belangrijker is om meer ruimte te maken binnen het gegeven van het feit dat tweederde van ons land intensief agrarisch wordt uitgenut momenteel, of het niet tijd is om meer ruimte te maken voor natuur, en GroenLinks voegt daaraan toe: gezondheid, gezond water, gezonde bodem, et cetera. En juist met de landeigenaren samen, want we moeten het hier doen in de traditie van samenwerking, willen wij de balans realiseren tussen economie en ecologie, de balans herstellen tussen economie en ecologie, natuur veel meer onderdeel laten zijn van ons landelijk gebied. Wij hebben daarom begrip voor de uitzonderingen die in deze IOV zijn bedongen. Wij hebben begrip dat het nodig is om wat uitstel te geven voor innovatieve stallen, voor stoppers, voor systemen die nog moeten worden uitontwikkeld, waarbij we de voorlopers belonen en bestaande en aankomende agrarische ondernemers stimuleren om ecologisch en sociale voorloper te worden. We dienen dan ook graag de motie in, samen met D66, om jongveestallen uit te zonderen van stikstofregels als ze natuurinclusief werken, omdat deze bedrijven al extensief werken en gestimuleerd moeten worden door ons als provinciale overheid.

We hebben in Nederland, en zeker in Brabant, een achterstand in te halen als het gaat over ons aandeel in de biologische productie. GroenLinks memoreerde dit al eerder en vaker. Voor intensieve producten zijn wij een grote exporteur, maar voor bio blijft het aandeel hangen op enkele procenten, en moeten we de meeste producten helaas nog importeren. Daarin heeft GroenLinks ook al samengewerkt, landelijk, samen schouder aan schouder, met de boerenorganisaties tegen CETA. Wij delen dezelfde zorgen over die import. De voorlopers laten zich niet uit het veld slaan door tegenvallers; die maken nu al de heerlijkste producten, en nu nog de erkenning van ons voor natuurinclusieve boeren, zodat zij het hoofd boven water kunnen blijven houden. Bij die voorlopers, die al werken in balans tussen ecologie en economie, landschapsbeheer, samenwerking met de omgeving, de sociale waarden hoog hebben staan, leven nog meer zorgen. GroenLinks spreekt regelmatig met hen en krijgt dan te horen over systemen voor emissiereductie die nog volop in ontwikkeling zijn, maar nog niet zijn uitontwikkeld, die op een natuurlijke, energiezuinige manier de mest bewerken, wat positieve effecten geeft in de stal en op het land. Hier heb ik vanmorgen ook al technische vragen over gesteld.

Het Rijk heeft in de brief van vorige week, waar ook door de eerdere sprekers aan is gerefereerd, toegezegd haast te maken met het toekennen van voorlopige emissiefactoren aan innovatieve stalsystemen. Daarom mijn vraag aan het college: kunnen wij een toezegging krijgen dat we nog verder aandringen, als

Brabant, bij het Rijk om het versneld toekennen van voorlopige emissiefactoren, zeker aan die innovatieve stalsystemen die meerdere doelen dienen – niet alleen emissiereductie, maar ook verbetering van stalsystemen, het tegengaan van gevaarlijke mestgassen, terugdringen van kunstmestgebruik en het terugdringen van emissies bij het uitrusten van mest, het vergroten van het gehalte organische stof op een natuurlijke manier....

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

Mevrouw **Roijackers** (GL): Zeker, ik sluit af, voorzitter.

Wij steunen de IOV zoals deze nu voorligt, met de huidige data, maar vanuit fatsoenlijk bestuur moeten we de data die we in oktober vaststelden een stukje naar achter schuiven, maar vanuit bescherming van onze natuur moeten die data daar vervolgens wel gewoon blijven staan.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Roijackers. Dan gaan we nu naar de fractie van de PVV, bij monde van de heer Van Hattem. Aan hem geef ik het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Het GroenLinks-filmpje was eigenlijk al veelzeggend: alles blijft stilstaan met dergelijke GroenLinkse maatregelen, en met name onze agrarische sector, die graag vooruit wil.

Voorzitter. De PVV is richting onze boeren altijd consequent en duidelijk geweest: wij willen géén absurde veehouderijmaatregelen, boeren moeten niet kapotgemaakt worden met onzinnige stikstofregels, stikstofregels die enkel en alleen dienen om de bureaucratische Natura 2000-waanzin in stand te houden. Bovendien zeggen we als PVV heel duidelijk: afspraak is afspraak, we moeten richting de agrarische sector een betrouwbare overheid zijn, waar de hardwerkende boerenfamilie- en gezinsbedrijven op kunnen vertrouwen. Helaas zijn sommige partijen in deze Staten minder consequent. Als ze al consequent zijn, dan zijn ze consequent onbetrouwbaar. Tien jaar geleden maakte de agrarische sector heel duidelijke afspraken met deze provincie over de stikstof- en veehouderijmaatregelen: de datum waarop de boeren aan de voorwaarden moesten voldoen werd vastgesteld op 1 januari 2028. De agrarische ondernemers konden hier hun bedrijfsplannen, hun eventuele opvolging en hun investeringsritme op afstemmen. Zij dachten er vanuit te kunnen gaan dat deze provincie een betrouwbare overheid zou zijn, die deze afspraken ook zou nakomen. Enkele partijen die toen ook al in het college zaten, zoals VVD en CDA, bleken later echter volstrekt onbetrouwbaar te zijn. Op 7 juli 2017 steunde de VVD het veehouderijbesluit, wat de deadline van 2028 in één klap tegen alle afspraken in 8 jaar naar voren haalde. De VVD, die zogenaamd zegt op te komen voor ondernemers, liet hiermee onze hardwerkende agrarische ondernemers keihard in de kou staan. Het CDA keerde zich toen als oppositiepartij weliswaar tegen dit besluit, maar bleek uiteindelijk geen haar beter te zijn. In hun opportunistische zucht naar het pluche stapten ze in 2019 in het nieuwe coalitieakkoord waarin het veehouderijbesluit van 2017 onverkort in stand bleef; een nietszeggend inlegvelletje deed daar niets aan af. Dit verraad aan onze boeren werd amper een halfjaar later deze coalitie fataal, maar ondertussen wel met een hierdoor aangenomen interim-omgevingsverordening waarin voor onze boeren de deadline van 1 april 2020 is opgenomen.

Het college vraagt nu met hangende pootjes aan PS om dit probleem op te lossen door de deadline voor véél strengere eisen qua stikstofuitstoot met 9 maanden te verschuiven. Het college denkt boeren hiermee iets meer lucht te geven. Maar dit is absoluut geen oplossing voor het probleem. Het zijn en blijven onzinnig strenge eisen voor onze boeren. Het blijft het schenden van gemaakte afspraken. Het blijft het jarenlang naar voren halen van de deadline. De PVV was hier altijd al mordicus tegen en blijft consequent opkomen voor onze boeren. Deze schamele broodkruimels zijn voor onze hardwerkende boeren volstrekt

onvoldoende. De PVV komt daarom met een amendement op de omgevingsverordening, om zo de hele versnelling van de transitie veehouderij terug te draaien en de deadline voor nieuwe stallen weer op 2028 te plaatsen, zoals ook eerder met de veehouderijsector klip en klaar is afgesproken. Zo kan de provincie tegemoetkomen aan de flinke inspanningen die door de veehouderijsector al worden geleverd, en wordt een einde gemaakt aan het moedwillig de nek omdraaien van boerenbedrijven die zo kenmerkend en bovenal belangrijk zijn voor Brabant.

Dan kom ik bij de argumenten van GS bij voorliggend voorstel. GS stelt: "Wij zijn ons bewust van de bijzondere politieke situatie. Dat betekent dat het niet uitgesloten is dat er nog verdere beleidsaanpassingen aan de orde kunnen zijn. Eventuele consequenties daarvan voor de IOV kunnen in het proces van de Omgevingsverordening, of zo veel eerder als noodzakelijk, worden betrokken." Tegelijkertijd zegt GS in een reactie op de inspraak: "Vanuit het doel van het dossier Transitie versnelling veehouderij ligt een verdere verschuiving nu niet in de rede." Dit is zeer tegenstrijdig: enerzijds in het Statenvoorstel aan PS een worst voorhouden dat er gelet op de politieke situatie nog beleidsaanpassingen mogelijk zijn en tegelijkertijd vanwege het doel van de Transitie versnelling veehouderij geen verdere verschuiving meer mogelijk te achten. Daarom met name de vraag aan de VVD als coalitiepartij: is de VVD ook van mening dat een verdere verschuiving niet in de rede ligt, zoals uw eigen college stelt? Is dat de inzet voor de VVD de komende tijd in het landbouwdossier? Graag een reactie.

Ook geeft GS in de inspraakreactie aan: "Wij werken momenteel aan een aanpak voor time-to-market waarin juist ook rekening wordt gehouden met dit aspect. De IOV bevat vooralsnog voldoende flexibiliteit om hierop in te kunnen spelen." Tegelijkertijd krijgen wij berichten van met name kalverhouders dat er binnen de voorziene termijnen nog helemaal geen passende stalsystemen beschikbaar zijn. Voor de kalverhouderij zijn luchtwassers momenteel de enige praktisch toepasbare systemen om ammoniakreductie te realiseren. Kalverhouders geven aan veelal natuurlijk geventileerde stallen te hebben en zullen hierdoor meerdere elektrisch aangedreven luchtwassers moeten aanschaffen, die voor hen veel te duur zijn en per saldo ook nog extra CO₂ uitstoten. Luchtwassers verbeteren ondertussen het stalklimaat voor kalveren en veehouders niet, dragen niet bij aan emissiereductie van methaan en bovendien neemt ook het risico op brandgevaar toe. De PVV geeft al jaren aan dat luchtwassers totaal onnodig en onwenselijk zijn, al helemaal omdat ze ook nog de kans op verschrikkelijke stalbranden vergroten. Dit is geen investering in een zorgvuldige veehouderij, maar juist een gevaar voor het dierenwelzijn. Is deze afbraak van boer, milieu en dierenwelzijn écht wat het college voor ogen heeft met deze maatregelen? Kan GS aangeven of zij bereid is de kalverhouderij te vrijwaren van deze ellende? Graag een reactie van het college.

Voorts stelt GS: "Het voorstel tot wijziging dat nu voorligt komt overeen met dit verzoek van POV en ZLTO." GS is echter niet helemaal eerlijk over deze steun van de agrarische sector voor dit voorstel: in de nota van inspraak staat immers dat zij eigenlijk voor de datum van 2028 zijn. Ik citeer inspraakreactie 2.2 van onder andere POV en ZLTO: "Insprekers ondersteunen het doel van de wijziging, namelijk het verschuiven van de data, maar bepleiten om de data verder naar achter te schuiven naar 1-1-2028." Kan het college aangeven waarom zij hier selectief shopt in het standpunt van de boerenorganisaties?

Voordat de gewijzigde IOV de inspraak in ging, stond er nog een expliciete verwijzing in de toelichting....

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik ben bijna klaar, voorzitter.

... naar de Brabantse Aanpak Stikstof. Aangezien deze afgelopen december door deze Staten verworpen is, is in het presidium aangegeven dat het onwenselijk is dat dit nog in de stukken zou blijven staan. Deze passage is nu uit de nu voorliggende versie van de gewijzigde IOV verwijderd. Kan GS aangeven of dit ook reeds uit de inspraakversie verwijderd was? De passage is nu weliswaar verwijderd uit de toelichting bij de IOV, maar is GS ook bereid om nadrukkelijk en onverkort afstand te nemen van dit door PS

verworpen beleid? Nu het niet meer in de toelichting staat, betekent dit dan ook dat het beleid als zodanig ook geen onderdeel meer is van deze IOV? Graag een reactie van het college.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, tot slot. Deze wijziging...

De **voorzitter**: Nee, nee, gelijke monniken gelijke kappen. Uw spreektijd is om.

Amendement A5-2020: 'Terug naar 2028'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 14 februari 2020, ter bespreking van Ontwerpbesluit 10/20 B 'Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant; besluiten tot de volgende wijzigingen bij de wijziging Interim omgevingsverordening - regelwijziging 1, vastgelegd als GML-bestand met plan-IDN NL.IMR0.9930.IOVwijzregelsl-va01:

1. Artikel 2.66, eerste lid, wordt vervangen door de volgende tekst:
Vanaf 1 januari 2028 is het verboden een huisvestingssysteem toe te passen of in werking te hebben dat:
 - a. is gerealiseerd op basis van een omgevingsvergunning, onderdeel milieu, dan wel een melding ingevolge het Activiteitenbesluit, die:
 1. voor de hoofdcategorie rundvee uit de Regeling ammoniak en veehouderij: langer dan 20 jaar geleden onherroepelijk is geworden respectievelijk langer dan 20 jaar geleden is ingediend;
 2. voor alle andere diercategorieën: langer dan 15 jaar geleden onherroepelijk is geworden, respectievelijk langer dan 15 jaar geleden is ingediend;
 - b. niet voldoet aan de vereisten opgenomen in Bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem bij deze verordening.
 2. Artikel 2.66, tweede lid, vervalt;
 3. Artikel 2.66, derde lid, vervalt;
 4. Artikel 2.66, vierde lid, wordt hernoemd tot het tweede lid wordt vervangen door de volgende tekst:
In aanvulling op het eerste lid geldt voor veehouderijen die op 6 juli 2017 op bedrijfsniveau gemiddeld voldeden aan de op dat moment geldende technische eisen opgenomen in bijlage 2 dat de veehouderij voldoende mogelijkheden krijgt, zonder dat de bedrijfsvoering van de onderneming in gevaar komt, om te zorgen dat elk toegepast huisvestingssysteem binnen de veehouderij op zichzelf kan voldoen aan de vereisten als opgenomen in Bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem bij deze verordening.
 5. Artikel 2.67 vervalt;
 6. Artikel 2.68 vervalt;
 7. Draagt GS op de data in Bijlage 2 in overeenstemming te brengen met bovenstaande amendering.
- En gaan over tot de orde van de dag.

Alexander van Hattem PVV

Maikel Boon, PVV."

Motie M13-2020: 'Opschorten provinciale stikstofregels'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020, ter bespreking van Statenvoorstel 10/20 Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant; constaterende dat:

- de provincie Noord-Brabant de afgelopen jaren veelvuldig eigen beleidsregels op het gebied van stikstof heeft opgesteld, die in de uitwerking veelal verder gaan dan het landelijke beleid;

overwegende dat:

- Brabantse boeren recht hebben op een eerlijke en gelijke behandeling;
- recente ontwikkelingen duidelijk hebben gemaakt dat het stikstofbeleid op drijfzand is gebaseerd, omdat de metingen niet deugen en de rekenmodellen aan alle kanten rammelen;¹
- er daarom acute noodzaak is tot opschorting van de provinciale stikstofregels, omdat deze er mede schuldig aan zijn dat dagelijks boeren failliet gaan of genoodzaakt zijn hun bedrijf te beëindigen;

spreken uit:

- dat de Brabantse stikstofregels zo snel mogelijk dienen te worden opgeschort;

en gaan over tot de orde van de dag.

¹ <https://www.pigbusiness.nl/artikel/236142-nieuw-rapport-overheid-maakt-stikstofbeleid-op-basis-vanoniuste-gegevens/>

Maikel Boon, PVV

Alexander van Hattem, PVV."

De **voorzitter**: De heer De Kort van de Partij van de Arbeid-fractie.

De heer **De Kort** (PvdA): Voorzitter, dank. We leggen een stukje asfalt bij en rijden wederom langer door op een doodlopende weg. De volksgezondheid, de woningbouw, de werkgelegenheid, maar ook het onder druk staande verdienmodel van onze boeren vergen van ons dat we zo snel mogelijk stoppen op deze doodlopende weg. De transitie van de landbouw naar heel intensief komt niet grotendeels door overheidsmaatregelen, maar is vooral marktgedreven. Dat zien we ook weer in de Barometer die we gisteren ontvingen vanuit Wageningen. De helft minder agrarische bedrijven sinds 2000. Dat komt niet door ons beleid uit 2017. Enorme schaalvergroting en maar liefst 50% van de verdien capaciteit is voor 9% zeer grote bedrijven. Als we in zo'n grote meerderheid naar een extensieve landbouw willen gaan, met een bredere rol voor de boeren, bijvoorbeeld rondom natuurbeheer en hernieuwbare energie, dan moeten we nú, dit moment, de komende negen maanden, pakken om te zorgen dat we ook echt die structurele transitie inzetten, niet nu het stikstofprobleem oplossen en wachten tot het volgende moment waarop we vastlopen op deze doodlopende weg.

Voorzitter. Wij kunnen mee in de verschuiving van de data die voorligt en hebben daarvoor twee redenen. De eerste is: de wereld is veranderd. Den Haag is eindelijk ook bezig, nou ja: min of meer dan. Optimaal aansluiten bij de kansen en middelen die dat biedt kan ons verder helpen richting ons doel. De tweede reden: het geeft ons ruimte. Juist doordat bij iedereen door de stikstofcrisis het besef is ingedaald dat we nú wat moeten doen, lijkt er meer gedeeld gevoel van urgentie om dit probleem structureel op te lossen. Wij kunnen níet mee met langer uitstel. De noodzaak is de afgelopen jaren alleen maar groter geworden. Nog langer wachten is onverantwoord. Duidelijkheid, weten waar je aan toe bent, vergt ook beslissingen nemen en niet eindeloos die beslissing voor je uit schuiven.

We reiken de hand naar de boeren, de burgers en de maatschappelijke organisaties. U zegt, ook vanochtend weer, dat u niet ver van elkaar zit. Pak het moment, pak door, kom met een breed gedragen plan, een plan dat niet alleen uitblinkt in mooie woorden en vage beloftes, maar een pakket bevat met harde, meetbare afspraken, een plan dat optimaal gebruikmaakt van de Haagse kansen, maar niet de ogen sluit voor het feit dat het probleem in Brabant groter is dan elders, een plan dat, tot slot, niet alleen de huidige problemen oplost, maar dat in de context past van een visie op een duurzame toekomst voor de sector.

Kortom, leg de komende maanden gezamenlijk een afslag aan naar een nieuwe weg, een weg met perspectief voor de volksgezondheid, de bouw, onze banen, onze natuur én onze boeren.

Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Kort voor zijn bijdrage. Dan 50PLUS, de heer Brouwers nu.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter. Een college dat demissionair van aard is, een informateur, of gespreksleider, die aan het werk is om een nieuwe coalitie te smeden, fractievoorzitters – ik noem maar even D66 en GroenLinks – die hun best doen om via Twitter en het programma KRAAK te vertellen dat het de verkeerde kant opgaat, en wie zijn daarvan de pineut? Voorzitter: de inwoners, en vooral de boeren in Noord-Brabant. Een prachtig voorbeeld is het bezoek van ZLTO deze week. De heren worden niet eens meer normaal ontvangen, en dan met de pers in een achterafkamertje, misschien wel zonder koffie. Zo gaan we toch niet elkaar om! En ze kwamen ook nog met een plan, gesteund door alle boerenorganisaties. Wat wil je nog meer? Voorzitter. Waar zijn we mee bezig, waar gaat het naartoe? De inwoners van Noord-Brabant snappen het niet meer en wij, als politici, helaas, zorgen daarvoor. De afstand wordt alleen maar groter.

Voorzitter. Gezien de politieke situatie voelt het enigszins onwerkelijk om nu hier te praten over het voorstel van dit college de datum van de vergunningsaanvraag te verschuiven van 1 april naar 1 januari 2021. Maar het is ook vanwege die datum van 1 april dat we er nu wel over moeten praten, want doen we niks, of stemmen we tegen de voorliggende wijziging, dan blijft de deadline voor de vergunningsaanvraag op 1 april staan, en dat willen we natuurlijk ook niet. Bij eerdere debatten over het stikstofbeleid en de transitie veehouderij heeft 50PLUS steeds gezegd dat het naar voren halen van de datum van 2028 naar 2022 onrechtvaardig is voor onze boeren. Ook als we die datum negen maanden naar achteren schuiven, zoals deze wijziging voorstelt, blijft het voor veel boeren nog steeds een veel te korte periode om een echt verantwoorde investering te kunnen doen in een optimaal stalsysteem. De boeren beseffen de noodzaak tot het doen van aanpassingen, ze voelen de urgentie en ze zijn bereid om forse investeringen te doen voor maatregelen waarmee ze bijdragen tot daling van de stikstofuitstoot. Maar dat kost tijd. ZLTO en andere organisaties vragen dan ook dringend om meer tijd. De provincie wijst dat verzoek af, met als argument dat de verschuiving van negen maanden naar 1 januari is ingegeven vanuit de afstemming op landelijke en provinciale beleidsontwikkeling.

Voorzitter. Laten we in godsnaam praten mét de boeren en niet óver de boeren. Vanochtend heb ik dat weer meegemaakt bij het inspreekmoment: de boeren willen dat graag. Deze week zijn ze met een nieuw voorstel gekomen om uit die impasse te geraken. Laten we daarover met hen zo spoedig mogelijk om de tafel gaan zitten. Volgens 50PLUS moeten we daar uit kunnen komen. Laten we er in ieder geval voor zorgen dat we niet te ver vooruitlopen op andere provincies. Ik heb het al eens eerder gezegd: het is niet te verkopen dat een boer die 25 meter verder in Gelderland woont andere regels kent dan die in Noord-Brabant. Zo komen we uit de stikstofimpasse, maak de landelijke stikstofaanpak leidend, dus ook in Noord-Brabant, en laten we nu ook de afspraak die bestond met de veehouders, dat zij pas in 2028 aan strengere milieueisen voor hun stallen moeten voldoen, weer opnieuw vastleggen. Voorzitter, we hebben zuurstof nodig!

Tot zover mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers voor zijn bijdrage. Nu de Partij voor de Dieren, bij monde van mevrouw Vlasveld. Aan u het woord.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. De datum wanneer de boeren hun vergunning moeten hebben aangevraagd, een datum die veel emotie oproept, een datum waarover de eerste coalitie deze Statenperiode viel, een datum waar al veel debatten over zijn gevoerd, een datum die uniek was voor Brabant, een datum die linksom of rechtsom, maar vooral rechtsom, richting de prullenbak werd verwezen, een datum waar de Partij voor de Dieren niet aan wilde tornen, want let wel: het beschermen van onze kwetsbare Brabantse natuur dient te gaan boven het kortetermijn-economische belang van

enkelen. En nu, na zoveel debatten in een gehavende coalitie toch weer een plan om met de datum te gaan schuiven, een plan dat goed lijkt voor één van de zeven kerntaken van de provincie, maar dat regelrecht ingaat tegen de andere drie. Als er gekozen moet worden tussen de toekomst van Brabant en het kortetermijn-economisch belang, trekt Brabant altijd aan het kortste einde.

In 2017 hebben we besloten tot versnellen van de transitie veehouderij en de afname van de depositie op Natura 2000-gebieden. De uitspraak van de Raad van State over de PAS heeft nogmaals de noodzaak daartoe bevestigd. De oorspronkelijke deadlines zijn eerder door u vastgesteld, daarbij bent u niet over één nacht ijs gegaan. Toch is met de vaststelling van de interim-omgevingsverordening op 25 oktober 2019 de datum voor het indienen van een ontvankelijke aanvraag voor een omgevingsvergunning om verouderde stalsystemen aan te passen, verschoven van 1 januari 2020 naar 1 april 2020. Nu wordt de datum voor het indienen van een vergunningsaanvraag, of het doen van een melding, verschoven naar 1 januari 2021 en de uiterste realisatiedatum voor stalsystemen naar 1 oktober 2022. Onze eerste gedachte is: wanneer mogen we de volgende wijziging gaan vaststellen, met daarin een nóg latere deadline? Want daar zijn een aantal partijen die nu voor dit voorstel stemmen toch op uit, en niet natuurbescherming. Het continu opschuiven verschaft noch duidelijkheid, noch tijd. Waarom niet nu doen wat gedaan moet worden? Van uitstel komt afstel, en dat, voorzitter, is iets wat we ons simpelweg niet kunnen veroorloven. De Partij voor de Dieren is dan ook van mening dat er sinds 7 juli 2017 ondertussen voldoende tijd is geweest om goed doordachte beslissingen te nemen over wat er met de stalsystemen en de boerenbedrijven moet gebeuren.

Op 13 december 2019 waren we tegen het voorgestelde Brabantse stikstofbeleid en ook vandaag zullen we tegen het verschuiven van de deadline stemmen. Wij waren nooit voor het opschuiven. Efficiënt gebruikmaken van de tijd die er lag sinds 7 juli is vertroebeld geraakt door geroep om verschuiving. Uitstel draagt alleen bij aan nog meer vertraging in het oplossen van de stikstofproblematiek en maakt dat de Brabantse boeren onmogelijk kunnen werken aan de toekomstbestendigheid van hun bedrijf. Door hen het sprookje van oneindige groei voor te blijven houden, vandaag in de vorm van het verschuiven van de datum, ontnemen we de huidige boeren én de toekomstige generatie jonge boeren de kans om nu en in de toekomst een eerlijke boterham te verdienen. De significante daling van stikstofdepositie is wat ons betreft het eerste en voorlopig enige punt waar we naartoe moeten werken, níét meer ruimte, níét meer tijd en níét minder afkomen. We staan nog steeds in het rood wat betreft stikstof en we leven nog steeds op de pof van de natuur.

Voorzitter. Er gaat vandaag heel veel aandacht uit naar de boeren, natuurlijk: deze beroepsgroep heeft hier direct mee te maken, maar het gaat om veel meer dan alleen de boeren. Ik noemde net al de natuur, want voorafgaand aan het historische besluit van 7 juli 2017 bleek dat het natuurherstel ernstig achterbleef. Het evenwicht tussen agrarisch ondernemen en de natuur was en is ernstig uit balans. Maar de industriële veehouderij is nog meer uit balans. Een drastische omslag in de Brabantse landbouw is niet alleen nodig voor de natuur en het toekomstperspectief voor boeren, het is minstens zo hard nodig voor de volksgezondheid, voor de klimaatopgave en natuurlijk voor de vele miljoenen dieren die jaarlijks in onze provincie enkel het licht in de ogen gegund wordt om luttele maanden daarna afgeslacht te worden. Het stoppen van megastallen is ook in het belang van familiebedrijven, maar het draait niet alleen om boeren. Wij dragen ook de verantwoordelijkheid voor natuur, voor ons klimaat, voor de volksgezondheid van alle Brabanders en voor miljoenen dierenlevens. Daarom blijven wij pleiten voor een integrale aanpak die al deze kwesties de nodige aandacht geeft. En het mag duidelijk zijn dat een drastische krimp van het aantal gehouden dieren een positief effect heeft op al deze belangen. Dus daar moeten we naartoe werken in plaats van de problemen via de deadlines weer vooruit te blijven schuiven.

Voorzitter. Dit waren ongeveer de zes minuten spreektijd die ik had voor een reactie over het verschuiven van de deadlines. In die zes luttele minuten is weer van ruim 2000 Brabantse dieren met geweld het leven genomen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Vlasveld voor haar bijdrage. Dan nu Lokaal Brabant, de heer Van Pinxteren. Mag ik stilte in de zaal! De heer Van Pinxteren heeft het woord.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ja, er moet iets gebeuren, dat is buiten kijf, want anders verstikt alles. Niet alleen de landbouw heeft meer zuurstof nodig, PSG'ers hebben meer zuurstof nodig, maar ook de Brabantse maatschap, de natuur, de samenleving, gezondheid, enzovoort. We moeten ruimte bieden om te verbeteren, en die ruimte lijkt er niet te zijn. Maar er komt enige beweging als ik hier vandaag goed geluisterd heb, en dat is goed. Een jaar geleden, rond deze zelfde tijd, waren we in verschillende verkiezingsdebatten bezig om met elkaar te spreken over de landbouw. Eigenlijk is er niet zoveel veranderd sinds vorig jaar deze zelfde tijd. Jammer. We hadden er eerder uit kunnen komen. Want het gaat niet om de discussie van het 'wat', het gaat veel meer over de discussie van realisme in de tijd, vorderingen in de techniek en wat haalbaar is – en betaalbaar is, want dat hoort er ook bij. De afgelopen week heeft het Brabants Collectief nog duidelijk laten zien dat ze nog steeds vasthouden aan de convenantsafspraken die al veel eerder gemaakt zijn, al vóór 2017, en dat ze de doelstellingen willen realiseren die daarin zitten. En vanmorgen, bij de inspraak, hebben we dat ook weer kunnen horen. Trots waren wij met z'n allen vorig jaar, toen het Brabants Manifest weer uitkwam, waarin ook die afspraken een grondslag waren. En vervolgens, na de verkiezingen, gaan we met elkaar aan de slag, maar komt er niks uit.

Er lijkt nu, op dit moment, realisme te ontstaan op dit dossier, en daar ben ik blij mee. Gaat het besluit ver genoeg zoals het hier vandaag op tafel ligt? Nee, voor Lokaal Brabant nog niet. Lokaal Brabant zou veel liever zien dat we in de lijn van de landelijke afspraken 2028 zouden neerzetten, want dat biedt ons de ruimte om ook met de WUR en allerlei andere wetenschappelijke instanties tot goede oplossingen te komen voor de landbouw. En ja, de landbouw krimpt. Dat doet hij al vanzelf, daar hebben we geen maatregelen voor nodig. Als we tien jaar terugkijken zien we de landbouw krimpen en we zien ook de komende tien jaar een trend dat de landbouw zal krimpen. Da's niet erg, want we produceren nog steeds te veel voedsel voor Nederland alleen, maar we zullen daar met elkaar wel op moeten anticiperen en tussentijds daar onze keuzes in moeten maken.

De innovatie ontwikkelt. Als we vanmorgen hier horen dat er emissievrije stallen mogelijk zullen zijn in de toekomst, dan zijn we al een fors stuk verder. Laten we dan ook nog eens kijken naar die andere puntbollen die in de natuur aanwezig zijn en ook een grote hoeveelheid stikstof produceren. Ik denk dan maar aan de rioolwaterzuiveringen waarover ik op 13 december vragen hebben gesteld, maar nog steeds geen antwoord op heb gekregen. Ook zij produceren grote hoeveelheden stikstof en zijn ook zoekende naar een oplossing voor dat vraagstuk.

Met de VVD ben ik het eens dat we op bedrijfsniveau oplossingen zullen moeten zoeken. Een bedrijf dat dicht ligt tegen een Natura 2000-gebied is iets anders dan een bedrijf dat er heel ver vandaan ligt. We zullen op bedrijfsniveau ook technisch moeten kijken wat haalbaar en investeerbaar is binnen die bedrijven. Laten we daar met elkaar over in gesprek gaan en graag ga ik in gesprek om het komende jaar te kijken hoe we verder moeten, en daar lijkt dit besluit een antwoord op te geven. Desalniettemin hebben ChristenUnie-SGP en wij besloten toch een amendement in te dienen om de afspraken terug te brengen naar de basisafspraken zoals die gingen over 2028, met een gelijk speelveld voor alle Brabantse én Nederlandse boeren. Laten we dan in de uitwerking de trends meenemen en zorgen dat het goed is.

Goed, voorzitter, dat in eerste termijn. Misschien kom ik zo meteen nog wel op de moties terug.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage in zijn eerste termijn en geef dan nu het woord aan de ChristenUnie-SGP-fractie. De heer Vreugdenhil heeft het woord.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Vanmorgen sprak Anouk in bij de Staten, een boerendochter, maar vooral ook een bevlogen Brabantse burger. En Anouk gaf ons mee: kijk ook eens naar het menselijke aspect, en niet alleen maar naar de cijfertjes, want een koe is zwart-wit, maar de landbouw is zoveel meer. Voorzitter. Ik denk dat het debat van vandaag ook een uniek moment is om een historische fout recht te zetten. Want het veehouderijbesluit van 2017 heeft diepe sporen getrokken in de samenleving, in de politiek, en het dwingt honderden boerengezinnen tot stoppen, gezinnen die met een enorme schuld achterblijven, persoonlijk failliet raken en de sociale gevolgen van het besluit zijn gigantisch. Daar staat tegenover dat de opbrengsten voor de natuur maar zeer beperkt zijn: 4% à 5% depositiewinst.

Voorzitter. De debatten hier in de Staten waren vooral politiek en technisch. De menselijke kant van het besluit werd vaak genegeerd. Nu de datum van 1 april voor de deur staat wordt voor velen pas echt duidelijk wat de gevolgen zijn. Omroep Brabant brengt dat op dit moment ook indringend in beeld. Voorzitter. Dat doet me pijn, omdat we in 2009 een vrijwillig convenant hadden waarmee we in Nederland vooropliepen, waarmee we de emissie verder terugdrongen. Het draagvlak dat we toen hadden en de bereidheid van de agrarische sector om voluit een bijdrage te leveren is door het handelen van dezelfde provincie in de afgelopen jaren ernstig ondermijnd. Ik heb dan ook veel waardering voor alle agripartners die deze week toch weer hun nek uitgestoken hebben en aan ons een gezamenlijk plan aangeboden hebben.

Voorzitter. De afgelopen weken heb ik in veel zaaltjes, aan boerenkeukentafels, met de stampot op tafel, mogen zoeken naar een aanpak die effectief is en die ook past bij hun bedrijfsvoering, en die tegelijkertijd beter is voor de natuur. En voorzitter, dat is echt voor elk bedrijf verschillend, dat is voor elke ondernemer verschillend, want waar voor de één de aanpassing van een stalsysteem past, kan de ander veel beter met voer- en managementmaatregelen een veel effectievere reductie bereiken. Ondernemers komen zelf met voorstellen die niet enkel de emissie reduceren, maar die ook goed zijn voor de biodiversiteit, voor de CO₂-vastlegging, voor de bodemverbetering. En dan moeten wij ons de vraag stellen: zijn wij bereid om ruimte te bieden voor dit maatwerk? Zijn wij bereid om ruimte te bieden voor voorstellen van onderop die kunnen rekenen op draagvlak en passen bij de draagkracht van de ondernemer in het gebied waarin hij boert?

Voorzitter. Het uitstel van de deadline vandaag voor een verplichte stalaanpassing zal onze Brabantse samenleving iets zuurstof geven. Maar een uitstel van driekwart jaar biedt enige verlichting vooral voor de politiek, maar de onzekerheid blijft en in het najaar staan we dan weer om hetzelfde debat te voeren. Wat echt nodig is wat ons betreft, is een duidelijk en helder signaal vanuit de provincie, dat we een duurzaam landbouwbeleid willen voeren, in lijn met het Rijk en gelijk met de andere provincies. Wij dienen dan ook samen met Lokaal Brabant een amendement in om de datum weer terug te brengen naar 2028. Daarmee omarmen we ook het voorstel gedaan door het Brabants Landbouw Collectief. Voorzitter. En wat ons betreft is dat een eerste stap, want dit maakt de weg vrij voor een echte gebiedsgerichte aanpak, maatwerk per gebied, ruimte voor effectieve keuzes per bedrijf en beleid weer bouwen op draagvlak en draagkracht, zoals we in de omgevingsvisie afgesproken hebben. Er kan een beter plan komen voor de natuur, daar zijn we van overtuigd, en de afgelopen weken heb ik op tal van plaatsen gezien dat het echt kan, dat er al initiatieven genomen worden om daar invulling aan te geven. En daar gaat de ChristenUnie-SGP-fractie graag in de komende periode aan werken.

Dan rond ik af, voorzitter. Op 12 oktober werd in mijn straat de Friese vlag gehesen en ik durf nu al te zeggen, in dit debat: strijken maar die pompeblêden. Wat ons betreft wordt de Brabantse vlag weer gehesen, een Brabantse vlag die staat voor een cultuur van samenwerken, overleg en zoeken naar draagvlak. En dat is wat Brabant echt nodig heeft, en dat is wat Brabant weer zuurstof gaat geven.

Dank u wel.

Amendement A6-2020: 'Uitstel eisen stalaanpassing tot 2028'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020, behandelend het Statenvoorstel 10/20 Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant;

besluiten tot de volgende wijzigingen bij de wijziging Interim omgevingsverordening - regelwijziging I, vastgelegd als GML-bestand met plan-IDN NL.IMRO.9930.IOVwijzregelsl-va01:

1. Artikel 2:66, eerste lid, wordt door de volgende tekst:

Het is met ingang van 1 januari 2028 verboden een huisvestingssysteem toe te passen of in werking te hebben dat niet voldoet aan de vereisten opgenomen in Bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem bij deze verordening.

2. Artikel 2:66, tweede, derde en vierde lid, vervallen;

3. Artikel 2:67 vervalt;

4. Artikel 2:68 vervalt;

5. draagt GS op de data genoemd in Bijlage 2 conform bovenstaande amendering aan te passen.

Toelichting:

Artikel 2:66 heeft tot gevolg dat in Noord-Brabant zwaardere emissie-eisen gelden dan in andere delen van het land. Het is wenselijk dat in Nederland een uniform beleid tot stand komt qua tijdspad voor investeringen in emissiereductie. Dit betekent dat de normering van de emissiereductie in beginsel aansluit bij de landelijke normen.

De fracties ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant zijn van oordeel dat de datum 1 januari 2021 qua gecertificeerde toe te passen technieken, administratief en procesmatig geen haalbare datum is. Het ligt gezien de huidige stikstofproblematiek voor de hand dat de Regeling ammoniak Veehouderij al op korte termijn wordt aangescherpt. Deze Verordening mag de invoering daarvan niet onnodig in de weg zitten.

Voorts vinden de fracties ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant dat het onwenselijk is dat op dit moment zowel in tijd als inhoud niet realistische deadlines worden opgelegd voor het indienen van vergunningaanvragen voor nieuwe stalsystemen.

De in artikel 2:67 opgenomen uitzonderingen zijn niet meer relevant door de aansluiting aan het landelijk beleid. Dit betekent echter wel dat voor genoemde situaties maatwerk geleverd zou moet worden. Het initiatief daartoe ligt echter in eerste instantie bij de landelijke beleidsvormers c.q. overheid. Pas daarna is nadere invulling op Brabants niveau van maatwerkafspraken mogelijk.

Artikel 2:68 ziet op een voor Brabant geldende stoppersregeling. De fracties ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant wil dit regionale beleid beëindigen en dat de provinciale stoppersregeling opgaat in de landelijke regeling, zoals die nu geldend is op basis van het landelijke Actieplan Ammoniak en in de nabije toekomst nader zal worden geregeld.

En gaan over tot de orde van de dag.

Hermen Vreugdenhil, ChristenUnie-SGP

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil voor zijn bijdrage in eerste termijn. Ik schors de vergadering nu tot drie uur.

Schorsing (14.46-15.00 uur)

De **voorzitter**: Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen! Ik heropen de vergadering. Het woord is aan het college, bij monde van gedeputeerde Grashoff. Aan hem het woord.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Door verschillende leden van de Staten is al aangegeven dat vandaag een voorstel voorligt dat kan worden gezien als een tussenvoorstel, en dat is het college ook met de Staten, voor zover ze dit hebben gezegd, eens. Er is op dit punt een voorstel van heel pragmatische aard aan u voorgelegd, een voorstel dat zijn oorsprong vond in de Brabantse Aanpak Stikstof, zoals we in december met elkaar hebben besproken, en waarbij we toen hebben geconstateerd dat een datum van 1 april vanuit verschillend perspectief niet logisch en niet haalbaar was en ook in dat opzicht belanghebbenden in Brabant voor een onmogelijke keuze zou stellen. Dat betekent dat ook op dit moment wij nog een keer benadrukken, en dat is, naar ik hoor, ook door velen van u goed begrepen, dat dit niet het eind van een discussie is over de regels rondom de veehouderij. Hoe dan ook hebben wij op dit moment een situatie waarin we vanuit het college graag met partners, onze landbouwpartners, ook onze natuurpartners, in een vrij kort tijdsbestek – ik stel me voor een maand of twee –, goed met elkaar aan de slag gaan over de vraag op welke wijze we opnieuw op een aantal punten het veehouderijbeleid in Brabant zouden moeten herijken, zodanig dat we ruimte scheppen om met een bredere blik te kijken naar wat er tot nu toe voorligt, om vanuit die blik te komen tot nadere besluitvorming. Waar voor de een van u wellicht het argument tijd kopen vooropstaat en voor de ander wellicht meer de data als zodanig vooropstaan, zou ik u vanuit het college willen melden dat wij denken dat deze IOV-wijziging vandaag noodzakelijk is om in een ordentelijk proces met elkaar verder te komen, wat daarvan ook de uitkomst zou zijn. Daarvoor heb ik overigens bij velen van u ook in verschillende bewoordingen begrip gezien en heb ik verschillende fracties al horen uitspreken dat zij in principe dit voorstel zullen steunen, maar wel vanuit ‘dit’ of ‘dat’ specifieke perspectief. Ik laat dat perspectief op dit moment aan u. Wat ons betreft is het zo dat we vanaf deze datum vanuit het college zeer actief een proces in gang zullen zetten om in goed overleg – ik zeg het nogmaals: – met de landbouwpartners en de natuurpartijen, met elkaar te kijken op welke wijze wij hierin verder kunnen komen.

Inhoudelijk kan ik nog op een paar opmerkingen ingaan die door verschillenden van u naar voren zijn gebracht. Mevrouw Dirken heeft gezegd: de emissiereductie is nodig en het moet niet gaan óf we dat doen, maar meer hoé we dat doen. Dat is mij uit het hart gegrepen, want de noodzaak van die emissiereductie staat als een paal boven water en sinds de uitspraak van de Raad van State is die alleen maar sterker geworden en niet minder sterk. Dus we blijven met elkaar het doel in de gaten houden, maar we willen wel de blik verbreden over het hoe.

Mevrouw Dirken heeft ook iets gezegd over effectiviteit. Dat is buitengewoon essentieel. Uiteindelijk is het middel niet heilig, maar het doel en als wij in de keuze van middelen veranderingen zouden moeten doorvoeren die eenzelfde effectiviteit met elkaar aan den dag kunnen leggen, dan zouden we dat ook bespreekbaar moeten maken, en zeker als die suggesties ook van andere zijden gedaan worden.

Wat in het betoog van mevrouw Dirken ook tevoorschijn kwam is: let op – zo heb ik het in ieder geval begrepen –: het is niet vrijblijvend, we zullen wel moeten borgen met elkaar. De kwestie van het borgen is belangrijk in het proces dat we nu ingaan. We kunnen met elkaar goede ideeën hebben over het verbreden van het speelveld en het kijken naar meer mogelijkheden, tegelijkertijd zullen we met elkaar in de gaten moeten houden dat het niet kan zijn dat het uiteindelijk leidt tot vrijblijvende afspraken, waar uiteindelijk, ‘in the end’, alleen maar van uitstel een nieuw uitstel komt, of we de facto moeten vaststellen dat de resultaten niet worden gehaald. Maar als dat commitment er kan zijn, ook van maatschappelijke partijen hier in de Staten, dan heb ik de overtuiging dat we daar met elkaar ook uit kunnen komen.

Mevrouw De Hoon heeft ook een aantal punten benadrukt. Ik vond het heel fijn van haar te horen dat ook in de Brabantse Aanpak Stikstof een heel aantal waardevolle zaken zaten, dat we relatief dicht bij elkaar in de buurt stonden als het erom ging: waar willen we nou uiteindelijk uitkomen? Ze gaf nog eens een keer aan: het simpel schuiven van een datum, dat moet het niet zijn, we moeten nu de creativiteit benutten met partners, en daar zijn wij toe bereid.

De heer Swinkels heeft heel scherp aangegeven: alleen data schuiven kan het niet zijn en wij vinden dat er onvoldoende garanties zijn op het feit dat er uiteindelijk ook een effect gesorteerd wordt en we niet alleen meer van uitstel op uitstel komen. Ik begrijp zijn zorg, ik deel die zorg, wat niet wegneemt dat we met de samenloop van het landelijk beleid, de situatie hier in Brabant én de maatschappelijke commotie waarmee we nu te maken hebben, wel met elkaar kritisch moeten kijken naar niet óf we het doen, maar hoé we het doen en hoe we het effect met elkaar weten te bewerkstelligen. Daar sta ik voor. Betekent dit ook dat het risico bestaat dat we alsnog weer in de fout vervallen van het oude PAS? Nee, gelukkig helpt daarin de rechter ons flink en ook de insteek nu vanuit het landelijk beleid, in toenemende mate. Je kunt pas iets uitgeven aan stikstofruimte als het er is. Dat beginsel is algemeen aanvaard, dat zit nu echt wel goed tussen de oren, ook in Den Haag, ook hier. Stikstofruimte geef je uit als die er is. In die zin hoop ik ook nog altijd dat vanuit dat perspectief ook de SP-fractie, als ze het al niet van ons zou vertrouwen, dan wel op basis van de harde uitspraak van de rechter en het feit dat wij ons daaraan houden met elkaar, wij daar wel voor zorgen.

De kracht van innovatie – de heer Meijer heeft daarop geduid – moeten we nu niet weggooien. Als we terecht komen in een discussie over: gaan we het alleen doen met voermaatregelen, of bedrijfsgenerieke maatregelen, of wat dan ook, en we laten die innovatie in die innovatieve stalsystemen ons eigenlijk een beetje tussen de vingers door glippen, dan gooien we het resultaat van jaren werk hier in Brabant weg, jaren werk van met name mijn collega Anne-Marie Spierings, en een enorme impuls die er de afgelopen jaren is geweest op de ontwikkeling van die innovatieve systemen. Dat zou doodzonde zijn. Dus we zullen beide heel goed met elkaar in verband moeten brengen en goed in de gaten moeten houden. Het blijven ondersteunen van die innovatie is dus ook een belangrijk uitgangspunt. Daar zijn we het volgens mij met elkaar over eens.

Heel duidelijk is ook wat mevrouw Roijackers zegt: let op, het gaat erom de balans ecologie-economie te herstellen. Die as is in onbalans. Hoe wij het ook gaan doen, de hoé-vraag willen we verbreden, de óf-vraag staat niet ter discussie. Die balans moet worden hersteld en dat zullen we op een zorgvuldige manier moeten doen, met meetbare effecten en een duidelijke monitoring – maar daarover kunnen we de komende twee maanden aan de slag en zorgen dat we goede afspraken maken.

De specifieke vraag die mevrouw Roijackers stelde zal straks worden beantwoord door mevrouw Spierings.

De heer Van Hattem heeft gevraagd waarom Gedeputeerde Staten op dit moment selectief shoppen. Ik hoop dat ik in mijn bijdrage hier juist heb aangegeven dat ik eenieder op dit moment de eigen interpretatie laat. We hebben nu een voorstel voorgelegd, heel pragmatisch, om te zorgen dat we tijd hebben om met elkaar van gedachten te wisselen. Of dat leidt tot selectief shoppen, de ene kant op of de andere kant op, doet wat mij betreft nu eigenlijk helemaal niet zo ter zake. We hebben wat dat betreft een open en pragmatisch voorstel voorgelegd, met de onderbouwing die daarbij hoort.

De heer De Kort: structurele transitie moeten we inzetten, het moeten geen mooie woorden en vage beloftes zijn. Ik heb net ook al aangegeven: let op, het moet zo zijn dat, als we het proces ingaan, we met elkaar ook tot resultaten komen die geborgd kunnen worden. Ik denk dat ik daarmee ook aan u expliciet antwoord heb gegeven.

Mevrouw Vlasveld: van uitstel komt afstel. Dat is niet mijn bedoeling. Ik meen dat ook de Partij voor de Dieren, die oorspronkelijk overigens best kritisch was over het heil zoeken in techniek, nu misschien ook wel meer wil kijken naar dieraantallen en ook naar bedrijfsvoering. Nou, dat element van bedrijfsvoering willen we nu juist in de discussie ook mede inbrengen – niet *alleen* inbrengen, maar *méde* inbrengen. En u heeft ook opgemerkt dat in elk geval de inzet vanuit het Rijksbeleid, zowel de uitkoopregeling als bijvoorbeeld de warme sanering varkenshouderij, ook echt wel gericht is op een wellicht naar uw, en misschien ook wel mijn privé-mening wat langzame trend, maar wel een trend tot het geleidelijk aan verminderen van het aantal dieren. In dat opzicht wil ik er nog even op attenderen dat in de Kamerbrief van de minister

expliciet is aangegeven dat, waar zij die uitkoopregeling beschrijft, waarvoor nu in een eerste tranche in elk geval 350 miljoen euro beschikbaar gaat komen, daarbij ook de dierfosfaatrechten worden ingekocht – niet *ingenomen*, maar *ingekocht* tegen een faire marktwaarde, een belangrijk punt waarvoor we ons sterk hebben gemaakt –, en dat die dierfosfaatrechten geheel of grotendeels in elk geval niet weer terugkeren in de markt. Ik denk dat dat ook belangrijke gegevens zijn. Het betekent ook dat dat Rijksbeleid – ik pak dat even naar aanleiding van de opmerking van de Partij voor de Dieren op – ons nu wel ook helpt. Terwijl wij iets meer tijd nodig hebben om ons Brabantse beleid goed en effectief in te richten, geeft het Rijksbeleid ons ook de mogelijkheid om daarin dan in de effecten in de komende twee jaar niet te vertragen. Ik heb dat op 13 december ook naar voren gebracht en ik doe dat nog een keer: het betekent níét dat we in de tussentijd een vertraging oplopen, ik denk zelfs een versnelling – het hangt er een beetje van af hoe snel wij de gebiedsaanpak in Brabant van de grond kunnen tillen. Daar wordt met man en macht aan gewerkt op dit moment en ik hoop zeer binnenkort ook met de Staten te kunnen spreken over hoé we dat gaan doen en wanneer we daar feitelijk en actief mee aan de slag gaan.

Lokaal Brabant heeft gezegd “realisme in de tijd” en heeft erop gewezen dat de landbouw vanzelf krimpt. Toch maar even twee opmerkingen. Eén: ja, in de zin dat het aantal boerenbedrijven is gekrompen. Als we de afgelopen jaren bekijken, is er eigenlijk nagenoeg geen krimp van het aantal dieren geweest, behalve na de piek in het melkvee – na het afschaffen van het melkquotum is dat eigenlijk weer terug op het niveau van vóór de afschaffing van het melkquotum. Intussen zijn de dieren aantallen gelijk gebleven, de bedrijfsgrootte neemt toe, het aantal boeren neemt af, maar het aantal dieren niet. Dat is een trend van schaalvergroting waar wij kritisch met elkaar naar moeten kijken, waar we ook kritisch moeten kijken in hoeverre ons eigen beleid dat al dan niet in de hand werkt; dat zou ik doodzonde vinden. Ik heb veel sympathie voor de kleinere en middelgrote grondgebonden veehouderijen en ik zou hopen dat we met elkaar in staat zijn om die ook te beschermen

Voorzitter, dan kom ik aan de moties en amendementen.

Amendement A5 van de Partij voor de Vrijheid zegt eigenlijk met zoveel woorden dat we voor alle Brabantse maatregelen de termijnen afschaffen en doorschuiven naar 2028. Dat is in strijd met het voorstel dat hier ligt, het is ook in strijd met de geest van het voorstel. Het zou betekenen dat ook de hele innovatiedruk eraf gaat. Dus ik kan dat amendement alleen ontraden.

Ook amendement A6 van ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant gaat eigenlijk weer uit van een datum van 1 januari 2028, zonder dat verder ook maar welke inspanning dan ook geleverd wordt om in de tussentijd ook resultaat te boeken. Ook dat zou ik van harte willen ontraden.

Motie 9 van de VVD vraagt ons een voorstel uit te werken in de ontwerp-omgevingsverordening waarbij voer- en managementmaatregelen, enzovoort worden betrokken bij het op het bedrijfsniveau voldoen. Daarover zou ik het volgende willen zeggen. Ja, wij willen graag die verbreding van voer- en managementmaatregelen mede betrekken in de afwegingen. Dat zie ik, en zo lees ik deze motie ook, als een verbreding van het blikveld, een verbreding van het speelveld, en niet een verschuiving van het speelveld. Met die interpretatie kan ik hem positief adviseren. Wij denken dat dat bijdraagt en dan betrek ik hem in het proces zoals ik het in het begin van mijn betoog heb geschetst.

Motie 10 van de zijde van de VVD suggereert eigenlijk heel expliciet een amendement, dat hier in een motie is vevat, maar ons wel heel duidelijk opdraagt om daar dan toch een amendement van te maken. Het is een hele creatieve, dat geef ik wel toe – ik maak het, denk ik, voor het eerst mee in deze vorm –, maar het neemt niet weg dat hij ook wel diezelfde starheid kent, want wat doe je met deze wijziging: het feitelijk verschuiven van de datum van 1 oktober 2022 naar 1-1-2024. En dan zou ik toch de fractie van de VVD erop willen wijzen dat daar waar in de overwegingen een heel aantal overwegingen staan die wij graag vanuit GS willen meenemen, en ik ook in de bijdrage van mevrouw Dirken daarnet een aantal dingen heb opgemerkt waar wij graag in meebewegen, het eigenlijk niet zo strookt met het simpelweg verschuiven van die ene datum van '22 naar '24, want voor de ene situatie zou dat dan wellicht een stukje

van de oplossing zijn, voor een andere situatie niet. Mijn pleidooi is nu juist de creativiteit erin te brengen. Ik kan nog een dozijn maatregelen opnoemen die mogelijkerwijs in meer of mindere mate aan onderdelen of knelpunten zouden kunnen bijdragen met behoud van effectiviteit. Wat dat betreft zou ik dus ook deze motie willen ontraden, wat niet wegneemt dat in de overwegingen een aantal aspecten staan die we graag in het proces willen betrekken.

Motie 11 van D66 en GroenLinks vraagt ons bijlage 2 – bijlage 2 van de IOV is een bevoegdheid van GS, dus die vraag kan ook aan ons als GS gesteld worden – zodanig te wijzigen dat gangbaar gehouden jongvee wordt uitgezonderd, en dat onder de voorwaarde van weidegang. Deze gedachte moet wat ons betreft zeker deel uitmaken van het proces zoals we dat nu aangaan. Vanuit dat perspectief kan ik deze motie in de kern positief waarderen. Ik vraag me ook wel af of hij dan nog helemaal nodig is, of een toezegging niet voldoende is, want wat ik niet wenselijk zou vinden, is dat we één op één morgen deze motie zo uitvoeren, maar wel dat ik dit principe betrek in het proces zoals ik in het begin van mijn betoog heb geschetst, en in dat proces komen we dan tot een van de maatregelen, en dan kan ik hem ook rustig bespreken, ook met partners. Ik wil even kijken naar de precieze vormgeving, om hem dan in het totale te wijzigen pakket mee te nemen. Als ik hem op die manier mag interpreteren, kan ik hem of positief adviseren, of zou u kunnen overwegen dat deze toezegging wellicht voldoende zou zijn.

Motie 12 van D66, SP, ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant vraagt om met de kalverhouderij verkennend te onderzoeken of naast het huidige tijdstraject voor kalverhouders om hun stallen aan te passen, een extra mogelijkheid kan ontstaan, en in het tweede deel van het dictum een bepaalde waarborg bij het Rijk in te bouwen. Ook hiervoor geldt dat dit een van die ingrediënten is waarvan wij denken dat het zeer wijs is om die in het vervolgproces de komende twee maanden mee te nemen. Dus onder dezelfde condities, met dezelfde kanttekening als ik net bij de motie van D66 en GroenLinks heb gemaakt, zou ik ook deze of positief willen waarderen, dan wel willen adviseren, dan wel willen vragen of met deze toezegging – we betrekken dit in het verdere proces – eventueel ook genoeg kan worden genomen.

Motie 13, Partij voor de Vrijheid, spreekt uit dat de Brabantse stikstofregels zo snel mogelijk dienen te worden opgeschort. Dat lijkt me een heel duidelijk politiek statement. Als je het hele stikstofprobleem ontkent, kun je ook elke regel die daarop betrekking heeft natuurlijk afschaffen. Dat begrijp ik en in die zin is het ook consequent, maar dat is niet het inzicht dat wij hebben in een serieus stikstofprobleem. Vanuit dat perspectief moet ik deze ook ontraden.

Voorzitter, dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Nog twee vragen door gedeputeerde Spierings.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Er waren nog twee vragen die heel specifiek op de techniek van de veehouderij ingaan. Een vraag van GroenLinks aan ons college om aan te dringen op het versneld afgeven van de Rav-codes; dat zijn de codes die nodig zijn voor stallen om ook je milieuvergunning, je Wabo-vergunning, te kunnen krijgen. Dit heeft de permanente aandacht van ons college, maar overigens van bijna alle colleges van Gedeputeerde Staten in Nederland. Wij zullen daar nog een keer met de minister over in overleg gaan. Ik denk dat het onze bijzondere aandacht nodig heeft, omdat er ook, helaas nog steeds op de plank en nog niet in de Tweede Kamer, een wijziging ligt voor de wetgeving op het gebied van geur, waar nu geen proefstalstatus mogelijk is, en daarmee kan het dus voorkomen dat je een stal wilt verbeteren op het gebied van ammoniak en geur, maar omdat niet bekend is wat het doet voor geur, je terugvalt op de oude geuruitstoot en niet vanuit een berekening kunt aannemen dat de geuruitstoot minder zal zijn. En juist in Brabant, waar we veel geur-overbelaste gebieden hebben, kan dat de innovatie remmen. Dus ik denk dat we voldoende redenen hebben om het niet alleen over het versneld afgeven van die Rav-codes te hebben, maar daarmee ook meteen de vraag “kunnen we

deze proefstalstatus voor geur nu eindelijk ook krijgen, kan die door naar de Tweede Kamer?', om die ook maar weer eens een keer op tafel te leggen.

Voorts was er nog een vraag, of misschien bijna een stellingname, vanuit de PVV over de kalverhouderij en het feit dat daar op dit moment alleen luchtwassers voldoende zijn om de ammoniakreductie te behalen. Dat is ook de reden dat wij samen met de kalverhouders investeren in onderzoek naar andere brongerichte technieken. Er is een eerste ronde geweest om allerlei losse technieken individueel te testen. Er loopt nu een tweede onderzoeksrunde om juist ook in combinaties te testen en vanuit de eerste-rondetesten allerlei verbeteringen door te voeren. Dat is ook de reden geweest dat bij het bestuursakkoord is afgesproken dat kalverhouders op dat moment al een jaar uitstel zouden krijgen ten opzichte van de meeste andere diercategorieën. In het licht van de bijdrage van mijn collega zojuist denk ik dat het goed is om voor de kalverhouderij te blijven zoeken naar maatwerkoplossingen, zoals overigens ook in de motie waarop de heer Grashoff zojuist heeft gereageerd ingrediënten voor in zitten en de kalverhouderij daar dus ook blijk van toont om daar constructief in mee te denken. Ik denk dat dat onze waardering verdient en dat in het proces dat de komende maanden nog gelopen zal worden, zowel met de landbouwvertegenwoordiging als met de vertegenwoordiging van de natuurbelangen, dit soort opties ook op tafel kunnen komen en verder afgewogen kunnen worden. Want luchtwassers voldoen weliswaar aan ons beleid, maar zijn daarmee nog niet de ideale oplossing voor de toekomst.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor deze laatste beantwoording. Dan stel ik voor nu meteen met de tweede termijn aan te vangen. Ik neem aan dat dat kan. Ja. Mevrouw Dirken, fractie van de VVD dan. Geen behoefte aan een tweede termijn. De heer De Bie. Nee....

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, een punt van orde.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, een punt van orde.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, wij hebben hier nu een nieuwe werkwijze, een systematiek waarbij we in de eerste termijn niet mogen interrumpen. Nu gaan verschillende partijen, of in ieder geval één partij, afzien van een tweede termijn, waardoor wij totaal geen gelegenheid hebben om die partij daarop te interrumpen. Dit zwakt het debat totaal af, dus ik verzoek hier toch een maatregel op te nemen.

De **voorzitter**: Goed. Ik wijs u erop dat we dit door uw Staten geaccepteerde experiment evalueren. Ik stel voor dat u uw opmerking daar ter sprake brengt. Nu gaan we gewoon verder. Ik kan niemand dwingen...

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dan wil ik een voorstel van orde doen. Dan wens ik voor te stellen dat er een tweede termijn wordt gehouden waarin iedere fractie het woord voert.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, u kunt veel van mij verwachten, maar ik kan niemand dwingen hier het woord te voeren. Ik wil uw voorstel...

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter...

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Van Hattem, ik was aan het woord. Ik wil uw voorstel, als u daar echt op staat, in stemming brengen, dat vraagt het reglement van orde mij, maar ik kan uw voorstel niet uitvoeren en daarom raad ik u eigenlijk af om het in stemming te willen brengen. Ik moet het doen met de instrumenten die mij gegeven zijn, dus ik stel voor nu verder te gaan.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dan kom ik terug op het voorstel. Dan heb ik een andere mededeling: dan houden wij ons vanaf nu niet meer aan het experiment. Het is een experiment dat niet in het reglement van orde staat, wat ons betreft is het dan ook geen afspraak meer...

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, wij gaan in het presidium rustig hierover napraten, maar dit gremium leent zich niet...

De heer **Van Hattem** (PVV): De afspraak is hierbij...

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem!

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter...

De **voorzitter**: Nee, nee, ik ben met de heer Van Hattem bezig. Mijnheer Van Hattem, laten we serieus kijken of de bezwaren die u uit en de manier waarop het betekenis heeft op uw werk..., daar wil ik in alle openheid met u over spreken, maar u kunt nu niet eenzijdig iets opzeggen, nog los van het feit dat we de eerste termijn al voorbij zijn.

De heer Meijer wil ook het woord? Ja.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik wou u vragen om vijf minuten te schorsen, zodat we even kunnen overleggen in het verband van de fractievoorzitters.

De **voorzitter**: Nou, daarvoor zie ik eigenlijk geen reden. Is dat een ordevoorstel van u?

De heer **Meijer** (D66): Ja.

De **voorzitter**: Het voorstel van de heer Meijer is dat we de vergadering schorsen om een overleg van fractievoorzitters mogelijk te maken. Wil iemand het woord over dit voorstel? Nee. Dan breng ik het nu in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Het voorstel is aangenomen. Ik geef de fractievoorzitters vijf minuten. De vergadering is geschorst.

Schorsing (15.25-15:31)

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik heropen de vergadering. Mag ik u verzoeken uw plaatsen weer in te nemen. Mag ik stilte in de zaal! En dan vraag ik aan de derde rij, mevrouw De Hoon, tweede termijn? Nee. De heer Swinkels? Ja. Ga uw gang.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Het is inderdaad een beetje bijzondere situatie in andere woorden, waarbij ik toch maar vaststel dat we hier voor een deel op eieren lopen om met elkaar een voorstel aangenomen te krijgen waar partijen eerst faliekant tegen waren, en nu, nadat ze toch tot het achterkamertjescircuit zijn toegetreden, mee beginnen te bewegen om te kijken of het voorstel er toch door kan. Zo snel kan het allemaal gaan in de politiek. Maar het is ook wel bijzonder dat we het hier met uitspraken van een college moeten doen, waarvan ik geen enkel idee heb wat de zeggingskracht van die uitspraak is en in hoeverre dat dan ons opeens garanties moet bieden voor de toekomst, terwijl hier partijen ronduit vertellen dat dit slechts een tussenstap is en uiteindelijk de voorbode van volledig uitstel,

kortom: eigenlijk het besluit waar we acht jaar lang aan gewerkt hebben in 2017, van de tafel af vegen. Het lijkt mij een enorm moeilijke stap voor de VVD, die daar toch ook heel hard aan gewerkt heeft, om zo snel weer afscheid te nemen van een dusdanig sterk bevochten voorstel.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ten eerste complimenten aan de SP, dat die er wel staat in tweede termijn en wel vragen wil beantwoorden. Helaas durven sommige andere, laffe partijen dat niet. Complimenten daarvoor. Dat ten eerste. Maar ziet de SP in dat, als je een voorstel hebt dat gewoon niet werkbaar is, dat de stalsystemen gewoon echt achterblijven in heel veel sectoren, je dan ook in redelijkheid moet zeggen: we stappen hier wel van af?

De **voorzitter**: Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter, natuurlijk snappen wij dat soms de nood aan de man is, maar ik wil u er toch ook wel op wijzen dat dit niet iets is wat helemaal nieuw is op dit dossier. Ik lees een klein stukje voor, om het dan maar te illustreren, en dat gaat erover "dat we de veehouderij nog twee jaar de tijd geven om zelf de uitstoot van de verzurende stof ammoniak uit dierlijke mest terug te dringen. Slagen de boeren daar dan niet in, dan is inkrimping van de veestapel voor de liberalen" – ik zeg het maar even – "bespreekbaar." Ik kan het artikel nu laten zien. Dan ziet u dat het uit Trouw van 1988 is. In 1988 gaf de VVD de boeren nog twee jaar – nog twee jaar! –, maar dan, dán zullen we ook optreden! En inderdaad, landelijk. Zo lang zijn we dus al bezig met elkaar om de ammoniak terug te kunnen dringen en zo lang zijn we al bezig om steeds, als het erop aankomt, vooral uitstel te gaan organiseren.

De **voorzitter**: Oké, Boon in tweede termijn.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, we zijn inderdaad al lange termijn bezig en dan breng ik in herinnering dat sinds bijvoorbeeld 1990 al 60% gehalveerd is. We zijn bezig, we zijn op de goede weg, alleen het laatste stukje duurt wat langer. En we zien, ik krijg van heel veel sectoren, melkveehouderij, kalverhouderij: er zijn geen innovatieve maatregelen nodig. Dan kunnen we zeggen: luister, we gaan toch vasthouden aan die datum en we gaan allemaal luchtwassers plaatsen, of we zeggen: we gaan die datum nu toch loslaten, we vertrouwen gewoon de sector, want er is al heel veel gedaan en dat laatste stukje gaat ook lukken...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Boon** (PVV): Is dat dan geen betere optie dan nu vasthouden aan die datum en in feite de boeren de luchtwassers op te dringen?

De **voorzitter**: Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Volgens mij hebben we in de debatten die hieraan voorafgingen heel veel ruime gegeven aan allerlei nieuwe en innovatieve ideeën. We hebben met elkaar een amendement van nota bene de VVD aangenomen om juist die positieve ontwikkelingen mogelijk te maken en uit te sluiten van deze data. Maar we moeten ook met elkaar even bedenken wat we doen als we steeds weer datzelfde liedje gaan zingen en welke bestuurskracht nu van ons uitstraalt op het moment dat we steeds als het spannend wordt door de knieën gaan. Volgens mij hebben we ook heel veel baat bij helderheid. Dit is

geen besluit dat afgelopen maand is genomen, dit is een besluit dat drie jaar geleden is genomen en waar we dus ook drie jaar aan hadden kunnen werken.

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel voorzitter. Voorzitter. Een krantenartikel uit 1988 geloof ik, maar tegelijkertijd had u ook het kaartje kunnen laten zien hoe ver de ammoniakemissie al gereduceerd is sinds 1988, want dan ziet u ook gewoon enorme stappen. En dan neem ik u mee terug naar 2017. Toen lag er een analyse van Pouderoyen, waarin ze uitrekenen wat de emissiereductie zou zijn op basis van het convenant gesloten in 2009, en dat kwam uit op 45%, terwijl afgesproken was 50%. En daar zitten de stoppers nog niet in, de asbestsaneringsregeling die er toentertijd nog was die zat er niet in, alle ontwikkelingen die er waren. Dan voldoen de agrariërs toch aan de eisen, of de afspraken, die we met elkaar gemaakt hadden, en dat is toch woord houden met elkaar, of afspraken nakomen?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter, volgens mij hebben we in 2017 met elkaar moeten constateren dat ondanks alle maatregelen die genomen zijn, en die wil ik niet ontkennen, we uiteindelijk een te grote depositie hebben. Daarom stel ik ook maar steeds voorop: we hebben het hier over de natuur en we moeten in eerste instantie ook bedenken of de effecten die we op de natuur wensen, ook effectief zijn. En als we met elkaar hebben vastgesteld, zoals in 2017, dat we dus niet voldoende maatregelen treffen om daadwerkelijk een dalende depositie in onze natuur te bewerkstelligen, dan moeten we extra maatregelen nemen, en die zijn in 2017 dan ook genomen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter, want nu komen we tot de kern. Dus blijkbaar hebben die stalmaatregelen niet zodanig gewerkt dat dan ook die reductie van depositie gerealiseerd wordt. Waarom dan niet nadenken of we wel door moeten gaan op het verstrengde spoor van stalmaatregelen, of in de volle breedte moeten kijken naar voer-, managementmaatregelen, andere mogelijkheden die juist hier in dit Statendebat ook naar voren kwamen? Want dát is al die jaren de discussie geweest: moeten we eendimensionaal op die stalmaatregelen gaan zitten, of kunnen we ook in de volle breedte? En die discussie, dié is zes jaar lang niet gevoerd...

De **voorzitter**: En uw vraag?

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): ... en die heeft geleid tot het ontploffen nu van de coalitie, en ik denk dat we nu echt naar de andere maatregelen moeten gaan waarin we recht doen, ook naar alle maatregelen die een ondernemer kan nemen, en dat is precies wat hier voorligt.

De **voorzitter**: Oké, ik heb geen vraag gehoord. Mevrouw Roijackers dan, de volgende interruptie.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter, ik heb wel een vraag. Ik herken namelijk wat de SP zegt: dat, als er een deadline in zicht komt, altijd direct een sprong naar achteren wordt genomen in de tijd. We hebben dat gezien op zoveel momenten en op zoveel onderwerpen, bijvoorbeeld ook de kaderrichtlijn water. Nou, we hebben echt een waaiër aan dossiers op het gebied van milieu en natuur waarbij dat eerder is gebeurd. Kan de SP – want de heer Swinkels bleef wat impliciet – even expliciet maken wat de

mechanismen zijn die hij zo noemt, die ervoor zorgen dat wij steeds vlak voor die deadline niet komen tot die keuzes vanuit dat algemeen belang?

De **voorzitter**: Swinkels.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Hebt u een indruk van wat die mechanismen zijn?

De **voorzitter**: Ja, dat had u al gevraagd. De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter. Zonder nou te pretenderen daar alle dynamiek van meteen de vinger erachter te krijgen, maar wat ik zie gebeuren is dat wij steeds op het moment dat het spannend wordt, en we met elkaar bedenken dat het pijn gaat doen, er een sector opstaat, die dat natuurlijk als geen ander dan ervaart, wat op zichzelf terecht is, maar dat we uiteindelijk daarmee het algemene belang, en vooral het belang op langere termijn, uit het oog lijken te verliezen. Het is misschien al wat de Club van Rome ons eigenlijk meegaf: dat steeds als wij die economische groei vooropstellen, zorgen dat we op een korte termijn de economische belangen van een sector vooropstellen, dat we dan uiteindelijk ons klimaat tekort doen. En naar mate wij daar langer mee wachten, worden de moeite, de maatschappelijke kosten en de financiële kosten én onze economische effecten groter om het te herstellen. Dat doen we dus al 40 jaar, dus dan loopt de rekening wel op.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers tot slot.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Een goed antwoord, maar ook misschien nog niet helemaal verrijnd genoeg, als het aan mij ligt. Is de heer Swinkels het met mij eens dat, als je gaat inzoomen en je kijkt naar de primaire producenten binnen die sector, dat niet de enige spelers zijn, maar dat er dus ook belangen kunnen meespelen vanuit financiering en advisering van die sector, die misschien wel eens kapitaalkrachtiger kunnen zijn en waar misschien een heel grote lobby en belangen achterliggen die misschien niet eens zo direct de pijn voelen als het mis gaat?

De **voorzitter**: Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, ik zou bijna alleen kunnen volstaan met misschien 'ja', maar volgens mij bedoelt u te zeggen: er is natuurlijk heel veel ingezet, al jaren, op overproductie en grootschaligheid, en misschien moeten we met elkaar durven te onderkennen dat die route uiteindelijk een doodlopende weg is en dat we weer terug kunnen naar kleinschaligheid, en daarmee niet overproductie, maar gewoon productie voor de nood die we hier hebben, en daar kan best nog een exportfunctie bij zitten, maar dat die veel kleinschaliger is dan we nu kennen.

De **voorzitter**: Goed. Ik dank de heer Swinkels. Ik wil u vragen uw betoog te vervolgen en wijs er toch even op dat we hier vandaag voor hebben liggen een voorstel voor een omgevingsverordening, met het vooruit schuiven van data, en dat we niet het brede debat hier gaan voeren, maar ons zoveel mogelijk concentreren op het hier voorliggende stuk. De heer Swinkels, in die geest.

De heer **Swinkels** (SP): Daar kan ik verder kort over zijn, want ik heb in mijn eerste termijn laten blijken hoe we daarover denken en uit het debat nu kan ik nog geen andere conclusie trekken dan ik deed.

De **voorzitter**: Ik dank dan de heer Swinkels voor zijn bijdrage. De heer Meijer. Wij waren nog benieuwd naar uw laatste stukje.

De heer **Meijer** (D66): Ik zal met veel plezier mijn laatste stukje delen, voorzitter! En ik neem aan dat ik extra tijd krijg, gelet op alle tijd die anderen voor mij hebben opgespaard.

Sinds 2014 werkt de provincie Noord-Brabant aan de transitie van de veehouderij. Yves de Boer deed nota bene het grondwerk. Het vorige college zette de transitie in de versnelling en vandaag bepalen we nogmaals of en in welk tempo wij ermee verder willen gaan. We horen de reactie van het college helder. Er is een ambitie om nog vóór de zomer te komen tot nieuwe afspraken met partners, inclusief een stevig emissiereductiepad en een heldere tijdlijn én – laten we daar nogmaals wat nadruk op leggen – inclusief waarborgen. D66 is het eens met die lijn van het college en steunt hen daarbij. Wij hebben in onze eerste termijn aangegeven wat volgens ons de inzet zou moeten zijn.

Ik heb in mijn eerste termijn de moties niet verder toe kunnen lichten, maar u heeft ze inmiddels allemaal kunnen lezen. En hoewel wij de reactie van het college kunnen begrijpen, willen we de moties toch in stemming brengen. Wij willen namelijk een belangrijk signaal geven vanuit de politieke vertegenwoordiging. Voor de kalverhouders wil ik dat graag nog iets verder toelichten. Sinds 2017 ben ik namelijk intensief met hen in gesprek over de transitie, hun rol hierin en hun uitdagingen. Ze hebben het zwaar gehad en nog steeds hebben ze stevige emoties bij de ontwikkelingen, maar zoals goede ondernemers dat doen, zetten ze zich op een gegeven moment over de emoties heen en zijn ze aan de slag gegaan. Ik heb daar uitermate veel respect voor. In 2018 zijn ze een onderzoek gestart naar brongerichte emissie maatregelen en in de loop van 2021 zullen de voorlopige emissiefactoren worden vastgesteld. Het college reageerde daar in hun eerste termijn ook al even op. De kalverhouders vragen ons vandaag om een extra optie. Ze willen graag als sector onderling een lauwe of warme sanering realiseren en ze stellen zelf voor om dat te doen via het opkopen van dierplaatsen bij stoppende ondernemers – feitelijk een krimp van de veestapel zelfstandig te realiseren op niveau van de sector en daarmee te voldoen aan het Brabantse beleid. Wij vinden dat een dappere stap voorwaarts en hopen met veel steun in deze Staten een mogelijkheid voor hen te gaan creëren.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter, ik ben het zeer met de heer Meijer eens ten aanzien van de kalverhouderij. Een andere uitdaging waarvoor deze sector heeft gestaan is antibiotica-reductie. Weet de heer Meijer in hoe veel, of hoe weinig, jaar het hen is geslaagd om die resistentie en antibiotica naar beneden te krijgen...

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers, ik ga u nu toch even onderbreken, want dit gaat een heel breed debat worden over tal van aspecten en we hadden afgesproken dat dat niet zou gebeuren. Ik geef de heer Meijer de gelegenheid om kort te antwoorden, maar ik doe wel een dringend beroep op u om bij het onderwerp van de dag te blijven. De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, nog los van dat wij het debat kunnen voeren of de kalverhouders wel of niet onderdeel zijn van het debat, want ze worden wel degelijk in het voorstel betrokken en ze doen nota bene zelf een beroep op ons om in het voorstel vandaag iets te regelen, dus dat voor de duiding. Maar ik gun mevrouw Roijackers de gelegenheid om haar feitenkennis met ons te delen.

De **voorzitter**: Ja, maar wel met de duiding die ik net gegeven heb.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Een reductie volgens afspraak in negen jaar tijd. Het kan dus wel, als je wilt.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ja, allereerst complimenten aan de heer Meijer dat hij als een oprecht democraat hier wel in tweede termijn het woord voert, zodat ik hem nog een paar vragen kan stellen. Hij heeft een interessante motie ingediend over de kalverhouderij, ook een noodzakelijk punt, maar in de motie wordt eigenlijk het beleid gekoppeld aan de Green Deal van het Rijk. Het lijkt mij toch dat wij als provincie hier eigenstandig beleid moeten voeren, dus mijn vraag is: waarom moet dit per se gekoppeld worden aan het Rijksbeleid en kunnen we niet zeggen: ongeacht waar het Rijk mee komt, pakken we zelf de handschoen op richting de kalverhouderij om voor onze kalverhouders oplossingen te bedenken?

De **voorzitter**: Oké. Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, een terechte vraag van de heer Van Hattem, denk ik. De reden waarom die koppeling er wel degelijk in zit, is dat natuurlijk te verwachten valt dat er vanuit het Rijk ook nog een aantal maatregelen genomen wordt. Door de koppeling met LNV nu expliciet te maken proberen wij eigenlijk te voorkomen dat de kalverhouders in een latere fase alsnog geraakt worden door Rijksbeleid, omdat wij hier in de provincie met elkaar een afspraak met hen hebben gemaakt, waardoor ook onze gedeputeerde richting minister Schouten kan aangeven: voor deze sector hebben wij het in Brabant goed geregeld en hoeft u geen aanvullende maatregelen te treffen.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, deze motie impliceert dus niet dat hiermee ook het Rijksbeleid onverkort gesteund en omarmd gaat worden?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ik probeer te begrijpen wat u zegt, maar nee, als u instemt met dit voorstel, committeert u zich niet aan het Rijksbeleid. Want ik begrijp dat u daar nog zelfstandig een afweging over wilt maken.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog, mijnheer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): De VVD nodigde ons uit om te reageren op de vraag hoe we in 2020 opnieuw zouden moeten beginnen, maar ik vroeg op mijn beurt aan de VVD hoe zij uitstel van de data uitleggen aan innovatieve ondernemers voor wie nu faillissement dreigt. Ik zou het toch waarderen als de VVD-fractie op die vraag nog een reactie kan geven.

De **voorzitter**: Ik geef mevrouw Dirken graag de gelegenheid om uw vraag te beantwoorden.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Uiteraard reageren wij graag op vragen, maar wij hebben geen tweede termijn nodig om wat we verteld hebben nog een keer te doen. We zouden namelijk onze vergaderingen een beetje korter maken, dus zie het maar als een experiment. Als u vraagt hoe wij dat zien voor innovatieve

ondernemers die richting de stoppers gaan, ik denk dat u de stoppers bedoelt zoals ze nu in de omgevingsverordening zaten... Nee? Mag hij dan even zijn vraag toelichten? Ja.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik vroeg u dat er veel ondernemers zijn geweest die nu geïnvesteerd hebben in innovatieve stalsystemen. Het verdienmodel van dat soort investeringen is dat boeren op een gegeven moment dat stalsysteem ook daadwerkelijk in gebruik gaan nemen. Uitstel van de datum zorgt ervoor dat het verdienmodel eigenlijk gaat schuiven en daarvoor dreigt gewoon nu een faillissement op het moment dat u bereid bent om verder te schuiven in de datum, omdat de investering op een gegeven moment toch echt terugverdiend moet worden.

De **voorzitter**: Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik begrijp niet hoe u dat dan ziet in combinatie met een faillissement, want mensen hebben geïnvesteerd, hebben een goed systeem liggen en kunnen daar gewoon hun bedrijf verder mee doorzetten.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, en daarmee wordt onze aanpak nu een beetje complex, want nu zit ik in mijn termijn, maar goed, het is een beetje raar hoe we dit nu aanpakken. Wat ik bedoel te zeggen, is dat er ook investeerders zijn geweest in innovatieve stalsystemen, met als doel om die stalsystemen verder uit te rollen en te verkopen aan andere ondernemers.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja, maar daar zien wij juist meer dan voldoende mogelijkheden voor, want dat is ook het experiment dat wij voorlegden in onze gedachten. Wij zien juist dat het Landbouw Collectief heel erg op de rit is om met elkaar te gaan zorgen dat we die emissiereductie ook kunnen doen. Ze zeggen niet dat ze het niet willen, ze zeggen niet dat ze geen innovaties willen, ze geven juist heel duidelijk aan dat ze die kant ook op willen, alleen dat ze daar meer tijd voor vragen. Dus wij denken juist ook dat er veel meer ruimte komt voor iedereen die die innovaties levert, om die ook aan veel meer mensen nog te kunnen verkopen.

De **voorzitter**: Oké. Mijnheer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ten slotte op dit punt, voorzitter. Ik zou graag een reactie vanuit het college eigenlijk willen horen op dit debatje. Zij hebben namelijk inzicht in de investeringen die door verschillende ondernemers zijn gedaan die met name stalsystemen ontwikkelen. Wat is nou de reactie van het college als het gaat over het verschuiven van termijnen? Zeker omdat wij brieven krijgen van ondernemers die juist dit punt met ons delen.

De **voorzitter**: Oké. Vervolgt u uw betoog.

De heer **Meijer** (D66): Tot slot. D66 is trots op de Brabantse boeren, trots op hun pioniersdrang, hun innovatiekracht, trots op de mentaliteit om de kop in de wind te steken en vernieuwend te willen zijn. Laten we daar vandaag geen afbreuk aan doen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer. Mag ik stilte in de zaal! Dan nu de fractie van GroenLinks, mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Ik reageer even op de Statenfracties, want de beantwoording door de gedeputeerde was afgewogen en netjes, zoals we dit college kennen.

Het is opvallend dat partijen hier een draai maken: de draai om eerst voor een progressief stikstofafnamepad te staan, ook om bijvoorbeeld bouwontwikkelingen mogelijk te maken, en nu niet, of de draai om eerst tegen een motie te stemmen om de datum naar 2028 te zetten en nu zelf zo'n motie in te dienen.

Naar de VVD willen wij zeggen: de data doorschuiven tot na deze bestuursperiode, noem je dat nou een balans tussen economie en ecologie, terwijl je alleen verwijst naar het plan van het Landbouw Collectief? Dan gaat het dus niet over natuur, niet over landschap en niet over gezondheid, dan gaat het je dus om deelbelangen. Nou, dat kan, maar zeg het dan ook maar gewoon hier in de Staten.

Uiteraard geen steun van ons voor het als motie verpakte amendement om de hete aardappel opnieuw, nu al decennia op rij, dank SP, voor ons uit te schuiven.

Dan de tweede motie van de VVD. Wij zien een dilemma, omdat het gaat over voer- en managementmaatregelen. Wij herkennen dat vanuit een aantal bezoeken en vragen die we hebben gehad van onder meer biologische en biologisch-dynamische landbouwers. Deze motie vraagt twee dingen van ons en het beperkt zich niet tot dat deel dat wij willen stimuleren, namelijk de totale bedrijfsvoering die leidt tot emissiereductie en andere doelen, zoals ik ook benadrukt heb in mijn eerste termijn. Door het voerspoor hier zo nadrukkelijk in mee te nemen, zetten we, allicht onbedoeld, maar GroenLinks wil er meer mee werken, de deur open naar een eenzijdige bedrijfsaanpassing, zonder dat er op bedrijfsniveau gewerkt hoeft te worden naar een balans met de totale omgeving. Het lijkt daarmee, wellicht ook onbedoeld, vooral weer de belangen van veevoederbedrijven te stimuleren en niet die van duurzaam werkende, innovatieve ondernemers zelf.

Dan het CDA. Ja, wie schaar je allemaal onder de betrokkenen?

De **voorzitter**: Interruptie Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Als u vraagt hoe wij de motie bedoeld hebben: wat wij bedoelen met de motie voer- en managementmaatregelen, is dat wij, net als u, in de praktijk heel veel ondernemers spreken, die zeggen "wij willen als toevoeging op de mogelijkheden om aan emissiereductie te doen, ook maatregelen kunnen nemen in de bedrijfsvoering ten aanzien van voer- en managementmaatregelen". Daar hebben we heel veel voorbeelden van gehoord, we hebben ook al mensen die dat langtijdig kunnen meten. Dus we hebben ook gezegd: je moet wel naar een methode zoeken dat dat ook daadwerkelijk te doen is. En wij bedoelen hem niet in plaats van, wij bedoelen hem, zoals de gedeputeerde net ook vroeg: in combinatie met.

De **voorzitter**: Oké. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, dit is het dilemma. Met het voerspoor is al heel lang, onder meer met geld vanuit Economische Zaken en met onze Wageningse universiteit, naar optimalisaties gestreefd, en daar is trouwens ook al heel veel in bereikt. We zijn al heel lang heel intensief met heel veel geld bezig met dat voerspoor, maar bijvoorbeeld de ontwikkeling van de biologische/biologisch-dynamische landbouw, daar is heel weinig geld heen gegaan, heel weinig onderzoek heen gegaan, heel weinig in gekeken naar of dat soort natuurinclusieve systemen oplossingen kunnen bieden van emissiereductie bijvoorbeeld en nog veel meer zaken waar we voor staan, als het gaat bijvoorbeeld om het terugbrengen van de organische stoffen in de bodem. Dus daarom vinden we dit een lastige motie.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Het CDA lijkt alleen maar onder de betrokkenen te verstaan de agrarische ondernemers, adviseurs en toeleveranciers. Of gaat het ook om de mensen die zorg hebben over hun gezondheid, die zorgen hebben over, of kennis hebben van de natuur? Het gaat alleen maar over waar de emissies uitkomen, en begrijpelijk, maar waar gaan de emissies heen? Die gaan naar de hele omgeving, de mens en de natuur.

We zien een motie voorbij komen van D66, SP, ChristenUnie-SGP en Lokaal Brabant. Wij steunen van harte de oproep om met de kalverhouderij in Breda..., Brabant – ja, dat is een hele freudiaanse verspreking; ik ben een Bredase van oorsprong! – te komen tot een Green Deal.

Goed. De SP, mooi dat knipsel. Ik herken hem van Geert Verstegen, een van die wakkere Brabanders waar we het van moeten hebben in de toekomst om de wal het schip te laten keren, want van de overheid moeten we het, denk ik, niet hebben. Ik denk dat wij te laf zijn om het algemeen belang te beschermen. Sorry, misschien wat cynisch, maar toch ga ik effe door.

50PLUS, de heer Brouwers: wat bedoel je, waar heb je het over wat GroenLinks betreft? In Brabant hebben wij bovengemiddeld veel sterfte door COPD. Dat treft veel mensen boven de 50, ook niet-rokers, die graag nog wat langer tijd van leven hadden gewild. 50PLUS heeft laten blijken opnieuw goed geluisterd te hebben naar insprekers vanuit de agri, en dat is prima, maar is er ook geluisterd naar patiënten, is er ook geluisterd naar de arts? Wij verbazen ons over het gebrek aan initiatieven vanuit 50PLUS om over dit onderwerp..., nou ja, we kijken uit naar een Statenbreed initiatief om er samen alles aan te doen om de beneden-gemiddelde gezondheid van de Brabanders, ook gecorrigeerd naar leefstijl, in onze provincie te verbeteren.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Oké, op de valreep nog één interruptie van de heer Van Hattem. Ga uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ik moet GroenLinks nog even interromperen op het punt dat ze in eerste termijn hebben ingebracht over de biologische veehouderij. Want daar hoorde ik u volgens mij een pleidooi voor houden, dat er voor biologische landbouw nog altijd geïmporteerd moet worden vanuit het buitenland, omdat er hier nog onvoldoende productie is. Daarmee suggereert u dus dat er meer biologische landbouw moet komen. Probleem is echter van biologische landbouw...

De **voorzitter**: Mijnheer van Hattem, ook voor u geldt: de breedte van het debat en de focus op het onderwerp hier, en ook de spelregel dat interrupties kort en krachtig zijn. Ga uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik wou tot mijn vraag komen. Er zijn meer dingen, net zoals bijvoorbeeld gezondheid en dergelijke, die ook breed worden getrokken, dus dat terzijde. Voorzitter...

De **voorzitter**: Uw vraag?

De heer **Van Hattem** (PVV): Het punt is nu juist: bedrijven moeten zelf uitmaken welke richting ze kiezen. Dat kan biologisch zijn, maar bij biologische landbouw vindt een hogere stikstofuitstoot plaats. Hoe verhoudt het pleidooi van mevrouw Roijackers van GroenLinks zich tot die hogere stikstofuitstoot bij biologische landbouw?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Extensivering.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, één woord. Biologische landbouw kan een vorm zijn van extensivering, maar per saldo is de stikstofuitstoot voor biologische landbouwers hoger. Welke oplossing ziet u voor bedrijven die kiezen voor biologische landbouw, wat op zich een prima keuze is, maar zij gaan meer stikstof uitstoten, dus die komen nog extra in de knel.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Extensivering.

De **voorzitter**: Dan was dit uw bijdrage. Dan ga ik nu naar de heer Van Hattem die, als hij daarvoor in de gelegenheid is, zijn eventuele tweede termijn kan aanvangen. Dat is het geval. Aan hem geef ik het woord. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Allereerst wil ik vaststellen dat het een schande is, en een blamage voor het debat, dat een aantal partijen, VVD, CDA en Forum voor Democratie zogenaamd, het woord niet willen voeren in tweede termijn, waardoor we ze niet kunnen interromperen, geen vragen kunnen stellen over noodzakelijke onderwerpen die hier aan de orde zijn. Dat is niet in het belang van onze boeren, laat dat duidelijk zijn.

Voorzitter, eerst even een aantal vragen die nog openstaan richting het college. Wij hebben het college gevraagd naar de aanpassing in de toelichting bij de gewijzigde IOV. Daar is de Brabantse Aanpak Stikstof die in december verworpen is uitgehaald. Mijn vraag is of die ook nadrukkelijk uit het hele beleid is gehaald en of het college daar ook krachtig afstand van wil nemen.

De VVD komt met een amenderende motie. Ik wil toch wel eens weten van de VVD: waarom niet gewoon met een amendement? Er wordt de hele tijd geroepen dat de boeren moeten weten waar ze aan toe zijn en nu komt u met een heel onduidelijk verhaal, waarvan het maar de vraag is of dit ooit wordt voortgezet. En dan met name de vraag, en die vind ik eigenlijk heel essentieel om aan de VVD te stellen: we hoorden gedeputeerde Grashoff net zeggen "ik zie niks in verder uitstel, ik wil dingen niet verder uit schuiven, dat is in strijd met ons beleid", kan de VVD de gedeputeerde daarin steunen? Zien ze dat ook zo als coalitiepartij, willen ze ook geen verder uitstel van beleid? Hoe moeten we dat met elkaar verhouden?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik geloof dat we vandaag het woord 'amendement' hebben uitgevonden of zo. Hoe u dit moet zien is: hoe wij ons voor kunnen stellen, als gedachte-experiment, dat in een ontwerp voor de omgevingsverordening een tekst terecht zou komen. En wij vinden het van belang, en dat moet uw partij, denk ik, ook aanspreken dat, als er zo'n wijziging komt die zo fundamenteel anders is dan nu voorligt, we ook de inspraak serieus nemen en dat we kunnen kijken of er ook draagvlak is voor een tekst die je dan krijgt. Dus vandaar dat wij zeggen: weet je, die punten die daarvóór staan ten aanzien van innovatie, tijdspad, dat soort dingen, neem dat allemaal mee, en we kunnen ons voorstellen dat er vervolgens een tekst komt die lijkt op wat daar nu staat, maar we vinden het ook belangrijk dat die eerst de inspraak in kan en dat mensen daarop kunnen reageren...

De **voorzitter**: Oké, dat hebt u al gezegd. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Ja, dat is natuurlijk maar een heel beperkte oplossing voor onze landbouwers, want ze weten natuurlijk niet of dit daadwerkelijk uitgevoerd gaat worden, en de tijd is gewoon krap, ook als we op 1 januari 2021 gaan uitkomen, zoals nu voorligt. Het punt is nu juist: het college zegt "we willen geen verder uitstel, dat is in strijd met de versnelling transitie veehouderij, met het afgesproken beleid". Dat is wat uw college zegt, waar de VVD deel van uitmaakt. Onderschrijft de VVD die stellingname, dat uitstel onwenselijk is?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Als u goed naar mijn eerste termijn geluisterd heeft, dan heeft u gehoord dat wij daar gezegd hebben: wij vinden het hartstikke belangrijk dat vandaag de IOV wordt vastgesteld, dan hebben mensen in ieder geval de duidelijkheid dat zij niet vóór 1 april in de stress hoeven te schieten en dat we negen maanden uitstel hebben, en dat wij als VVD het heel belangrijk vinden dat die komende periode, tot de zomer, wordt benut om een voorstel te maken hoe het er daarna uit moet gaan zien.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. Dan moet ik toch even proberen om de VVD wat woorden in de mond te leggen, want dan ga ik gewoon hier de stelling aan dat de VVD hiermee zegt afstand te nemen van de uitspraken van gedeputeerde Grashoff en dus zegt dat uitstel wel mogelijk moet zijn en daarmee het collegebeleid niet meer onverkort onderschrijft. De VVD neemt dus als coalitiepartij hier afstand van het collegebeleid. Dat is interessant. Dit college hoeft dus niet meer op een meerderheid te rekenen voor dit beleid, dus daar moet even expliciet rekening mee worden gehouden, ook bij de waardering van de moties en amendementen die voorliggen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Dan kom ik bij een ander punt. GS zegt dat luchtwassers niet de ideale oplossing zijn voor kalverhouders. Nou, ik wil van GS gewoon heel nadrukkelijk de uitspraak hebben dat die luchtwassers er gewoon niet gaan komen voor kalverhouders, al was het maar om die verschrikkelijke stalbranden te kunnen voorkomen. Want luchtwassers kunnen stalbranden veroorzaken, dat moeten we onze dieren niet aandoen, onze kalfjes zeker niet. Dus daar vraag ik echt een duidelijke uitspraak over van GS. Die luchtwassers gaan niet de oplossingsrichting worden voor kalverhouders. Dan kom ik bij het volgende punt, voorzitter. In eerste termijn hoorden we Forum al op voorhand aangeven moties en amendementen niet te zullen gaan steunen om de coalitievorming niet te verstoren. Blijkbaar staat bij Forum de inhoud niet meer voorop en zijn ze eigenlijk al onderdeel geworden van het kartel, in plaats van het kartel te bestrijden. Dit is toch wel een hele vreemde houding en ik hoop dat ze hier ook eens een keer naar voren komen om een reactie te geven op deze, ja toch laffe houding, want als je zegt Forum voor Democratie, kom dan ook in debat, toon jezelf ook een democraat en ga die discussie aan en reageer op de inhoud van moties en amendementen, zeker omdat ik de heer Baudet gisteren nog in de Tweede Kamer een heel pleidooi hoorde houden om een VAO te houden over het landbouwbeleid, omdat die verschrikkelijke stikstofregels moesten worden opgeschort.

De **voorzitter**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Wij zijn heel duidelijk geweest...

De **voorzitter**: Sorry, mijnheer De Bie, even... Mag ik stilte in de zaal! De heer De Bie heeft het woord.

De heer **De Bie** (FvD): Ik ben zeer zeker bereid het debat aan te gaan met iedereen, ook met u, alleen, dat moment kies ik graag. Er is eigenlijk maar één uitzondering op het gegeven dat je altijd het debat aan moet gaan, en dat is: op het moment dat je in onderhandeling bent doe je dat niet, en dat is nu een, ik hoop, heel tijdelijke, korte periode en daarna zie ik het debat met belangstelling tegemoet.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Het is toch wel een vreemde houding die Forum hier inneemt, want onderhandelingen staan los van voorstellen. Wij zijn hier gewoon met onze democratische taak bezig, om dit college te controleren, om moties en amendementen te behandelen, met serieuze uitspraken te doen richting onze veehouders, bijvoorbeeld 2028 weer als termijn aan te houden, stikstofregels op te schorten, om te zorgen dat onze boeren letterlijk weer wat lucht krijgen, en u zegt van: ja, we zijn aan het onderhandelen, de plek in de coalitie is belangrijker dan de inhoud voor onze boeren.

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Integendeel, de inhoud is het allerbelangrijkst, maar de inhoud die hiervoor staat moet je wel kunnen bereiken. De manier waarop u dat doet zie ik als een heilloze weg. Ik denk dat mijn weg, even pas op de plaats nemen, op termijn een beleid meer wijzigt.

De **voorzitter**: Oké. Meijer wilde, geloof ik, een interruptie plegen, of in debat gaan met wie? Wat was de bedoeling?

De heer **Meijer** (D66): Met de heer De Bie. Daar heb ik eigenlijk wel een vraag over.

De **voorzitter**: Ga uw gang.

De heer **Meijer** (D66): Ik bedank de heer Van Hattem, dat hij dit opzetje gemaakt heeft, waardoor we inderdaad het gesprek kunnen voeren. Ik constateer dat u blijkbaar in onderhandeling bent. Dat is anders dan de persberichten die wij tot nu toe tot ons hebben genomen, waarin u gesprekken voerde. Dus laten we dat met elkaar even vaststellen. En dan ben ik wel benieuwd, dat u blijkbaar een inzet heeft bij die onderhandelingen, en wat is nou de inzet van Forum voor Democratie tijdens die onderhandelingen dan?

De **voorzitter**: Mijnheer De Bie. Ik geef u de gelegenheid om één antwoord te geven en daarna stop ik dit, want dit is niet het onderwerp van het debat. Ja, De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Wat onze inzet concreet is, dat is uiteraard op dezelfde manier nu niet wat mij betreft aan de orde, maar het moet in ieder geval een behoorlijke wijziging van beleid omvatten.

De **voorzitter**: Oké. Ja, u zult het ermee moeten doen. U was aan het debatteren met uw collega De Bie, als u nog een interruptie aan de heer Van Hattem heeft, mag dat.

De heer **Meijer** (D66): Nou, wat vindt de heer Van Hattem hier eigenlijk van!?

De **voorzitter**: Van Hattem!

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik kan er best veel van vinden. Allereerst vind ik dat dit wel degelijk binnen de orde valt, zeker omdat we in eerste termijn helemaal geen debat konden hebben hierover en er wordt dus redelijk over de inhoud gesproken. Ik hoorde de heer De Bie zojuist zeggen van: we gaan het dan hebben over ander beleid. Maar we hebben het vandaag over beleid, we hebben het over het beleid voor onze veehouders, over de termijnen waar ze aan moeten voldoen. Als dit voorstel vandaag wordt aangenomen, ligt er een tijdspad richting 1 januari 2021 waarop ze de vergunningaanvraag moeten hebben ingediend. Als we het vandaag niet aannemen, dan zijn ze 1 april 2020 al de klos, dus er ligt iets heel wezenlijks voor. Dan kun je toch niet zeggen als partij: ja, we gaan hier geen debat over voeren, want we zijn in onderhandeling. Nou stel dat er vandaag niks gebeurt, dan moeten al die veehouders op 1 april 2020 toch die vergunningaanvraag indienen en dan hebben ze een heel groot probleem. Dat is toch ook een stukje verantwoordelijkheid nemen, door te zeggen van: kijk, wij willen hier wel degelijk zorgen dat er iets gebeurt. En wij zeggen als PVV heel duidelijk: we moeten onze afspraken nakomen, en de afspraak was 2028. Dat is een duidelijke lijn. En als wij daarover geen discussie kunnen voeren, dan hebben we toch wel een lastige situatie.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Ik wil ook de heer Van Hattem bedanken voor het bevragen van Forum voor Democratie, want ik had eigenlijk ook een vraag. Als Forum voor Democratie aangeeft er nu niet over te willen praten, dan vraag ik me af: wilt u er dan wel over stemmen? Want dan zou ik het wel zo netjes vinden, als u niet mee wilt doen aan het inhoudelijke debat, dat u ook niet mee gaat stemmen over het voorstel en de moties en amendementen, omdat u zich aan het voorbereiden bent op al of niet deelneming aan het college. Het zou natuurlijk raar zijn als we hier een inhoudelijk debat gaan doen met een partij die uiteindelijk eigenlijk niet inhoudelijk mee wil doen. Dus graag een reactie van Forum in dezen.

De **voorzitter**: Ik kijk even naar de fractievoorzitter, of hij bereid is... Ja. De heer De Bie in reactie op de heer Van der Wel.

De heer **De Bie** (FvD): Ja, stemmen heeft gevolgen, en die gevolgen, daar verwachten wij nou juist van dat dat het hele onderhandelingsproces gaat hinderen. Wij vinden het beoogde eindresultaat veel te belangrijk om nu te gaan stemmen.

De **voorzitter**: Nee, wacht even, nu gaan we gekke dingen doen. Nu grijp ik even in. Wij hebben gewoon een plicht om te stemmen...

De heer **De Bie** (FvD): Voorzitter, ik herstel...

De **voorzitter**: Nog los van het herstel: u moet gewoon stemmen.

De heer **De Bie** (FvD): Een misverstand, kan ik uit de wereld helpen. Ons 'nee' is natuurlijk formeel een stemming, maar is niet een inhoudelijke stemming. Het is geen waardeoordeel, het is voor ons de manier om te zeggen: nu laten we ons daar niet over uit.

De **voorzitter**: We hebben het straks al eerder gewisseld. Ik geef nu de heer Van Hattem de gelegenheid om zijn betoog af te ronden. Aan hem het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik richt me toch nog even tot de heer De Bie. Zijn fractievoorzitter in de Tweede Kamer had gisteren een heel duidelijk verhaal van "we moeten nu een debat voeren en moties kunnen indienen om de stikstofregels op te schorten, want dagelijks gaan er heel veel boeren gewoon failliet". Dat is toch reden genoeg om zo'n motie, en dan heb ik het over onze motie over het opschorten van provinciale stikstofregels, toch te kunnen steunen, in het belang van onze boeren? U zegt nu al op voorhand "wij gaan tegen alle moties en amendementen stemmen", nog voordat u alle moties en amendementen gezien had. Dan staat de inhoud toch niet meer voorop? Dan is het resultaat van de onderhandelingen, ja, dat is een black box, daar weten wij dan niks van, daar weet u nog niks van, wat het resultaat gaat worden. En nu kunnen we al regels stellen om in ieder geval de boeren die nu in de problemen zitten, overeind te houden.

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): De inhoud staat juist voorop en daarom gaan wij al deze moties en amendementen in de onderhandelingen inbrengen, maar dat niet alleen: wij streven naar resultaat. Op het moment dat wij zouden stemmen, ja, nee, enzovoort, kenbaar zouden maken hoe wij daar inhoudelijk over denken, bereiken wij dat gewenste resultaat niet. En ik denk eerlijk gezegd dat het resultaat dat wij gaan behalen, we hopen dat we dat gaan halen, u een stuk meer zint dan het huidige beleid.

De **voorzitter**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik heb een verduidelijkende vraag aan de fractie van Forum voor Democratie. Als u in deze zaal zit moet u stemmen, dan kunt u niets anders dan stemmen. Als u in deze zaal zit, beïnvloedt u het totaal aantal stemmen en daarmee heeft u effect op de uitslag van de stemming. Dus begrijp ik nu goed dat Forum voor Democratie straks de zaal verlaat, op het moment dat wij gaan stemmen?

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Ik heb gezegd dat wij tegenstemmen en daar blijf ik bij.

De **voorzitter**: Ja, Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, maar als u tegenstemt, helpt u dus de tegenstem misschien aan een meerderheid en daarmee beïnvloedt u de uitslag van de moties, en dat was nou net niet wat u beoogde met uw proces, want u wilde in de onderhandelingen dingen bereiken. Dus dan moet u ook consequent zijn en gewoon niet aanwezig zijn, want dan beïnvloedt u de stemming niet, en dan kunt zeggen: ja, maar ik ben in de achterkamers aan het onderhandelen.

De **voorzitter**: Uw punt is duidelijk. De Bie tot slot.

De heer **De Bie** (FvD): Dat moge waar zijn, maar in die onderhandelingen, en het resultaat dat wij krijgen, kan net zo goed de stemming op deze middag beïnvloed worden, dus dat verschilt niet.

De **voorzitter**: Goed. Hiermee is dit debat beëindigd. Van Hattem: u vervolgt uw betoog. Mag ik stilte in de zaal. Van Hattem heeft het woord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Wij als PVV-fractie hebben geen achterkamertjes nodig om duidelijke uitspraken te doen en in te zetten waar wij voor staan. Wij komen consequent op voor onze boeren, wij zetten in op maatregelen die op dit moment duidelijk moeten worden, en dat is terug naar de gemaakte afspraken die deze provincie heeft gemaakt, en dus niet het verhaal van het college, van: ja, we zien dit in de transitieversnelling veehouderij, het kan niet anders, want dat is nou eenmaal het afgesproken beleid. Er waren ook afspraken gemaakt met onze boeren dat de deadline 2028 zou zijn. Daar heeft u zich niet aan gehouden, dat moet veranderen en nu is het moment om dat aan te passen. Dus daarom hebben wij vandaag het amendement 'Terug naar 2028' ingediend.

Voorzitter. Tot zover in tweede termijn. Ik kijk uit naar de reactie van het college op de gestelde vragen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Hattem voor zijn bijdrage. Dan kijk ik naar de Partij van de Arbeid-fractie. Geen behoefte aan een tweede termijn. Dan kijk ik naar de fractie van 50PLUS. Idem dito. De Partij voor de Dieren, mevrouw Vlasveld. Ja, ga uw gang.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Veel fracties willen lucht geven aan de boeren, maar er is al lang geen lucht meer voor de natuur. Het verschuiven van de datum is een nepoplossing voor echte natuur. Volgens de VVD moeten afspraken aangaande stikstofreductie worden nagekomen. Dat is voor de VVD heel belangrijk. Zegt de VVD nu dat de eerdere afspraken over stikstof wel zijn nagekomen, oftewel: hebben Provinciale Staten in de vorige Statenperiode dan ten onrechte de datum naar voren gehaald? Wij dachten namelijk dat die datum naar voren was gehaald juist omdat de afspraken niet waren nagekomen.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Wij zeggen niet als fractie dat alle reductie al behaald is omdat we daar tot op drie cijfers achter de komma getallen van hebben. Wij zeggen: wij vinden dat reductie nog steeds net zo belangrijk is als dat wij met 2017 al vonden, want wij vinden nog steeds dat iedereen in Brabant vooruit moet kunnen, en daar hebben we met z'n allen een stuk reductie voor nodig, om dat te kunnen bewerkstelligen. En wij zoeken naar een manier waarop dat mogelijk is.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Daar heb ik geen reactie op.

De **voorzitter**: Dan vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dan de amendementen die betrekking hebben op het uitstellen van de afspraken over stikstof naar 2028 van de PVV en ook van ChristenUnie-SGP en lokaal Brabant. Als we de deadlines gaan schrappen, zijn deze partijen het dan ook met ons eens dat we ook die tientallen miljoenen voor de ondersteunende maatregelen schrappen? Want die subsidies zijn een direct gevolg van het naar voren halen van de deadlines. Dat geld is dan keihard nodig voor de natuur en kan dan beter daar worden ingezet.

En verder over subsidies. Ik hoorde D66 stellen "we nemen afstand van subsidies". Dat is inderdaad wel vrij liberaal, in een bepaalde zin. Ik ben dan ook zeer benieuwd hoe zichzelf liberaal noemende fracties

zoals de VVD en Forum voor Democratie staan tegenover de tientallen miljoenen Brabantse subsidies voor de veehouderij. Gaan die dan ook van de baan?

De uitspraak van de gedeputeerde dat van uitstel geen afstel komt stelt ons helaas niet gerust. Wel horen we dat GS voor een deel met een integrale aanpak bezig zijn, en dat verdient een compliment. Minder dieren is minder uitstoot én minder mest en minder problemen. Dus het inkopen van rechten vinden we een stap in de goede richting. Ook de voorkeur om niet te streven naar meer en grotere stallen, maar naar kleine- en gezinsbedrijven, vinden we een belangrijke koerswijziging van GS, want met meer megastallen zijn de natuur, de dieren en de boeren slechter af. We raden GS dan ook aan om, zoals nu benoemd, beter te kijken naar wat er gedaan kan worden om het beleid en de beleidsregels daarop aan te passen. Ook hoorden we GS zeggen dat luchtwassers niet de gekozen oplossing zijn, om verschillende redenen, niet in de laatste plaats om stalbranden te voorkomen. Wij zijn dat van harte eens met GS en ook zien we dat graag terugkomen in het beleid.

Tot slot nog een aantal moties en amendementen.

We zijn positief over motie 11, als dat betekent dat de koeien meer in de wei staan, ook in acht nemende dat jongvee minder uitstoot.

Ten slotte heb ik nog een vraag aan D66 met betrekking tot motie 12...

De **voorzitter**: Eerst een interruptie van de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Ik hoor mevrouw van de Partij voor de Dieren zeggen, eerst van "wij willen de datum niet verschuiven" en nu zegt ze, heel terecht, "wij zijn tegen luchtwassers". U zult toch moeten kiezen. Als u zegt "we laten de datum staan", dan worden het luchtwassers, óf we verschuiven de datum en we gaan kijken wat er wel mogelijk is. We kunnen niet allebei doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dat kunnen wij zeer zeker, als we kiezen voor die integrale aanpak.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Nou, ik heb nog niks van u gezien qua amendementen, dus ik verwacht straks een amendement waarin u laat zien dat het wel kan, en daar ben ik heel benieuwd naar.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Ik vervolg mijn betoog. Ik had nog een vraag aan D66 met betrekking tot motie M12. Werkt het schaalvergroting in de hand, daarbij denkend aan de multimeganational in de kalverhouderij, de omstreden VanDrie Group?

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dank u wel voor deze vraag. Ik kan niet uitsluiten dat het ertoe zou kunnen leiden dat sommige ondernemers een grotere veestapel zullen krijgen. Aan de andere kant kopen zij die rechten op van anderen, dus feitelijk is het een verplaatsing van het aantal dieren van een oude stal naar een nieuwe, modernere stal, en dan is aan u de afweging om dat wel of niet een positieve ontwikkeling te vinden.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Mij lijkt het kiezen tussen twee kwaden, dus dat lijkt me absoluut geen betere oplossing.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Het is interessant hoe wij dit nu doen hè? Het voelt een beetje dubbel.

De **voorzitter**: Dat vindt ú, maar gaat u vooral verder.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dat is een persoonlijke opvatting, voorzitter. Nee, dat is niet het kiezen tussen twee kwaden, het is ervoor kiezen dat een sector die onderling afspraken wil maken over reductie van de veestapel, daar verantwoordelijkheid voor neemt, zelf de kosten wil dragen, zelf de oude stallen wil slopen, en die bereidheid toont om dat te doen. Dan zeg ik: dat moet je stimuleren in plaats van vasthouden aan per se minder dieren en daarmee vast blijven hangen in een groep.

De **voorzitter**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Het klinkt mij een beetje in de oren als: wij van wc-eend adviseren wc-eend. Het is heel leuk dat de dieren verplaatst worden van een oude, aftandse stal naar een hypermoderne, blijkbaar ietsjes minder erge stal, maar dat neemt niet weg dat met de dieren nog net zo slecht wordt omgegaan en dat het niet automatisch minder dieren betekent.

De **voorzitter**: U was aan een afronding bezig?

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Dat was ik en daar ben ik nu ook mee klaar.

De **voorzitter**: Dank mevrouw Vlasveld. Dan kijk ik naar de fractie van Lokaal Brabant. Tweede termijn.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. In tweede termijn wil ik in eerste instantie reageren op wat het college geantwoord heeft op onze eerste termijn. Er ligt duidelijk een tussenvoorstel en dat geeft enige zuurstof aan alle partijen om verder te komen, maar is nog niet de oplossing, hebben wij de indruk. Dat gaf de gedeputeerde ook duidelijk aan, want die zegt duidelijk: het is nog geen einde van de discussie. Ik zou het woordje 'discussie' willen vervangen door 'dialogo', dat lijkt me beter.

Ik vind de heer Grashoff heel optimistisch als hij zegt dat hij binnen twee maanden nadere besluitvorming kan realiseren met alle gesprekken en alle partijen die daarvoor nodig zijn. Probeer de agenda's in die twee maanden maar eens goed op elkaar af te stemmen, dat zal lastig zijn. Het zal echt wel iets meer in beslag nemen dan twee maanden, dus ik verwacht, als ik er zo nu naar kijk, dat wij er pas na de zomer een discussie met elkaar over zullen hebben, en dan is het weer kort voor die fatale datum van 1 januari, dus ware het misschien toch wel beter om gewoon richting 2028 te denken, zoals wij in ons amendement hebben vastgesteld. Want laten we eerlijk zijn: het convenant dat gesloten is richting 2028 heeft al een aanzienlijke reductie opgeleverd, gaat alleen maar door met verdere reductie opleveren en gaat ook verder door op het gebied van innovatie en alles wat daarmee samenhangt, en brengt wel rust aan het

front. Dus nogmaals: het amendement zullen wij overeind houden en vragen om daar een stemming over te hebben.

Ik ben het eens met de heer Grashoff op het punt van schaalvergroting. De huidige regels die we hier nu met elkaar aan het bedenken zijn werken schaalvergroting in de hand. Hoe we dat met elkaar moeten tegengaan, is voor mij ook nog een heel groot vraagstuk, want dat willen we niet. We willen uiteindelijk een kleinschaligere landbouw, met een goed verdienmodel dat past bij gezinsbedrijven en familiebedrijven. En we willen niet die grote, groene industrie. Hoe gaan we dit met elkaar tackelen? Want de regelgeving zoals die er tot op heden lag werkt schaalvergroting in de hand, dat ben ik volledig met hem eens; daarmee slaat hij de spijker op de kop.

Wat betreft de subsidies: links en rechts zal er toch – dat was een vraag van de Partij voor de Dieren aan ons...

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Jawel. Wat betreft de subsidies: ik denk dat het goed is om te kijken of de subsidie nuttig aangewend wordt, en dan zou hij overeind kunnen blijven.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage. Dan nu de ChristenUnie-SGP-fractie. De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Ik denk dat we hier, met alles eromheen, toch wel een verfrissend debat hebben gevoerd, met nieuwe inzichten. Soms vraag ik me wel eens af: was die coalitiecrisis op dit moment nou wel nodig geweest, of hadden wel veel eerder, bijvoorbeeld in oktober, al met elkaar een juist beleid uit kunnen voeren? Want we zitten nu al aan de tweede wijziging van de IOV, terwijl de Omgevingswet nog niet eens ingevoerd is en na de zomer komt de derde eraan en dan gaan we in het najaar nog een keer. Maar laat ik mijn zegeningen tellen, voorzitter. Met name ook de VVD heeft ook duidelijk aangegeven dat het hun gaat om het doel en niet om de maatregel alleen, en dat is denk ik een hele goede omslag waar we op voort kunnen bouwen.

De **voorzitter**: Interruptie Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik hoor de heer Vreugdenhil zeggen: hadden wij niet al eerder tot oplossingen kunnen komen, hadden wij niet eerder tot bezinning kunnen komen? Maar dan roep ik even de Statendag van 13 december in herinnering bij meneer Vreugdenhil. Ik heb hier de stemmingsuitslag over een amendement van ons, 'Terug naar 2028': ChristenUnie-SGP tégen, 'Afblijven van de latente ruimte', ChristenUnie-SGP tégen, 'Schrappen en herindelen Natura 2000 als oplossing', ChristenUnie-SGP tégen, en nu komt u, nog geen vier maanden later, met bijna hetzelfde amendement. Sorry, maar had ú niet eerder tot bezinning moeten komen en vóór moeten stemmen, had ú niet de boeren in de kou moeten laten staan?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, meneer Boon. Ik heb tot het uiterste geprobeerd om ook juist hier in de Staten, en daarom toen ook met die termijn van 2024, geprobeerd om daar met een draagvlak vanuit de Staten toch een wijziging, een koerswijziging, te krijgen. Op het gebied van de latente ruimte hebben we altijd aangegeven dat wij daar op Rijksbeleid voor alle provincies een andere regeling, en dat is nu geregeld, want de latente ruimte blijft daadwerkelijk ook nu bij de boeren zitten, dus dat

hebben we daarmee opgelost. En uw derde punt was volgens mij..., dan pareren we die ook meteen even?

De heer **Boon** (PVV): De Natura 2000-gebieden.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): De Natura 2000-gebieden, daar heeft u mij ook over gehoord, van dat wij niet zomaar de Natura 2000-gebieden weer afschaffen en dergelijke, maar wel op een ontspannen manier na willen denken welke natuurdoeltypen per gebied ook realistisch zijn om daar het beleid ook op te kunnen maken. Dat zijn, denk ik, precies de gesprekken die we met elkaar moeten voeren, om een breed draagvlak te kunnen krijgen in deze Staten voor een maatregelenpakket dat ook echt past bij Brabant en wat de boeren ook mee kunnen maken in de komende periode.

De **voorzitter**: Oké. Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, wat een prachtige, zalvende woorden weer, maar het is nog geen antwoord op de vraag waarom u vier maanden geleden tegenstemde. We hadden vier maanden geleden al een meerderheid kunnen verzamelen, maar toen stemde u tegen, en nu gaat u in één keer zelf een amendement indienen wat in die periode verandert. Ik heb het niet gezien. Het enige wat veranderd is, is dat de boeren het mes steeds verder naar de keel gegaan is. Ze zijn weer vier maanden verder zonder oplossing, en we hadden toen al de boeren uit hun lijden kunnen verlossen, maar u heeft ze toen laten bungelen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, meneer Boon, was het maar zo dat onze stem doorslaggevend was geweest op dat moment, om daarmee de termijn naar 2028, dan had ik van harte meteen voorgestemd, meneer Boon, maar zo lagen de politieke verhoudingen hier niet in de Staten, dat weet u maar al te goed. Daarom hebben wij gezocht naar een constructieve oplossing om er in ieder geval voor te zorgen dat die deadline van 1 april van tafel gaat, en dat is belangrijk, voorzitter....

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Want de commissie-Remkes gaf toen ook aan: generieke maatregelen, die zijn niet effectief, en dat zien we ook omdat juist de grootste klappen vallen bij de melkveehouders in Midden-/West-Brabant, Noordoost-Brabant, waar de problemen het kleinst zijn. En ik denk dat het dan nog eens goed is voor de hele Staten, om nog eens het rapport van Backus na te lezen in 2017, want Gé Backus waarschuwde er toen al voor, bij het aannemen van het beleid, dat het weinig effect zou hebben voor de natuur, dat het de intensivering in de hand zou werken, dat met name de kleine en middelgrote bedrijven er aan onderdoor zouden gaan en de oudere boeren getroffen zouden worden. Voorzitter, en als laatste had hij nog, dat hij zei: "En omdat de effecten niet gehaald worden, zal er een grote maatschappelijke onvrede zijn." En dat is precies wat er nu aan de hand is. Al zijn woorden zijn helaas bewaarheid geworden. En daarom doe ik een oproep, want 1 januari is een tussenstap, maar ik denk wel een koerswijziging naar een ander beleid. En laten we nu met elkaar zo breed mogelijk zoeken naar een voorstel dat kan rekenen op draagvlak in de samenleving, dat ook past bij de draagkracht van de bedrijven die het zullen moeten uitvoeren, en dat in lijn is met het landelijk beleid. En daar zullen we graag in de komende periode hard aan meewerken, om het beleid in die richting om te buigen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. Dan zijn we nu aan de tweede termijn van de zijde van het college. Ik kijk even naar de gedeputeerde. Die kan terstond zijn tweede termijn aanvangen. Aan hem het woord.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja voorzitter, dank u wel. Veel van deze tweede termijn van de Staten was een onderling debat, dus dat betekent dat ik niet op veel punten inga, maar wel op enkele punten die echt specifiek richting het college zijn geadresseerd.

Ik zou in elk geval toch in de richting van de heer Swinkels het volgende nog willen zeggen. Resultaten uit het verleden geven geen garantie voor de toekomst. En als het resultaat van de afgelopen tien jaar inderdaad vrij bedroevend is geweest, want er is nagenoeg geen afname geweest van emissies, dan is dat gelukkig ook geen garantie voor de toekomst.

De heer Meijer heeft expliciet gezegd van: joh, als je nou die termijnen gaat verschuiven, wat heeft dat nou voor impact op een zich ontwikkelende, innovatieve industrie rondom stalsystemen? Daar heeft hij wel een serieus punt. Kijk, het werkt wel een beetje ook twee kanten op. Als wij te scherp aan de wind zeilen, dan kun je bepaalde innovaties ook juist onmogelijk maken, omdat ze het binnen die tijd nooit kunnen halen en men dus de handdoek in de ring zal gooien. En als je te veel ruimte biedt, dan vertraagt het eigenlijk alleen maar: dan komt die omzet niet tot stand en dan kunnen er situaties optreden als waar u voor waarschuwde. Wat wij nu juist willen meenemen in het traject voor de komende twee maanden, is ook – en dat is gewoon ook nog de uitvoering van het amendement dat op 13 december op de IOV is aangenomen – dat we op een hele goede manier kijken naar die time to market, dat we daarmee proberen om die innovatie maximaal op tempo te houden en tegelijkertijd ook het blikveld wat te verbreden. En dat heeft veel te maken met het feit dat, zoals ik eerder ook heb gezegd: geen enkel agrarisch bedrijf is hetzelfde als een ander, daar waar innovatieve systemen in de ene situatie een uitstekende oplossing zijn, zullen ze in de andere wellicht meer in combinatie met andere maatregelen aan de orde zijn. Dat verbreden van het blikveld betekent niet dat we het innovatiedoel uit het oog verliezen, zeker niet.

Mevrouw Roijackers heeft zich kritisch uitgelaten over het voerspoor, en dat snap ik wel. Ja, daar is het nodige in geïnvesteerd. Waarom ik denk dat het op dit moment wel verstandig is om ook het voerspoor weer mee te nemen in het totaal van afwegingen, is het feit dat het ook op Rijksniveau nu gebeurt, en dat heeft in elk geval één voordeel: dat is dat we wat meer in een discussie zitten waarin uiteindelijk ook verplichtende maatregelen kunnen ontstaan rondom het voer en we ook wat meer naar een controleerbare situatie kunnen komen, omdat je nu eenmaal weet aan welke eisen dat voer dan uiteindelijk zal moeten voldoen. Ik ben toch ook wel echt optimistisch, op basis van allerlei signalen, over wat het zou kunnen opleveren en ik denk dat het ook heel goed is dat het op Rijksniveau goed onderzocht wordt. Maar het is geen Ei van Columbus. Als we voor dit vraagstuk één Ei van Columbus hadden, dan hadden we hem al lang gepakt.

De andere kant van met name ook de motie zoals die door de VVD is ingediend...

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. Ik wil ook wel vragen om de gedeputeerde een beetje tegen zichzelf in bescherming te nemen, want ik voel een beetje dat wij ook als provincie een beetje probleemeigenaar worden van al die technieken. Volgens mij hebben wij gewoon recent van de rechter gelijk gekregen als provincie. Wij mogen scherpere doelen stellen, want we hebben onze natuurdoelen, en vervolgens komen allerlei partijen met ingewikkelde moties over verschillende technieken, en dat wordt allemaal op het bordje van de gedeputeerde gegooid, of van het

college. Volgens mij hebben wij niets meer en niets minder dan die taak voor natuurbescherming uit te voeren.

De **voorzitter**: En uw vraag?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Nou, mijn vraag is: neemt u niet iets te veel hooi op uw vork over dat laveren en dat we precies moeten wachten op het goede moment...

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): U maakt uzelf wel een beetje probleemeigenaar.

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Ik ben licht geroerd over deze betrokkenheid van de heer Van der Wel. Ik weet dat het een eigenschap van me is om problemen naar me toe te trekken en dan te proberen ze op te lossen in plaats van er sierlijk omheen te bewegen. Ik houd die eigenschap toch een beetje vast en ik weet dat ik het er mezelf niet makkelijk mee maak. Collega Anne-Marie Spierings zit er ongeveer hetzelfde in, ook afgrijselijk van de inhoud en proberen het echt voor elkaar te krijgen. Wij zijn niet zo heel bang om ons een beetje probleemeigenaar te maken van deze vraagstukken. Daar staat wel bij, en dat zat een beetje in mijn antwoord richting mevrouw Roijackers, dat er gelukkig nu eindelijk ook eens een keer men op Rijksniveau zich iets meer probleemeigenaar begint te voelen, ook en zeker op innovatiegebied, ook op het gebied van het voerspoor, ook gelukkig een beetje op het gebied van dierenaantallen, en dat kan ons een beetje helpen.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, blij dat de gedeputeerde en het college zo betrokken is, dat snap ik. Waar we denk ik wel, en dat wil ik de gedeputeerde meegeven, voor moeten waken is dat, als we probleemeigenaar proberen te worden, ook niet meteen altijd de beurs moeten trekken. Want er zijn heel veel natuurdoelen waar geen geld voor is, we hebben het er laatst nog over gehad, en elke keer maar weer als er dan een w.c. voor een varkensstal moet komen, dat wij miljoenen euro's op tafel moeten gooien om dat dan weer te subsidiëren. Daar zit een spanningsveld voor ons in en ik hoop dat de gedeputeerde wat meer voor de natuur wil kiezen en wat minder voor al die technieken in de veehouderij.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. In elk geval zijn we als college niet van plan om nu meer geld in ontwikkeling van technieken te gaan stoppen. Daar hebben we staande afspraken over, die blijven in stand. Het ligt nu niet voor de hand om dat verder op te plussen, met name ook omdat we gelukkig zien dat het Rijk daar nu een stuk verantwoordelijkheid voor neemt, onder meer, dat hebt u in de kabinetsbrief wellicht gezien, komt er dan, weliswaar gespreid over een aantal jaren, ook een stevig budget voor innovatie vanuit het Rijk. Nou, daar zijn wij dankbaar voor, want wij vonden dat deze last wat te veel op onze schouders kwam.

De **voorzitter**: Oké. Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Ik heb gezien dat de gedeputeerde vandaag op date is geweest met Mieke Broeders en ik wil graag vragen: welke nieuwe inzichten heeft deze date opgeleverd bij de gedeputeerde en hoe gaan wij hiervan een vertaling in het beleid zien?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nou, voorzitter, ik vind het wel een beetje brutaal dat ik hier zo en plein public gevraagd word naar mijn inzichten bij een date die ik heb! Dat gaat wel heel ver. Wat ik erover kan zeggen, is dat ik vooral veel waardering heb voor de situatie waarin mevrouw Broeders en haar bedrijf zich bevinden, dat ik daar echt sprake zie van een relatief kleinschalig, grondgebonden melkveehouderijbedrijf, dat overigens daar boert met een ratio van minder dan anderhalve GVE per hectare. Dat is een buitengewoon extensieve beweiding. Het is een type bedrijf waar ik veel sympathie mee heb en waarvan ik besef dat we heel goed met elkaar moeten opletten hoe we nou precies met deze bedrijven omgaan, dus niet verspelen.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): En dan het tweede gedeelte: gaan wij daar een vertaling in het beleid van terugzien? Want ik vind het inderdaad een heel mooi bedrijf en dat dragen we allemaal, denk ik, hier in deze zaal een warm hart toe, maar hoe kunnen we nou die problemen die u aanstipte echt terug gaan zien in het aankomende beleid?

De **voorzitter**: Oké. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, dat vind ik nou een lastige, want dan duiken we weer helemaal die inhoud in, terwijl we nou juist procesmatig hadden gezegd: daar gaan wij de komende twee maanden mee aan de slag. Ik zie daar mogelijkheden voor, maar ik ga er niet nu naar de inhoud op in, want elke suggestie die je doet leidt tot een wereld van discussie of dat nou net de goede manier, of niet de goede manier is. In elk geval staat het scherp in de aandacht.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Langs deze omweg heb ik eigenlijk ook al iets gezegd van wat ik nog wilde zeggen in de richting van mevrouw Roijackers. De andere kant van bedrijfsmaatregelen zit hem nu juist in bijvoorbeeld het potstalprincipe, in bijvoorbeeld extensiveren van weidegang, en daarmee zorgen dat er ook veel minder ammoniakuitstoot is. Dat zit hem in bodemkwaliteit verbeteren, waardoor je eigenlijk betere opbrengsten krijgt en dus minder mest nodig hebt. Het gaat juist ook om deze zaken. Dus die kant van de zaak pakken we nadrukkelijk mee.

De heer Van Hattem heeft mij specifiek nog gevraagd: klopt het nu... In eerste instantie had ik me suf gepiekerd wat u nou precies bedoelde, maar ik snap het nu: we hebben in de motivering van het besluit zoals het nu voorligt de verwijzing naar het BAS niet opgenomen. Dat klopt. Waarom? Omdat met of zonder BAS dit een besluit is dat we op dit moment, gezien de pragmatiek van onze benadering, aan u willen voorleggen. Betekent dit dat het BAS daarmee totaal van tafel is verdwenen? Nee. Betekent het dat het BAS totaal onaangeroerd en onaangepast wordt voortgezet? Ook nee. Want we hebben vastgesteld op 13 december dat er in elk geval op dat moment niet een volledige meerderheid voor is. Ik heb ook vastgesteld dat er heel veel elementen in het BAS zitten die op breed draagvlak kunnen steunen. Ik heb

mevrouw Ankie de Hoon bijvoorbeeld nog positief horen spreken over een aantal aspecten van het BAS. Dus wat we nu moeten doen, is niet het kind met het badwater weggooien, met het BAS-water, maar wel met elkaar kijken naar een herijking van het beleid.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Nou hebben we toch wel een interessant punt te pakken, want ik hoor de gedeputeerde nu zeggen: die BAS, die Brabantse Aanpak Stikstof, lag toen voor op 13 december, die heeft nadrukkelijk geen meerderheid gehaald, geen steun hier in Provinciale Staten. Hij is dus uit de uiteindelijke interim-omgevingsverordening gehaald, maar is deze ook als zodanig – dat is het eerste punt hierbij – voorgelegd aan de inspraak? En u zegt: bepaalde elementen zitten nog wel in het beleid. Maar wat wel en wat niet? Wat is nu heel de status van het door het college op 6 december 2019 aangenomen BAS-besluit, dat dus niet door de Staten gedragen wordt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, voorzitter, daar kunnen we een heel formalistisch debat over gaan voeren, maar laten we vaststellen: het BAS is door het college vastgesteld. Het is niet een bevoegdheid van de Staten om dat plan vast te stellen. Er is gevraagd om politiek commitment. Dat politiek commitment is op dat moment niet in meerderheid gegeven. Dat is een politiek feit en dat betekent dat wij dat meenemen in ons verdere beleid en kijken hoe we met bewegingen zoals we vandaag hebben aangegeven kunnen komen tot een beleid dat wel in voldoende mate gedragen wordt. Niet meer en niet minder dan dat.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Ja, bij die oorspronkelijke toelichting stonden toch een aantal heel specifieke zaken genoemd over die Brabantse Aanpak Stikstof, zoals: vóór 2023 onomkeerbare en herkenbare stappen nemen voor stikstofdepositie en het in 2023 realiseren van het veehouderijbesluit uit juli 2017. Dus er zitten een aantal heel specifieke termijnen in, er zit een heel specifiek beleid in, en u zegt: het is een collegebevoegdheid. Dit college heeft geen meerderheid meer, dus wat is er nu nog overeind gebleven van die BAS? Hoe gaan we dat terugzien in het beleid dat de komende maanden wordt uitgewerkt? Of zegt u: ik respecteer de meerderheid van de Staten en ik ga dit nu niet uitvoeren?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nee, voorzitter, volgens mij draait de heer Van Hattem iets heel raars om. Dat is namelijk: als er voor een bepaald voorstel geen meerderheid zou zijn, dat dan voor het hele voorstel en alle aspecten daarvan een meerderheid zou zijn die tégen zou zijn. Dat is niet het geval. Daar kunnen we, als we dat gaan uitsplitsen, met elkaar een oeverloze discussie over voeren. Wat mij betreft is het heel simpel. We hebben de komende twee maanden een proces om te komen tot een gedragen voorstel op alle aspecten, en daar waar PS de bevoegdheid hebben komen we natuurlijk terug bij PS, en daar waar het gaat om algemeen politiek commitment zullen we ook met de Staten natuurlijk in hun algemene controlerende rol met u van gedachten wisselen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde vervolgt zijn betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Mevrouw Vlasveld heeft in elk geval, denk ik, een aantal opmerkingen gemaakt waar ik wel blij mee ben, in de zin van – en ik weet dat we op een aantal punten verschillend in de wedstrijd zitten – dat ze ook erkent dat hier niet alleen maar minpunten ook in dit vervolproces zitten, mits we dat met elkaar op een goede manier sturen. Ik ben heel blij dat zij dat erkent. Waardering daarvoor.

Ik ga nu niet een enorme discussie aan of die oorspronkelijke afspraken op de Brabantse schaal ten aanzien van die reductie uit de landbouw nu wel of niet gehaald zijn. Ik ben er wel nieuwsgierig naar om nog eens de cijfers wat preciezer op een rij te krijgen. Volgens mij vragen de landbouworganisaties daar overigens ook om in hun plan, van: breng dat nou eens wat scherper in beeld. Misschien moeten we dat doen, maar ik kan er u geen ultiem antwoord op geven. Ik weet wel dat de landelijke cijfers in elk geval zijn dat we al tien jaar lang geen enkele afname hebben, gemiddeld, in uitstoot van ammoniak, en dat is wel een heel belangrijk gegeven waar we echt iets aan moeten doen.

De heer Van Pinxteren heeft de vraag gesteld: ja, dan wil ik wel weten hoe we dan dat effect van het stimuleren van schaalgrootte tegengaan. Ik heb daar, denk ik, net ook al iets over gezegd. Ik ga niet inhoudelijk op voorstellen in, maar wij zien wel perspectief.

Voorzitter. Daarmee ben ik volgens mij aan het eind van mijn tweede termijn.

De **voorzitter**: Ik dank u. Er zijn nog twee openstaande vragen voor gedeputeerde Spierings. Aan haar geef ik graag nog kort het woord.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hecht eraan, omdat er in uw tweede termijn over de kalverhouderij is gesproken, daar toch nog even op terug te komen, want ik vind het vervelend als mijn woorden worden verdraaid. Ons college heeft niet gesteld dat wij tegen luchtwassers zijn en heeft luchtwassers ook niet aan stalbranden gerelateerd. U zult ons college niet horen ontkennen dat er wel eens een stalbrand ontstaat, of verspreid wordt, door een luchtwasser, maar dat is niet hetzelfde als dat elke stalbrand iets met een luchtwasser te maken heeft. En als u de onderzoeken die ernaar gedaan zijn erop naslaat, ziet u ook dat die relatie echt niet zo eenduidig te leggen is. We hebben wel gezegd dat luchtwassers niet de ideale oplossing zijn en tegelijkertijd wel voldoen aan ons beleid. Wij hechten eraan dat we de doelstelling vooropzetten, en de doelstelling is hier: de ammoniakuitstoot omlaag krijgen ten gunste van onze natuurgebieden, omdat die veel te lijden hebben onder de ammoniakdepositie die plaatsvindt en vervolgens de vrijheid te bieden aan de ondernemer om daar een bijpassende oplossing voor te kiezen.

De **voorzitter**: Interruptie Boon.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Mag ik nog één zin, voorzitter?

De **voorzitter**: Wel twee, ja.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Zo zie ik ook diverse moties die hier vandaag zijn ingediend, om juist breder te kijken naar de oplossing en niet de techniek voorop te stellen, maar de doelstelling voorop te stellen en juist die ondernemer keuzevrijheid te bieden. Dus wij gaan geen luchtwassers verbieden.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Nee, voorzitter, het gaat ook niet om verbieden, maar deze discussie voeren wij al een aantal jaren en de gedeputeerde heeft vaker veel stilliger stelling genomen hiertegen, met de uitspraak dat het geen gewenste oplossing is, en dan noemde ze onder andere stalbranden, maar ook het dierenwelzijn en het welzijn voor de boer natuurlijk, het interne staklimaat. Dus ik wil nu weer de uitdrukkelijke toezegging dat het geen gewenste oplossing is.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Ik heb vandaag gezegd dat het geen ideale oplossing is en volgens mij is dat een heldere uitspraak.

De **voorzitter**: De heer Boon nog, in tweede instantie.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, dat het geen ideale oplossing is, daar is iedereen in deze Staten het mee eens, maar het merendeel durft ook te zeggen dat het geen gewenste oplossing is. Dat heeft u eerder gezegd en nu neemt u in één keer deze woorden terug. Waarom is deze draai? En als het geen draai is, kunt u nogmaals zeggen dat het geen gewenste oplossing is.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Uiteindelijk is deze discussie niet zo relevant, want het gaat erom dat de ondernemer keuzevrijheid heeft.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Dan is er nog één ander aspect waar ik toch even iets over wil zeggen, waar de heer Grashoff ook al iets over heeft gezegd, en dat is de mate waarin wij ons probleemeigenaar voelen van innovatieve technieken. En dan wil ik toch eventjes onderstrepen dat wij sinds 2017 met de 75 miljoen euro die uw Staten ter beschikking hebben gesteld om ondersteunende maatregelen voor de transitie veehouderij in gang te zetten, dat wij daarmee koploper zijn geworden en nu navolging krijgen in het landelijk beleid. Ik denk dat dat credits zijn voor uw Staten, om dat lef te hebben gehad om dit pad in te slaan, dat overigens wellicht ook de mogelijkheid gaat bieden om als Brabant een iets bescheidener rol te gaan nemen, nu eindelijk, mag ik misschien wel zeggen, het Rijk investeert in betere staltechnieken, in het onderzoek daarnaar. Er komt binnenkort een subsidieregeling waardoor onze rol wellicht minder groot hoeft te zijn, maar dat zullen we op dat moment bekijken.
Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Voorzitter...

De **voorzitter**: Ja, mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ik zou graag een schorsing willen vragen van tien minuten.

De **voorzitter**: Ja, voordat we een eventuele derde termijn aanvangen, maar dat moeten we nog even toetsen straks. Ik schors de vergadering tien minuten, tot vijf vóór vijf.

Schorsing (16.43-16:57 uur)

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u vragen uw plaatsen in te nemen. De deuren kunnen weer gesloten worden. Aan de orde is een eventuele derde termijn van de zijde van uw Staten. Ik ga even in de bij u bekende volgorde na of daar behoefte aan is. De fractie van de VVD. Ja?

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter, als het mag even vanaf de plaats.

De **voorzitter**: Dat kan.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Bedankt voor de beantwoording van de gedeputeerde. Ten aanzien van motie 9, rond voer- en managementmaatregelen, zijn we blij met de toezegging van de gedeputeerde om aan de slag te gaan. Daarmee is hij voor ons overbodig, dus motie 9 trekken we in.

De **voorzitter**: Motie 9 maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Verder zijn we blij met de positieve benadering en de zuurstof die we proeven bij zowel college als een deel van de partijen, maar omdat we ook proeven dat partijen het zorgvuldig vinden om eerst nog op korte termijn met stakeholders in gesprek te gaan en we het vertrouwen hebben dat dat wel gaat gebeuren, houden we motie M10 nog even aan.

De **voorzitter**: Motie M10 wordt aangehouden. Dan kijk ik naar de fractie van Forum voor Democratie. Geen behoefte aan een tweede termijn. CDA-fractie? Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik zou graag een interruptie willen plaatsen op de derde termijn van Forum voor Democratie. Ik zou graag willen weten wat ze inhoudelijk vinden van de moties en de amendementen die door de PVV zijn ingediend, zeker de nieuwe motie dat luchtwassers geen gewenste oplossing zijn, met name voor de kalverhouderij. Wij zijn benieuwd hoe Forum daartegen aankijkt en wat zij er uiteindelijk over gaan stemmen.

De **voorzitter**: Ik zie dat de heer De Bie zich komt melden bij het spreekgestoelte. De heer De Bie, antwoordend op de vraag van de heer Boon.

De heer **De Bie** (FvD): Ja, ik herhaal nog maar mijn woorden: gezien de omstandigheden, doen wij vandaag geen inhoudelijke beoordeling.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Gezien de omstandigheden.... Dus op dit moment laat u de kalverveehouders in de kou staan en u kunt niet zeggen of u deze motie inhoudelijk wel of niet steunt, omdat u bezig bent met onderhandelingen? Ik vind het een rare gang van zaken en vraag u nogmaals: wat vindt u inhoudelijk van deze moties en amendementen? Kunt u deze inhoudelijk, ongeacht de onderhandelingen, wel of niet steunen op hun merites?

De **voorzitter**: Ik zie dat de heer De Bie het bij zijn eerste antwoord laat. Ik ben dan bij het CDA. Behoeft u aan een derde termijn? Dat is niet het geval. De SP-fractie? Ook niet. De fractie van D66, de heer Meijer, die ik hierbij het woord geef.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, heel kort. Richting de fractie die zojuist heeft uitgesproken dat ze zich inhoudelijk niet willen mengen in het debat, Forum voor Democratie: ik wijs u er nogmaals op dat, als u in deze zaal aanwezig bent, u feitelijk deelneemt aan de stemming, want u móet stemmen, u daarmee een meerderheid kan brengen richting een voor- of een tegenstem, en als u consequent bent in uw woorden, verlaat u dus de zaal, waar ik respect voor zou kunnen hebben. Ik snap uw motivering en ik zou het zelf nooit zo doen, maar áls u dat punt wilt maken, stel dat u dat wilt doen, dan moet u de zaal verlaten.

De **voorzitter**: Ik kijk naar de fractie van GroenLinks. Geen behoefte aan een derde termijn? Jawel..., o, wacht even, nu gaan we alles tegelijk doen. Ja, u mag even kort reageren op het betoog van de heer Meijer.

De heer **De Bie** (FvD): Onze stem is een 'nee', en die 'nee' kan het verloop beïnvloeden, maar dat kunnen de onderhandelingen die spelen ook, al dan niet met terugwerkende kracht. Dus dat is de achtergrond van onze beslissing.

De **voorzitter**: Meijer, een reactie.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dank voor deze reactie. Kijk, wij hebben allebei het woord 'democratie' in onze partijnaam staan en bij een democratie hoort dat je participeert, dat je meedoet en dat een stem feitelijk iets zegt. U kiest er vandaag voor om de achterkamer in te duiken en daar blijkbaar de deal te willen sluiten. Dat zegt veel over uw partij, dat zegt veel over uw strategie en dat is een teleurstelling voor al die Brabanders die op uw partij gestemd hebben om het kartel te doorbreken.

De **voorzitter**: De Bie. Geen uitingen vanuit de zaal. De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Onderhandelingen, willen die vruchtbaar verlopen, dan is het noodzakelijk dat daar rust voor is. Dat zal bij uw onderhandelingen niet anders zijn. Dus het is alleszins een redelijke gang van zaken.

De **voorzitter**: Goed. Mevrouw Roijackers dan nu.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, ik heb toch nog behoefte om één reactie te geven op de heer De Bie...

De **voorzitter**: Ik stop dit debatje. Mijnheer Meijer mag nog reageren, en dan gaan we met mevrouw Roijackers verder.

De heer **Meijer** (D66): Ik nodig de heer De Bie uit om even de Statenvergaderingen terug te bekijken, even de tijdlijn neer te zetten waarin de vorige coalitie, maar ook de voor-vorige coalitie in elkaar onderhandeld is. Toen heeft u D66 niet kunnen betrappen op geen inbreng in deze Staten, toen is de democratie gewoon in werking geweest en wij hebben onze zetels en onze vertegenwoordigende taak altijd uitgevoerd, ook tijdens onderhandelingen.

De **voorzitter**: GroenLinks-fractie, mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter, de leden van de Staten en ook de toehoorders en kijkers hebben nog een filmpje van ons tegood:

[*Vertoning video* <https://www.youtube.com/watch?v=u-yW-fjuldI&feature=youtu.be>]

De **voorzitter**: De fractie van de PVV derde termijn. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u voorzitter. De fractie van de PVV is niet laf. Wij zijn open, wij zijn transparant, wij komen voor onze mening uit en wij komen op voor onze burgers en voor onze boeren in deze provincie. Wij zullen dat ook altijd doen en laten merken in deze Statenzaal, als hier beraadslagingen zijn, als wij hier spreken en stemmen over zaken die ertoe doen, ongeacht of er wel of geen college zit, of, zoals nu, of er wel of geen coalitieonderhandelingen zijn. We lopen niet weg voor ons oordeel. Dit is gewoon het belangrijkste wat we hier te doen hebben. Daar moeten we van uit kunnen gaan. Daarom, voorzitter, hebben wij vandaag een aantal amendementen ingediend en één van die amendementen is om de deadline, zoals onze boeren hebben gevraagd, zoals de POV, de ZLTO ook hebben gevraagd: wij willen eigenlijk de deadline naar 2028 hebben. Wat is er nou op tegen om voor een voorstel te stemmen om die deadline weer op 2028 te zetten, als daar een potentiële meerderheid voor is in deze Staten? Ik kijk VVD, CDA, Forum, ChristenUnie-SGP, 50PLUS, allemaal, aan om dat gewoon te doen, om te zeggen van: we gaan die stap nu zetten, we komen op voor de belangen van onze boeren. Als je daartegen stemt, laat je ze toch weer in de kou staan. Ondanks dat dat misschien in de onderhandelingen, in de achterkamertjes, wat meer comfort geeft: wij staan hier voor de openheid en de transparantie. Voorzitter, en daarmee ook een vraag aan het college. Als er een amendement wordt aangenomen om de deadline te verschuiven richting 2028, gaat het college dat dan uitvoeren? Gaat het college politieke consequenties verbinden aan het eventueel aannemen van deze deadline? Daar ben ik zeer benieuwd naar.

Voorzitter. Dan kom ik bij de motie van D66 over de kalverhouderij. We vinden het een sympathieke motie, maar ik heb goed gekeken naar het dictum, en daar staat echt: de Green Deal met het Rijk te borgen, en dat ook met een verminderde uitstoot. Dat punt vinden we net een kleine stap te ver, dus wij komen nu zelf met een motie om onze kalverhouders meer comfort te geven en duidelijk te maken dat voor onze kalverhouders luchtwassers absoluut geen oplossing kunnen zijn.

Daarnaast hebben we zojuist nog een motie ingediend, omdat het college in de tweede termijn aangaf dat ze eigenlijk nog steeds gewoon de Brabantse Aanpak Stikstof aan het uitvoeren zijn, dat die onderdeel is van het beleid en ook vinden dat ze dat gewoon kunnen doen. We hebben als Staten in meerderheid gewoon gezegd "daar is geen steun voor". In de Brabantse Aanpak Stikstof zijn deadlines opgenomen en wij hebben een motie ingediend om aan te geven dat we van die deadlines af moeten.

Motie M14-2020

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020, ter bespreking van Statenvoorstel 10/20 Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant; constaterende dat:

- er op 13 december 2019 géén meerderheidssteun was voor de Brabantse Aanpak Stikstof (BAS) in PS;

overwegende dat:

- GS aangeeft dat de BAS nog steeds deel uitmaakt van het collegebeleid;

roepen GS op om af te zien van alle in de BAS opgenomen termijnen voor stikstofdepositie; en gaan over tot de orde van de dag.
Alexander van Hattem, PVV.”

Motie M15-2020: ‘Luchtwassers geen gewenste oplossing’

“Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 14 februari 2020, ter bespreking van Statenvoorstel 10/20 Wijziging Interim omgevingsverordening Noord-Brabant; spreken uit:

- dat luchtwassers geen gewenste oplossing zijn voor de kalverhouderij; en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV

Alexander van Hattem, PVV.”

De **voorzitter**: De moties 14 en 15 zijn ingediend en staan nu in het digitale systeem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, tot slot. Deze wijziging van de IOV moet nadrukkelijk een voorlopige maatregel zijn, die enkel tot doel heeft de deadline van 1 april 2020 op te schorten, zodat er in overleg met de sector voldoende ruimte is om tot andere maatregelen over te gaan. Wat de PVV betreft is na deze noodzakelijke stap, als we vandaag die wijziging van de IOV aannemen, de tijd nu rijp om de afspraken met onze boeren in ere te herstellen – ere wie ere toekomt, en dat zijn onze boeren – en de deadline daarom weer op 2028 te zetten.

Voorzitter. Tot zover in derde termijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer van Hattem voor zijn bijdrage. Ik kijk naar de Partij van de Arbeid-fractie. Geen bijdrage in derde termijn. De 50PLUS-fractie ook niet. Partij voor de Dieren? Ook niet. Lokaal Brabant? Ook niet. De ChristenUnie-SGP-fractie? Ook niet. Dan zijn we hiermee aan het einde en wil ik de gedeputeerde vragen om ten finale nog een paar punten te behandelen en een tweetal moties nog van een advies vanuit het college te voorzien. Gedeputeerde Grashoff heeft het woord.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, voorzitter, dank u wel. Allereerst zou ik even op de expliciete vraag van de heer van Hattem in willen gaan, die zegt: als nou een amendement wordt aangenomen, gaat het college dat dan uitvoeren? Volgens mij is de heer Van Hattem staatsrechtelijk ruimschoots onderlegd en weet hij dat dat dan een rechtstreeks werkende regel zou zijn, dus het komt helemaal niet toe aan de vraag of GS die uitvoeren of niet. Die geldt gewoon. Punt.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan, voorzitter, in alle scherpte: dan is het de vraag of *dit* college van GS het gaat uitvoeren, of dat dit college van GS daaruit ook politieke consequenties trekt en zegt: tabé, wij zijn weg, een volgend college mag het uitzoeken, en wij stappen op, wij gaan hier geen uitvoering aan geven. Want de gedeputeerde zei straks heel nadrukkelijk: wij willen de deadline niet verder verschuiven. Als wij hier als Staten in meerderheid gaan zeggen “we willen naar 2028”, dan is dat in strijd met de opvatting die u daarstraks naar voren heeft gebracht, en daarom de vraag....

De **voorzitter**: De vraag is helder, mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): ... welke consequentie hij eraan verbindt.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter, dat is een andere vraag, en die vraag zal ik beantwoorden op het moment dat zich dat gaat voordoen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Dan zal ik hem nog iets anders stellen. Wat is voor deze gedeputeerde, voor dit college, van doorslaggevend belang: een meerderheidsuitspraak van de Staten, of de inzet op de versnelling van de transitie veehouderij zoals u die voor ogen heeft?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Voor ons college is van belang, het top van belang, dat wij het voor elkaar krijgen om Brabant niet op slot te laten, om te zorgen dat onze natuur er beter bij staat en te zorgen dat we met draagvlak hier beslissingen kunnen nemen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Dan hebben we motie 14 van de PVV, die oproept om af te zien van alle in de BAS opgenomen termijnen voor stikstofdepositie. Nou ja, er staan van allerlei termijnen, die gaan niet alleen over stikstofdepositie, die gaan over van alles, maar ik neem aan dat het zo bedoeld moet worden. Ik kan die slechts ontraden. We gaan, zoals ik al eerder heb gezegd, niet het kind met het badwater weggooien.

En dan is er nog een motie van de Partij voor de Vrijheid, die spreekt uit: luchtwassers geen gewenste oplossing voor de kalverhouderij. Dat is een uitspraak. Er wordt dus niks gevraagd aan het college, dus daar hoef ik ook geen oordeel over te geven van mijn kant.

De **voorzitter**: Nog één interruptie, van de heer Boon. Ga uw gang.

De heer **Boon** (PVV): Dan ga ik het aan u vragen: vindt u luchtwassers een gewenste oplossing?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Er zijn situaties waarin een luchtwasser de beste oplossing is die er is en er zijn veel situaties waarin dat niet zo is. Die nuance moeten we zoeken. Er is hier geen absoluut antwoord op. Het is jammer voor u, maar het is er niet, een eenvoudig antwoord.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Nou ja, ik ben dan ook benieuwd wanneer die oplossing de ideale oplossing is, want ik ken hem niet. Ik weet alleen dat het stalklimaat voor dieren, en voor de boer, met luchtwassers niet verbetert. Er zijn zelfs onderzoeken en meningen dat het zelfs verslechtert. Dus wanneer zegt u: dat de boer en de dieren een slechter stalklimaat hebben, dat vind ik een goede oplossing? In welke situatie gebeurt dat?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. De heer Boon blijft maar rondjes draaien en nu begint hij weer impliciet te zeggen dat ik moet uitspreken dat iets een ideale oplossing is. Dat heb ik niet gezegd, dat heeft collega Spierings ook niet gezegd. Volgens mij moeten we dit debat beëindigen, dit gaat nergens meer over.

De **voorzitter**: De gedeputeerde komt hiermee aan het einde van zijn termijn. Gedeputeerde Spierings heeft geen punten meer in deze ronde van het debat. Dan ga ik de beraadslagingen sluiten, en gaan wij zo stemmen. Dat zal even wat bijzondere aandacht vragen, omdat er een aantal amendementen is ingediend waar we even heel precies moeten kijken naar de juridische kant, de verstrekkendheid, dus ik kom zo met een inleiding op die stemming.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter...

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Het amendement dat ingediend is door de PVV wil ik graag hoofdelijk afstemmen.

De **voorzitter**: Wacht even. Over uw amendement wordt hoofdelijke stemming gevraagd. Dat zullen we dan doen. Ik kom zo bij u terug. Ik sluit nu de beraadslagingen en we gaan zo over tot de stemming, over een minuut of wat.

De stembel, die daarstraks uit grote hoogte kwam, deed het wel, maar hier werkt hij niet meer, dus ik wil even vragen aan de techniek om de stembel te luiden, zodat degenen die buiten de zaal zijn tijdig in de zaal kunnen zijn.

Schorsing (17.13-17:16 uur)

Stemming

De **voorzitter**: Goed, dames en heren, ik wil u vragen stil te zijn in de zaal. Dat geldt ook voor de publieke tribune. We moeten ons even concentreren op de stemming. Ik neem aan dat we kunnen aanvangen. Ik kijk even naar de griffier. Ja.

Vanwege de onderscheiden verstrekkendheid van de amendementen, gaan we eerst stemmen over het amendement met stuknummer 6, dan een hoofdelijke stemming over amendement 5, dan het ontwerpbesluit, en dan de moties 11, 12, 13, 14 en 15. Motie 10 is aangehouden en motie 9 is ingetrokken.

Goed, allereerst dus amendement 6. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijk standpunt in.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Vandaag nemen we geen inhoudelijk standpunt in.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor, volledig inhoudelijk voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan gaan we nu stemmen over amendement 5. Er is hoofdelijke stemming aangevraagd, en die stemming zal aanvangen bij lidnummer 42. De griffier.

De **griffier**: De stemming vangt aan bij de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen met een stemverklaring. Het klinkt sympathiek, maar ik wacht ook de nieuwe coalitie af.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Een zwarte dag voor de democratie. VVD, Forum voor Democratie en CDA laten de kans lopen om de deadline op te schuiven naar 2028. De boeren zitten weer in onzekerheid, omdat de VVD, Forum voor Democratie en het CDA het pluche en de te verdelen baantjes belangrijker vinden dan de zekerheid voor onze boeren.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als die van de heer Boon.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw de Hoon

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Vandaag geen tijd voor inhoudelijke standpunten.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Tegen. We nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen omdat we inhoudelijke standpunten innemen.

De **griffier**: De heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen met stemverklaring. We nemen vandaag geen inhoudelijk standpunt in.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Tegen met stemverklaring. We nemen vandaag geen inhoudelijk standpunt in.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen met dezelfde stemverklaring als de heer Swinkels.

De **griffier**: De heer Karaaslan.

De heer **Karaaslan** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring die dadelijk komt van mevrouw Dirken.

De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor met stemverklaring: die is hetzelfde als die van de heer Boon.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Logister.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen met stemverklaring. Als ik geen inhoudelijke afweging zou willen maken, zou ik mij onthouden van stemming.

De **griffier**: De heer Smolders.

De heer **Smolders** (FvD): Tegen met stemverklaring, dat wij hetzelfde standpunt innemen als de fractievoorzitter.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: de heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Tegen met dezelfde stemverklaring als de heer Smolders.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Tegen.

De **griffier**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (Forum voor Democratie): tegen, dezelfde stemverklaring als de heer Smolders.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Tegen met dezelfde stemverklaring als de heer Smolders.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen met dezelfde stemverklaring als de heer Heijmans én die van de heer Swinkels.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Tegen met stemverklaring. Vandaag nemen we geen inhoudelijk standpunt in.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen, zonder stemverklaring.

De **voorzitter**: Stilte in de zaal!

De **griffier**: De heer de Bekker.

De heer **De Bekker** (FvD): Tegen met dezelfde stemverklaring als de heer Smolders.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw Van de Ven.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen. Wij nemen vandaag geen inhoudelijk standpunt in.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen met dezelfde stemverklaring als de heer Swinkels.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen, met stemverklaring dat we nog in onderhandeling zijn.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: En mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! De griffier.

De **griffier**: Er zijn 6 stemmen voor dit amendement uitgebracht en 48 tegen.

De **voorzitter**: Het amendement is verworpen. Dan gaan we nu stemmen over het ontwerpbesluit zelve.
De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor met stemverklaring. Negen maanden uitstel is een vertrekpunt en geen eindpunt.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor met stemverklaring. Wij zijn blij met de inhoudelijke bijdragen vanuit diverse fracties.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor met stemverklaring. Met een inhoudsloos schimmenspel bereiken we niks. We moeten vandaag wel vaststellen dat we de kans hadden gehad om de deadline voor onze boeren naar een serieus punt te brengen, dat was 2028. Nu dat niet het geval is, moeten we terugvallen op deze kleine aanpassing, deze vrijwel betekenisloze aanpassing van 2021. Maar in ieder geval is de deadline van 1 april 2020 van tafel, en of er iets uit de coalitieonderhandelingen komt waar onze boeren iets aan hebben, is nog maar zeer de vraag...

De **voorzitter**: Mijnheer van Hattem!

De heer **Van Hattem** (PVV): Het is afwachten, omdat we het op dit moment nog niet weten.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Voor, met als stemverklaring dat dit wat ons betreft geen begin-, maar een eindpunt is.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor met de volgende stemverklaring. Wij stemmen met enige tegenzin in met dit voorstel. 50PLUS ziet de negen maanden niet als uitstel, maar als een periode waarin de stakeholders met elkaar komen tot een eenduidig plan én tijdslijn.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor, voorzitter, met een stemverklaring, dat wij dit als een tussenoplossing zien.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor met stemverklaring. We zien het als een belangrijke omkering van de discussie en zullen dan ook pleiten voor een verder uitstel.

De **voorzitter**: Het besluit is aangenomen. Dan ben ik nu bij de moties. 9, zei ik u al, was ingetrokken, 10 wordt aangehouden. Dan ben ik bij motie 11. VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen met stemverklaring. Gelet op de strekking van het debat, vinden we de motie vandaag prematuur.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijk standpunt in.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. We nemen vandaag geen inhoudelijk standpunt in.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor, en voor het jongvee.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen met stemverklaring. Dit zal onderdeel moeten zijn van het vervolg op de tussenoplossing.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan zijn we bij motie 12, 'Green Deal Kalverhouderij'. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als bij motie 11.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring: vandaag geen inhoudelijk standpunt innemen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor met stemverklaring. Ik hoop dat iedere kalverhouder ziet wie de boerenminnende partijen vandaag precies zijn.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Meijer.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tegen met stemverklaring. Wij willen ook een oplossing voor de kalverhouders, alleen, dat is niet een Green Deal. De enige Green Deal die wij willen is gras in de wei en dat is niet de Green Deal die van het kabinet komt waarmee de stikstofmaatregelen nog verder worden uitgerold, waarmee de kalverhouders nog verder in de knel kunnen komen. Daarom kunnen we deze motie helaas niet steunen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen met stemverklaring: geen inhoudelijke standpunten.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor en we hopen dat er een positieve werking uitgaat naar de rest van de oplossing.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan zijn we bij motie 13. Mag ik stilte in de zaal! De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als bij motie 11.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor met stemverklaring. Door vandaag geen inhoudelijke standpunten in te nemen, gaan door de ontwikkeling van deze schaduwmacht nog dagelijks heel veel boeren kapot. Dat moet gestopt worden. Daarom moeten deze stikstofregels gestopt worden en daarom zijn wij voor deze motie.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan ben ik bij motie 14. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als bij motie 11.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor met de stemverklaring dat wij het geheel eens zijn met de titel.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Motie 15. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen met dezelfde stemverklaring als bij motie 11.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij nemen vandaag geen inhoudelijke standpunten in.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Dezelfde stemverklaring als bij motie 11.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Tegen met stemverklaring. Wij willen innovaties stimuleren en luchtwassers zijn in onze ogen suboptimaal. Het is echter de vrijheid van de ondernemer zelf om hier wel of niet voor te kiezen. Derhalve tegen deze motie.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen met stemverklaring. Vandaag geen inhoudelijke standpunten.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor met stemverklaring. We zijn het geheel eens met deze titel.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan ga ik nu door met de nog overige stemmingen die op de agenda staan.

13/20 Lijst Ingekomen Stukken vergadering Provinciale Staten 14 februari 2020

De **voorzitter**: Allereerst het bij u bekende stuk onder 13/20, de ingekomen stukken van 5 december vorig jaar tot 22 januari dit jaar. Wenst iemand stemming over dit voorstel door de griffier over de wijze van afdoening? Dat is niet het geval. Bij acclamatie vastgesteld.

03/20 Notulen vergadering Provinciale Staten 13 december 2019

De **voorzitter**: Dan stel ik aan de orde het bij u onder 3/20 bekende stuk. Dat zijn de notulen van onze vergadering van 13 december. Wenst iemand daarover stemming? Niet het geval. Dan zijn ze vastgesteld.

Sluiting

De **voorzitter**: Daarmee komen we aan het einde van deze vergadering. Ik dank u allen voor uw inbreng. De eerstvolgende dag dat we elkaar treffen is 6 maart. Ik verzoek u uw sprekerspasjes in te leveren bij de bodebus en nodig u uit voor een drankje. Ik wens u een fijn weekend.

De vergadering is gesloten.

De voorzitter sluit om 17.32 uur de vergadering.